

รายงานการวิจัย

เรื่อง

กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
The Tactics Actuation of The five precepts village
in Nakhon Ratchasima

โดย

พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610759217

รายงานการวิจัย

เรื่อง

กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
The Tactics Actuation of The five precepts village
in Nakhon Ratchasima

โดย

พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610759217

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Tactics Actuation of The five precepts village
in Nakhon Ratchasima

Phrakhruviriyathammanusat, Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2559

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610759217

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย: พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร.
ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
ปีงบประมาณ: ๒๕๕๙
ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อวิเคราะห์นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย (๒) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน และ(๓) เพื่อเสนอแนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน

ผลวิจัยพบว่า

(๑) นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย พบว่า การพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตสู่สังคมไทย มีพระราชบัญญัติขับเคลื่อนความสุจริตและรัฐบาลส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ เชื่อมโยงภารกิจสร้างความยุติธรรมสู่สังคมไทย (๒) กระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเมืองสุจริตสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เกิดกิจกรรมสุจริตแก่สมาชิกได้ต้นแบบที่แตกต่างกันตามบริบท สำหรับหลักการปฏิบัติต้นแบบสร้างค่านิยมสุจริตการเมืองภาคประชาชน มีลักษณะเหมือนกันนำไปสู่กิจกรรมทางการเมืองชุมชนเข้มแข็ง คือ การนำทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้สะท้อนผลประพัตติความสุจริต และโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสุจริตทางการเมือง และ (๓) แนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชนควรใช้หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย

Research Title: The Tactics Actuation of The five precepts village in Nakhon Ratchasima

Researchers: Phrakhruviriyathammanusat, Dr.

Department: Mahachulalongkornrajavidyala University

Fiscal year: 2559/2016

Researcher Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyala University

ABSTRACT

This research has the objectives as follows; (1) to analyzed strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society (2) to studied the strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics and (3) to presented the integration method of dhamma for strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics

The research results found that

(1) strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society is found that Thailand emphasized to develop anti-corruption, the government has strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society, The Act to drive good faith and the government strengthening good governance and prevent corruption and misconduct in the government and it is associate the task of justice mission to Thai society (2) process of strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics is found that the good faith of political could strengthening the community, create activity of good faith for the members has the different prototypes in context. the particle of prototype of strengthening create the values of good faith in citizen politics with the same characteristics. It is lead the community into political activity and bring Thitthathamkattasangwattanika as dhamma virtues conducive to benefits in the present, it affected economic security and earn more wealth, Self-reliance. These are affected good faith conduct and model of confirmatory elements. Principle of Thitthathamkattasangwattanika correlated strengthening behavior for the political and (3) integrating model the dhamma principle to strengthening and good sense cultivating and honest values in citizen politics is found that strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics should follow the dhamma principle of Thitthathamkattasangwattanika to cultivating good sense in Thai society

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอพระคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัย และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขให้งานวิจัยฉบับนี้ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่ทางด้านศิลป ๕ และผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ต่อไป

พระครูวิริยธรรมานุศาสตร์, ดร.

๒๓ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
Abstract.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภาพ.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศีล ๕.....	๑๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านศีล ๕.....	๒๔
๒.๔ ทฤษฎีและแนวคิดการสร้างเครือข่าย.....	๔๓
๒.๕ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่.....	๕๔
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	๕๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๘
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๗๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๖

บทที่ ๔	ผลการวิจัย.....	๗๘
๔.๑	เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา.....	๗๘
๔.๒	วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา.....	๑๐๒
๔.๓	นำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา.....	๑๑๘
๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๕๒
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๕๕
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๑๕๕
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๕๙
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๑๖๔
บรรณานุกรม	.....	๑๖๕
ภาคผนวก	.....	๑๖๘
ภาคผนวก ก	บทความวิจัย.....	๑๖๙
ภาคผนวก ข	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	๑๗๙
ภาคผนวก ค	ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๑๘๑
ภาคผนวก ง	แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์.....	๑๘๓
ประวัติผู้วิจัย	.....	๑๙๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงองค์ประกอบภาระเมตคิล ๕ และอานิสงส์การรักษาศิล.....	๒๒
๓.๑ แสดงกลุ่มประชากรผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา.....	๖๙
๓.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	๗๑
๓.๓ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ.....	๗๒
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๗๙
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา.....	๘๑
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ หลักการดำเนินหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านยุทธศาสตร์ ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศิล ๕.....	๘๒
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการมีส่วนร่วม ในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศิล ๕.....	๘๓
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการรักษาศิล ๕.....	๘๔
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตาม และประเมินผลหมู่บ้านรักษาศิล ๕.....	๘๖
๔.๗ แสดงจำนวนร้อยละ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕.....	๑๒๑
๔.๘ แสดงรายชื่อเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศิล ๕ จังหวัดนครราชสีมา.....	๑๒๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย.....	๕
๒.๑ แสดงเจตสิกที่ประกอบอยู่ในเจตนาการรักษาศีล.....	๑๔
๒.๒ แสดงการสำรวม ๕ อย่าง ในการรักษาศีล ๕.....	๑๕
๒.๓ แสดงแนวคิดของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๒๖
๒.๔ แสดงกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓๘
๒.๕ แสดงรูปแบบเครือข่าย.....	๔๗
๒.๖ แสดงลักษณะเครือข่าย.....	๔๙
๔.๑ กลไกเชิงกระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๘๗
๔.๒ ผู้นำการพัฒนาระดับจังหวัดสนองนโยบายคณะสงฆ์.....	๘๘
๔.๓ กระบวนการมีส่วนร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๘๙
๔.๔ แสดงกระบวนการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๑๐๑
๔.๕ แสดงหลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....	๑๐๒
๔.๖ แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายแบบจัดตั้งเครือข่าย.....	๑๐๓
๔.๗ พลวัตเครือข่ายจัดตั้งกับความขัดแย้ง.....	๑๐๕
๔.๘ แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจและหน้าที่.....	๑๐๘
.....	
๔.๙ โมเดลกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ.....	๑๕๔

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๔.๑ กิจกรรมติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วัดพ่ายัพ.....	๑๐๑
๔.๒ ภาพตุ๊กตาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน	๑๔๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ และโรงเรียนรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จ.สระบุรี โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ กล่าวว่า ศีล ๕ เป็นหลักประกันสังคมได้เป็นอย่างดี หากหมู่บ้านใดนำไปปฏิบัติได้จะเกิดความสงบสุข และจะส่งผลยังประเทศให้เกิดความสงบสุข ไม่ต้องทุกข์ เดือดร้อน การดำเนินการหมู่บ้านศีล ๕ นั้น มีการมอบป้ายประกาศอย่างเป็นทางการที่จังหวัดสระบุรีเป็นแห่งแรก และขณะนี้ในหลายจังหวัดเริ่มดำเนินการแล้ว เช่น ลพบุรี สระแก้ว แพร่ นครสวรรค์ ตาก อุทัยธานี อุตรดิตถ์ สุโขทัย ขณะเดียวกันคณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดควรนำไปปฏิบัติด้วย โดยเริ่มจากร้อยละ ๕๐ ของแต่ละหมู่บ้าน เพราะการดำเนินการโครงการนี้หากจังหวัดใดสามารถดำเนินการได้จนประสบความสำเร็จก็จะส่งผลให้เกิดความสงบสุขยังจังหวัดนั้น และสุดท้ายจะทำให้ประเทศชาติสงบสุขด้วย

ศีล ๕ คือ การดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม จริยะ (หรือ จริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ หรือ การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ เป็นมนุษย์สมบูรณ์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้ นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ตามมรรคมีองค์ 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา และการรักษาศีล ๕ หากหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ทุกคน จะส่งผลให้สังคมเป็นสุข โดยเกณฑ์ความสำเร็จคิดเป็นร้อยละ เช่น นำไปสู่ต้นแบบเพื่อประเมินหมู่บ้านการประเมินหมู่บ้านศีล๕ อื่นๆ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชน

การดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่างๆจะเป็นตัวบ่งบอกถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ละแบบพฤติกรรมในการเข้าสังคม ในการบริโภค ในการหาความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจใช้เวลาว่าง และการแต่งตัว ล้วนเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็น อุปนิสัย เป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งดำเนินชีวิตไปตามกระแสของกิเลสหรือกระแสนิยมที่ส่งเสริมสร้างกระแสบริโภคนิยม กระตุ้นให้เกิดความอยาก ความขัดแย้งและช่วงชิง นำไปสู่การละเมิดศีล ๕ ส่งผลให้สังคมไม่ปกติสุข และเมื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชนจะช่วยให้ชุมชนวิเคราะห์ตนเองได้

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีแนวคิดต้องการให้การดำเนินชีวิตของประชาชนทุกหมู่บ้าน มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ลดอบายมุข ค่าใช้จ่ายที่ไม่ควรจ่าย นำรายได้มาต่อยอดประกอบอาชีพ และรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม

จากดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ และนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว จะเห็นว่า คณะสงฆ์ คสช. และฝ่ายสังคมจิตวิทยา ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมของสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข และสมานฉันท์ของประชาชนในฐานะที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนทั่วประเทศ ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง ได้เล็งเห็นถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางสังคมในบ้านเมืองปัจจุบันที่บุคคลในสังคมบางส่วนเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสังคม ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องนำกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนี้ ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้นมีส่วนสำคัญ และศาสนายังเป็นสื่อกลางที่สามารถนำมาเป็นแกนหลักในการสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยกรมการศาสนามีความมุ่งหวังที่จะดำเนินการส่งเสริม ให้คนไทยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีวิถีชีวิตที่ดีงามภายใต้หลักธรรมทางศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ เป็น “สังคมคุณธรรม” อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องมีการบูรณาการประสานความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนของสังคมในระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ โดยมีรูปแบบการส่งเสริมที่มีเป้าหมายชัดเจน (Focus & Prioritized) และครอบคลุมเครือข่ายในทุกพื้นที่ให้ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาบ่มเพาะ ปลูกจิตสำนึกให้มีศรัทธาและยึดมั่นในศาสนาอย่างมั่นคง กับทั้งใช้กลไกภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสื่อมวลชน และภาคเครือข่ายทางศาสนา ดำเนินการตามบทบาทภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกพื้นที่ทั้งประเทศให้ “รักษาศีล ๕” โดยมีวัดที่เป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพเป็นศูนย์พัฒนาจิตใจของคนทุกวัย เป็นศูนย์สร้าง “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ สามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

การรักษาศีล ๕ หรือ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นโครงการที่เกิดจากดำริของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ แม่กองบาลีสนามหลวง ที่ได้กล่าวให้โอวาทเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่า “อันว่าศีล ๕ เป็น การสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ทำให้ มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุข ร่มเย็น ดังที่บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นเหตุให้พ้นจากความทุจริตจิตจะราเริงแจ่มใสและเป็นทางหยั่งลงมหาสมุทร คือ พระนิพพาน”

ในเรื่องดังกล่าวได้รับเมตตาให้การชี้แนะถึงเรื่องดังกล่าวนี้ จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ประสงค์จะให้สังคมไทยได้มีการรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกันสังคมได้เป็นอย่างดี โดยหากหมู่บ้านใดนำไปปฏิบัติได้ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดความสงบสุข และจะส่งผลให้ประเทศเกิดความสงบสุข ไม่ต้องทุกข์ ไม่หวาดระแวงซึ่งกัน

และกัน อันเป็นการพัฒนาจิตใจของประชาชน ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ดังนั้น เพื่อน้อมนำ
 ดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มาปฏิบัติ
 กรรมการศาสนาจึงได้จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข เพื่อส่งเสริม
 ให้พุทธศาสนิกชนได้รับการ ส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง
 และสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ให้อุบัติใช้หลักธรรมมาเป็น
 รากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปันและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนเพื่อ
 เป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรจรของพระพุทธศาสนาให้เจริญ
 มั่นคงสืบไป โครงการนี้ นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุก
 ภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕
 และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือ
 ซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล ๕ นั้นเอง^๑

ศีล แปลว่า ปกติ ผู้ที่มีศีลจึงหมายถึงผู้ที่เป็นคนปกติเป็นมนุษย์ที่ปกติความปกตินั้นเป็น
 พื้นฐานของความสงบเรียบร้อยของทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต แต่เมื่อใดเกิดความไม่
 ปกติขึ้น ความยุ่งยาก ความเดือดร้อนหรือเสียหายย่อมเกิดขึ้นตามมา ถ้ามีความเป็นปกติการดำเนิน
 ชีวิตก็มีแต่ความสงบสุขสังคมก็อยู่อย่างปกติเรียบร้อย แต่วันใดที่คนปกติกลายเป็นคนไม่ปกติไป เมื่อ
 นั้นความทุกข์ ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้างศีล ๕ คือ ปกติของ
 ความเป็นมนุษย์ หรือมนุษยธรรม คือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ผู้ที่มีศีลก็ถือว่าเป็นคนที่ผิดปกติไป

ศีล ๕ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย
 เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ
 แล้ว ก็แสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสน
 วุ่นวายเกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม

แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข แม้ศีลจะมี
 หลายความหมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือเจตนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีลคือความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจาก
 ความชั่วความทุจริตสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ

การรักษาศีล จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญ
 มหาทาน และบุญจากการรักษาศีล เพราะทุกครั้งที่เราตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่
 เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดีเกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ อัน
 เป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้
 บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศีลยังเป็นคุณธรรมอันงามด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการคือ เป็นคุณธรรม
 ที่รักษา กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่ กุศลธรรมเบื้องสูง คือ
 สมาธิ(Meditation) และปัญญาต่อไปหากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่
 เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

^๑ กรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาว
 ประชาเป็นสุข ในดำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒
 (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๗),
 หน้า ๒ - ๔.

ชาวพุทธในประเทศไทยส่วนใหญ่แม้จะไม่ออกมาประกาศตนว่าเป็นพุทธมามกะทั้งหมด แต่ด้วยความเป็นชาวพุทธเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องร่วมกันสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือสมาทานศีล ๕ และร่วมกันบำเพ็ญศีล ภาวนาตลอดงานจนจบ การที่ทางศาสนจักรนำโดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และทางอาณาจักรนำโดยรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่างต้องการให้บ้านเมืองสงบสุขและมีความมั่นคงยั่งยืนในหลายๆ ปัญหาที่ผ่านมา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นเหมือนการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยได้ตระหนักรู้ว่าตัวหลักศีล ๕ นี้ถือเป็นกฎกติกาสังคมเชิงพุทธ ที่ต้องร่วมกันรักษาอย่างเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป แต่ปัญหาการวิจัยที่ต้องการดำเนินการให้ได้มาซึ่งคำตอบคือ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ ในความเป็นจริงแล้วมีรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล ๕ อย่างไร ที่ จะส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเงื่อนไข กฎกติกาอะไรที่ยังรอการ แก้ไขเพื่อให้การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้เป็นไปตามนโยบายของสมเด็จพระมหา รัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอย่างมีประสิทธิภาพได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษารั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในสร้างการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาและสถานศึกษา,หน่วยงานภาครัฐ,ภาคเอกชนนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาแบบมีส่วนร่วมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งเน้นการศึกษาการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑.๔.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ๑. ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒,๐๗๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๘)

๒. กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๗๙ คน ได้เลือกใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. ๒๕๕๐ : ๕๑)^๒

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๗๙ คน ได้เลือกใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ. ๒๕๕๐ : ๕๑)

๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๕ รูป/คน

๒. สันทนาการกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

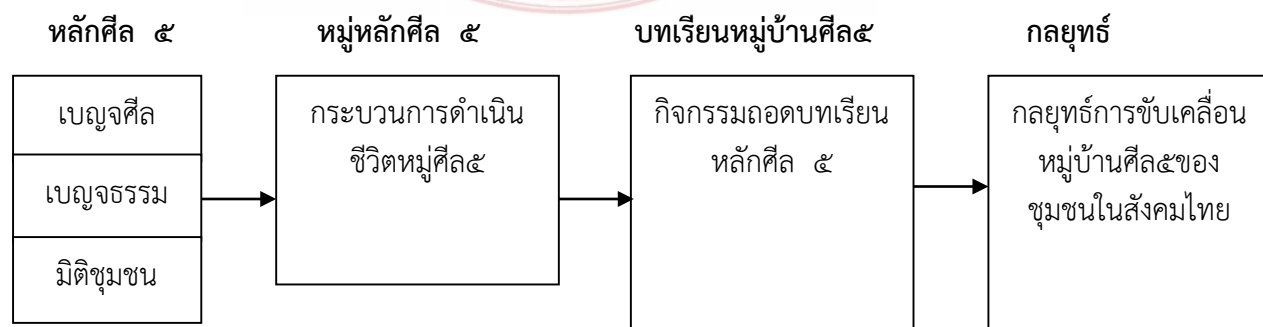
มุ่งศึกษาประชาชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๒ อำเภอ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

วิจัยใช้ระยะเวลาในการวิจัยตลอดปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๑.๔.๕ กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและค้นหาการสร้างเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล ๕ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

^๒ ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, จำนวนประชากรในประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://thailand.kapook.com/> <http://www.manager.co.th/> [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑]

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา หมายถึง แนวทางการปฏิบัติที่ชุมชนยอมรับร่วมกันในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล ๕ จากฐานข้อมูลของหมู่บ้านศีล ๕

กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หมายถึง วิธีการ กิจกรรมแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล ๕ ที่สามารถพัฒนาศีลธรรมและคุณธรรมชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

ศีล ๕ หมายถึง หลักการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับศีล ที่ชาวพุทธต้องรักษาในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนมีการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต

จังหวัดนครราชสีมา หมายถึง ประชาชน ๓๒ อำเภอ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และมีกระบวนการในการเสริมสร้างวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกัน

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

๑.๖.๑ ได้แนวทางการเสริมสร้างและกิจกรรมแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล ๕

๑.๖.๒ สามารถหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับศีล ที่ชาวพุทธต้องรักษาในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนมีการนำหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ทั้งแก่การเมืองภาคประชาชน และสังคมไทย

๑.๖.๓ สังคมไทยมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อสังคม ทำให้สังคมมีแต่ความสุจริตตามหลักศีล ๕

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศีล ๕
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านศีล ๕
- ๒.๔ ทฤษฎีและแนวคิดการสร้างเครือข่าย
- ๒.๕ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกโดยผู้อื่นอาจเห็นได้ เช่น การยิ้ม การเดิน หรือผู้อื่นอาจเห็นได้ยากต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเต้นของหัวใจ พฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมานั้น มีผลมาจากการเลือกปฏิกิริยาตอบสนองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้นๆ พฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งแต่ละคนจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากได้รับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ไม่เท่ากัน มีการตีความสารที่รับมาไปคนละทิศคนละทางทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสั่งสมประสบการณ์ในเรื่อง ความรู้ที่ไม่เท่ากัน นักจิตวิทยามักสนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ เช่น ทัศนคติ นำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์อย่างไร ซึ่งเมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ภายในจิตใจของมนุษย์แล้ว สิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อผู้อื่น^๑

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ได้ เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การเดิน การพูด การคิด ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ เป็นต้น^๒

---

^๑ยุบล เบญจรงค์กิจ, การวิเคราะห์ผู้รับสาร, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

^๒ประภาเพ็ญ สุวรรณ, พฤติกรรมศาสตร์พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕-๒๗.

นักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมเป็นผลที่เกิดจากการทำปฏิกริยาของมนุษย์หรืออินทรีย์ (organize) กับสิ่งแวดล้อม (environment)^๓

พฤติกรรมของอินทรีย์ที่ได้จากการทำปฏิกริยากับสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีผลออกมาในรูปแบบ ทั้งที่สังเกตได้ด้วยบุคคลอื่นและสังเกตไม่ได้แต่สามารถจะวินิจฉัยมีหรือไม่มีโดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางด้านจิตวิทยาพฤติกรรมดังกล่าวมีส่วนประกอบอยู่ ๒ ส่วน ด้วยกัน คือ

๑. พฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain)

พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับความรู้ความจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมทั้งทางการพัฒนาความสามารถและทักษะทางสติปัญญา การใช้วิจารณ์ญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญาประกอบด้วยความสามารถในระดับต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ ความรู้ (knowledge) ความรู้ในที่นี้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้อาจจะโดยนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยินก็จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมายข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีแก้ปัญหา เป็นต้น

๑.๒ ความเข้าใจ (comprehension) เมื่อบุคคลได้มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่ง ๆ อาจจะโดยการฟัง ได้อ่าน หรือได้เขียน เป็นที่คาดว่าบุคคลนั้นจะทำความเข้าใจกับข่าวสารนั้น ๆ ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปของทักษะหรือความสามารถต่อไปนี้

๑.๒.๑ การแปล (translation) หมายถึง ความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ โดยใช้คำพูดของตนเองซึ่งอาจจะออกมาในรูปที่แตกต่างจากเดิมหรือออกมาในภาษาอื่น แต่ความหมายยังเหมือนเดิม

๑.๒.๒ การให้ความหมาย (interpretation) หมายถึง การให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ หรือข่าวสารต่างๆ ซึ่งอาจออกมาในรูปความคิดเห็นหรือข้อสรุปตามที่บุคคลนั้นเข้าใจ

๑.๒.๓ การคาดคะเน (extrapolation) หมายถึง ความสามารถในการตั้งความคาดหมาย หรือคาดหวังว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ซึ่งความสามารถนี้จะเกิดจากความเข้าใจสภาพการณ์และแนวโน้มที่อธิบายไว้ในข่าวสารนั้น ๆ

๑.๓ การประยุกต์หรือการนำความรู้ไปใช้ (application) หมายถึง ในการนำความรู้ไปใช้เป็นพฤติกรรมขั้นหนึ่งในหมวดพุทธิปัญญาซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะด้านความเข้าใจการนำความรู้ไปใช้อีกนัยหนึ่งก็คือการแก้ปัญหาตนเอง

๑.๔ การวิเคราะห์ (analysis) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นขั้นหนึ่งของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญาซึ่งอาจแบ่งเป็นความสามารถชั้นย่อยๆ ได้ ๓ ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ความสามารถในขั้นที่ ๑ ผู้เรียนสามารถแยกแยะองค์ประกอบของปัญหาหรือสภาพการณ์ออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจกับสัดส่วนต่างๆ ให้ละเอียด

ความสามารถในขั้นที่ ๒ ผู้เรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

ความสามารถในขั้นที่ ๓ ผู้เรียนสามารถมองหลักการผสมผสานระหว่างส่วนประกอบที่รวมกันเป็นปัญหาหรือสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

^๓เชิดชัย โชติสุทธิ, การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๙-๑๔.

ตัวอย่างความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาหรือสภาพการณ์ได้แก่

๑. ความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง (facts) ออกจากสมมติฐาน (hypothesis)

๒. มองเห็นความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ของความคิดต่าง ๆ ประกอบเป็นปัญหาหรือสภาพการณ์นั้น ๆ

๓. มองเห็นความคิดหรือความเข้าใจที่ประกอบขึ้นเป็นปัญหาหรือสภาพการณ์นั้น ๆ

สรุปแล้วความสามารถในการวิเคราะห์ก็คือ ความสามารถในการแยกส่วนประกอบย่อยๆของส่วนรวมออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้เข้าใจส่วนรวมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

๑.๕ การสังเคราะห์ (synthesis) หมายถึง ความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อย ๆ หลาย ๆ ส่วนมารวมกัน เข้าเป็นส่วนรวมที่มีโครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปแล้วความสามารถนี้จะเกี่ยวข้องกับการนำเอาประสบการณ์เก่ามารวมกับประสบการณ์ใหม่ แล้วสร้างเป็นแบบแผนหรือหลักสำหรับปฏิบัติขบวนการในการรวมกันของส่วนต่างๆ นั้นเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ความสามารถในการสังเคราะห์นี้เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางพุทธิปัญญาที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดริเริ่มในตัวผู้เรียน ความสามารถในการสังเคราะห์นี้จะต้องอาศัยความสามารถขั้นต่าง ๆ หลายขั้นดังกล่าวมาแล้ว คือความเข้าใจการนำความรู้ไปใช้และความสามารถในการวิเคราะห์

๑.๖ การประเมินผล (evaluation) หมายถึง ความสามารถในการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่จะต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบ ในการประเมินผลมาตรฐานอาจจะออกมาในรูปคุณภาพหรือปริมาณ และมาตรฐานที่ใช้อาจจะมาจากการที่บุคคลนั้นตั้งขึ้นเองหรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว ความสามารถในการประเมินผลนอกจากจะเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญาแล้วยังเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญากับพฤติกรรมทางด้านความรู้สีก (affective domain) ความสามารถในการประเมินผลไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นในขั้นสุดท้าย แต่อาจจะอยู่ในขั้นของความสามารถหรือทักษะต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑) ถึง ๕) จะเกี่ยวข้องกัพฤติกรรมทางพุทธิปัญญา (cognitive domain) ตั้งแต่ข้อ ๒) ถึงข้อ ๖) จะเกี่ยวข้องกัพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถหรือทักษะที่ต้องใช้สติปัญญาซึ่งสลับซับซ้อนมากกว่าพฤติกรรมขั้นแรก คือ ความรู้ (knowledge) ดังกล่าวไว้ในข้อ ๑) และพฤติกรรมขั้นแรกนี้จะเป็นส่วนประกอบในการสร้างหรือก่อให้เกิดความสามารถหรือทักษะในขั้นต่อไป

๒. พฤติกรรมด้านทัศนคติค่านิยม ความรู้สีกความชอบ (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึงความถึง ความสนใจ ความรู้สีก ทำที่ ความชอบ ไม่ชอบ การให้คุณค่า การปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่ พฤติกรรมด้านนี้ยากต่อการอธิบายเพราะเกิดภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรมเหล่านี้ เพราะความรู้สีกภายในของคนนั้น ยากต่อการที่จะวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก^๔

^๔ถวิล ธาราโกชน, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธิ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓.

การเกิดพฤติกรรมด้านทัศนคติแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. การรับรู้ (receiving)
๒. การตอบสนอง (responding)
๓. การให้ค่า (valuing)
๔. การจัดกลุ่ม (organization)
๕. การแสดงคุณลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (characterization by value or value complex)

๒.๑.๑ พฤติกรรมมนุษย์ตามแนวนักสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยา เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะภายนอกที่คงปวง (Eternal conditions) ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ ทั้งสิ่งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ตลอดจนพลังงานต่าง ๆ ที่จับต้อง รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อากาศ แสงแดด ความร้อน ความเย็น แร่ธาตุ กระแสไฟฟ้า เครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ทั้งในแง่ที่อำนวยความสะดวก และผลร้าย โดยที่มนุษย์ไม่มีทางเลือกหนี เราอาจจะแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อม ออกเป็น ๓ ประการใหญ่ ๆ คือ

๑. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
๒. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
๓. สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมที่จะหาทางต่อสู้ และเอาชนะทำให้เกิดวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ ขึ้น เช่น การคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ การเพาะปลูก การสร้างถนนหนทาง การสร้างเครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น

สรุปความว่า แนวคิดเรื่องพฤติกรรมนั้น พื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไปสืบเนื่องมาจากการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ไม่เท่ากัน รวมถึงการตีความหมายของสารที่ได้รับมาไปคนละทิศคนละทางอีกด้วย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆมีประโยชน์ในการทำให้บุคคลมีความรู้ นำความรู้ที่ได้มาสร้างทัศนคติ สุดท้ายจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล สามารถนำแนวคิดที่ได้มาเป็นอ้างอิงในการสรุปผลการศึกษาในด้านแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมของบุคคลว่าต้องอาศัยปัจจัยในด้านใดบ้าง ที่มีส่วนให้แต่ละบุคคลมีแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างจึงมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับศีล ๕

๒.๒.๑ แนวคิดการรักษาศีล ๕

แนวคิดการรักษาศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจของปัจเจกบุคคล เพื่อให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการมีความรัก ความเมตตา ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน

ระหว่างคนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ดังจะเห็นได้ว่า การรักษาหรือสมათานศีล ๕ ทุกข้อ^๕ เริ่มต้นด้วยการมีเจตนาที่งดเว้นจากพฤติกรรมที่ไม่ดีต่าง ๆ เช่น เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักขโมย การประพฤติดินในกาม เป็นต้น ซึ่งเจตนา หรือความตั้งใจในการพัฒนาตนเองของระดับปัจเจกบุคคล เช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุแห่งความเจริญ ความสงบสุขของบุคคลและสังคมด้วย เพราะจุดประสงค์แห่งการปฏิบัติตามศีลนั้น แม้จะเริ่มต้นจากการควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล แต่มีเป้าหมายเพื่อความเจริญของหมู่คณะหรือสังคมโดยรวมด้วย ดังข้อความที่ปรากฏในอุปาสิสูตร ที่องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงประโยชน์ของการบัญญัติพระวินัยหรือสิกขาบทไว้ถึง ๑๐ ประการ^๖ ได้แก่

๑. เพื่อความร่ำว่าดีแห่งสงฆ์
๒. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
๓. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
๖. เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม
๑๐. เพื่อความเอื้อเฟื้อต่อพระวินัย

จากประโยชน์ทั้ง ๑๐ ประการของการบัญญัติสิกขาบทหรือพระวินัยแก่พระสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนา นี้ จะเห็นได้ว่า การบัญญัติพระวินัยมีประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ ของพระพุทธศาสนาถึง ๕ ส่วน คือ ประโยชน์ที่เกิดแก่ส่วนรวม (คณะสงฆ์) ประโยชน์ที่เกิดแก่ปัจเจกบุคคล (ภิกษุสงฆ์, ภิกษุณี) ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา (อาสวะ) ประโยชน์ในการส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร (ความศรัทธา) และประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนา (พระธรรมวินัย) ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๑๐ ประการนี้เป็นประโยชน์ที่เกิดจากการที่พระพุทธองค์บัญญัติพระวินัยให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้น แนวคิดในการรักษาศีล ๕ จึงตั้งอยู่บนฐานของการคำนึงถึงความมั่นคงของบุคคล สถาบันครอบครัว ทรัพย์สิน และสังคมด้วยเช่นเดียวกัน เพราะการรักษาศีล เป็นการปฏิบัติตามกฎ กติกาแห่งการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมซึ่งมีนัยยะแห่งการสร้างสรรค์ความสงบสุข ความเรียบร้อย หรือความเป็นปกติให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและคนอื่นไปด้วย ดังเช่นที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๗ กล่าวถึงศีลหรือพระวินัยในฐานะเป็นเจตนารมณ์ทางสังคม สรุปได้ว่า ศีล มี ๒ ระดับ คือระดับธรรมะ กับระดับวินัย ศีลที่เป็นระดับวินัยนี้เป็นแกนกลางแห่งเจตนารมณ์ทางสังคมของศีล คือ การเคารพในสงฆ์ การถือสงฆ์และกิจของสงฆ์เป็นใหญ่ การถือความเจริญมั่นคงของสงฆ์หรือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และการมีความรับผิดชอบ

^๕ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๑๕/๒๔๗, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒.

^๖ อง.ทสก. (บาลี) ๒๔/๓๑/๗๘, อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๓๑/๘๑.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓๑ - ๔๔๔.

อย่างสูงต่อสงฆ์และประโยชน์สุขของสงฆ์ คำว่า “สงฆ์” ในที่นี้มีความหมายถึงคณะสังฆม หมู่ชน
 สาธารณชน หรือส่วนรวมด้วย

๒.๑.๒ ความหมาย “ศีล”

คำว่า ศีล ถ้าแปลตามศัพท์ แปลว่า ปกติ หรือความเป็นปกติ หมายถึงความเป็นผู้มี
 กิริยาทางกายและวาจาเรียบร้อย และสามารถแปลว่า รองรับ คือเป็นภาวะที่รองรับหรือเป็นฐาน
 เบื้องต้นแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย ในพระไตรปิฎกส่วนใหญ่ ท่านหมายถึงการสังวร หรือการสำรวมใน
 ปาติโมกข์^{๘๘} ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้อธิบายความหมายของศีลในลักษณะที่สอดคล้องกัน หมายถึง
 เจตนาของผู้ตั้งตน ดังข้อความว่า “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้น ของบุคคลผู้ตั้งตนจากปาณาติบาต
 เป็นต้นอยู่ก็ดี ของผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ก็ดี ชื่อว่า ศีล”^{๘๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.) ได้ให้
 ความหมายที่สอดคล้องกันกับความหมายในพระไตรปิฎก ศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย
 และวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจาก
 ความชั่ว การควบคุมตนเองให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน^{๙๐}

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศีล คือ
 ข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนา ที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘ เป็นต้น หรือ
 การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย^{๙๑} สรุปว่า คำว่า ศีล หมายถึงวินัย สิกขาบทหรือข้อบัญญัติ เพื่อให้
 บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความปกติทางกายและวาจา เพื่อให้รักษาคัมภีร์ตนเองและ
 สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังฆมได้อย่างปกติสุข

๒.๑.๓ ประเภทของศีล

ประเภทของศีล จำแนกออกเป็นหลายประเภท ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคท่านพุทธโฆสะได้
 จำแนกออกเป็น ๑ อย่างก็มี ๒ อย่างก็มี ๓ อย่างก็มี ๔ อย่างก็มี และ ๕ อย่างก็มี^{๙๒}

๑. ศีลที่มีอย่างเดียว คือศีลทั้งหมดมีความเป็นปกติของตน ซึ่งเป็นไปตามความหมาย
 ของศีลตามปกติ
๒. ศีล ๒ อย่าง จำแนกเป็น ๗ หมวด ๆ ละ ๒ อย่าง ได้แก่ หมวดที่ ๑ จาริตตศีลและ
 วาริตตศีล หมวดที่ ๒ อภิสมาจาริกศีลและอาทิพรหมจริยศีล หมวดที่ ๓ วิริตศีลและอวิริตศีล หมวด
 ที่ ๔ นิสสิตศีลและอนิสสิตศีล หมวดที่ ๕ กาลปริยัตตศีลและอาปาณโกฏิศีล หมวดที่ ๖ สปริยัตตศีล
 และอปริยัตตศีล และหมวดที่ ๗ โลกียศีลและโลกุตตรศีล

^{๘๘} วิ.จ. (บาลี) ๖/๒๓๑/๓๕๓, วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๑/๓๕๔.

^{๘๙} สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, คัมภีร์วิสุทธิมรรค ๑๐๐ ปี สมเด็จพระ
 พระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์พรีนติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

^{๙๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓,
 (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์. พรีนติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๕.

^{๙๑} ความหมายของคำว่า “ศีล”, แหล่งที่มา : [ออนไลน์]. www.rirs3.royin.go.th/new-search/word-38_search.asp [เข้าถึงข้อมูล ๖ ธันวาคม ๒๕๕๙].

^{๙๒} สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, คัมภีร์วิสุทธิมรรค ๑๐๐ ปี สมเด็จพระ
 พระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๑๕-๑๖.

๓. ศิล ๓ อย่าง จำแนกเป็น ๕ หมวด ๆ ละ ๓ อย่าง ได้แก่ หมวดที่ ๑ แยกเป็นหินศิล มัชฌิมศิล และปณิตศิล หมวดที่ ๒ แยกเป็นอิตตาทิปไตยศิล โลกาธิปไตยศิล และธัมมาธิปไตยศิล หมวดที่ ๓ แยกเป็นปรหมัญญุศิล อปรหมัญญุศิล และปฏิปัสสัทธิศิล หมวดที่ ๔ แยกเป็นวิสุทธิสิล อวิสุทธิสิล และเวมตักศิล หมวดที่ ๕ แยกเป็นเสกขศิล อเสกขศิล และเนวเสกขนาเสกขศิล

๔. ศิล ๔ อย่าง จำแนกเป็น ๔ หมวด ๆ ละ ๔ อย่าง ได้แก่ หมวดที่ ๑ แยกเป็นทานภาคิยศิล ฐิติภาคิยศิล วิเสสสภาคิยศิล และนิพเพธภาคิยศิล หมวดที่ ๒ แยกเป็นภิกขุศิล ภิกขุณีศิล อนุปัสัมปนันศิล และคหัญญุศิล หมวดที่ ๓ แยกเป็นปกตติศิล อาจารย์ศิล ธัมมตาศิล และปุพพเหตุกศิล หมวดที่ ๔ แยกเป็นปาติโมกขสังวรศิล อินทริยสังวรศิล อาชีวาปาริสุทธิศิล และปัจจยสันนิสสิตศิล

๕. ศิล ๕ อย่าง จำแนกเป็น ๒ หมวด ๆ ละ ๕ อย่าง ได้แก่ หมวดที่ ๑ แยกเป็นปริยัตต ปาริสุทธิศิล อปริยัตตปาริสุทธิศิล ปริบุญณปาริสุทธิศิล อปรหมัญญุปาริสุทธิศิล ปฏิปัสสัทธิปาริสุทธิศิล หมวดที่ ๒ แยกเป็นปทานศิล เวรมณีสิล เจตนาศิล สังวรศิล และอวิตักกมศิล

จากประเภทของศิลทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า ศิล ๕ นั้น อาจจะสงเคราะห์เข้าในประเภทใดก็ได้ เช่น จัดเป็นอนุปัสัมปนันศิลหรือคหัญญุศิลก็ได้ จัดเป็นปาติโมกขสังวรศิลก็ได้ เป็นเวรมณีสิล หรือเจตนาศิลก็ได้ ประเภทที่ได้รับการยอมรับหรือรับรู้ทั่วไปร่วมกันอย่างกว้างขวางและตรงกันที่สุดก็คือ ศิล ๕ นั้นจัดเป็นคหัญญุศิล คือเป็นศิลของฆราวาส ผู้ครองเรือน หรือคนธรรมดาสามัญทั่วไป ซึ่งจะต้องสมาทานถือปฏิบัติในชีวิตประจำของตนเอง จัดเป็นมนุษยธรรม คือธรรมเบื้องต้นสำหรับสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ของบุคคลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๒.๑.๔ หลักการรักษาศิล

หลักการของการรักษาศิล ๕ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจตนากับการรักษาศิล ๕ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการรักษาศิล ๕ ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการสมาทาน รับเอาสิกขาบททั้ง ๕ ข้อมาปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยการสำรวมกาย วาจา และใจให้เป็นปกติ ด้วยเจตนาที่จะงดเว้นจากพฤติกรรมที่เป็นข้อห้ามทั้ง ๕ ข้อ นั้น ดังคำสมาทานในทุกสิกขาบท จะมีคำว่า เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจาก ปรากฏอยู่เสมอ และเจตนาเองนั้นแหละคือศิล ดังที่พระสารีบุตร ได้ตั้งคำถามและตอบคำถามถึงความหมายของศิลว่า “อะไร ชื่อว่าศิล? เจตนาชื่อว่าศิล เจตสิกชื่อว่าศิล สังวรชื่อว่าศิล การไม่ล่วงละเมิด ชื่อว่าศิล”^{๑๓} หมายความว่า การที่บุคคลจะมีศิลได้ จะต้องมีความเจตนาในการงดเว้นจากความชั่วทั้งหลาย ตามประเภทของศิล ๕ ข้อ คือ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการลักทรัพย์ เจตนางดเว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ และเจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ในมิติของการกระทำหรือกรรม เจตนาที่ยังได้ชื่อว่า เป็นกรรมด้วย ดังที่พระพุทธองค์ ตรัสเรียกว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราเรียกเจตนาอันแหละว่า เป็นกรรม เพราะบุคคลย่อมนำกรรมใดไม่ว่าจะดีหรือชั่วด้วยเจตนา”^{๑๔}

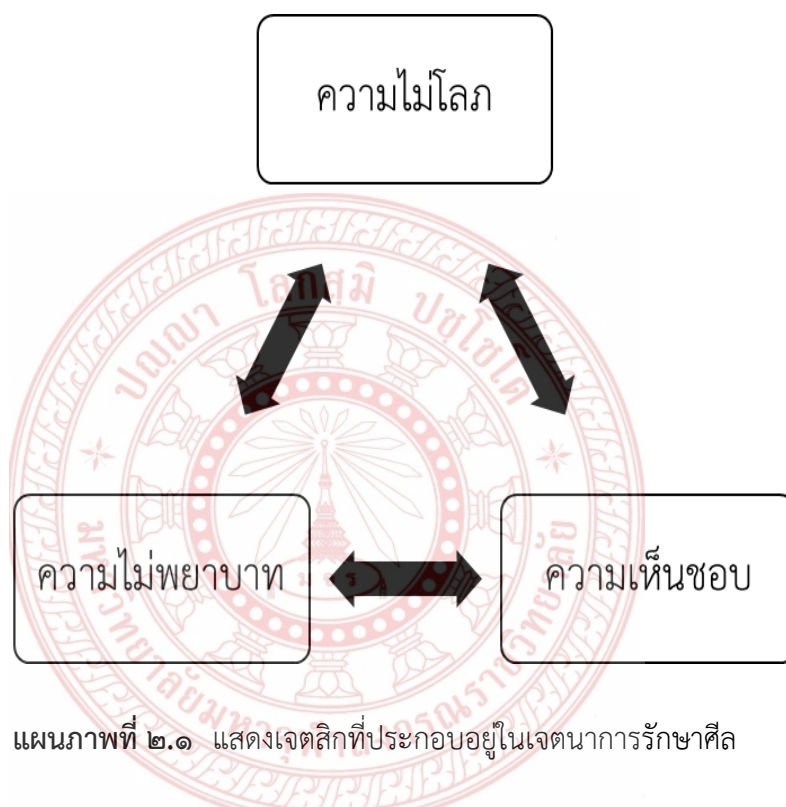
ส่วนเจตสิกที่ชื่อว่าศิลนั้น หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบกับเจตนาที่เป็นกุศลธรรม ได้แก่ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท และความเห็นชอบในการรักษาศิลทั้งหลาย สังวรที่ชื่อว่าศิลนั้น

^{๑๓} ขุ.ป. (บาลี) ๓๑/๓๙/๖๔, ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๙/๖๐.

^{๑๔} อัง.ฉก. (บาลี) ๒๒/๓๓๔/๔๖๔, อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๓๔/๕๗๑.

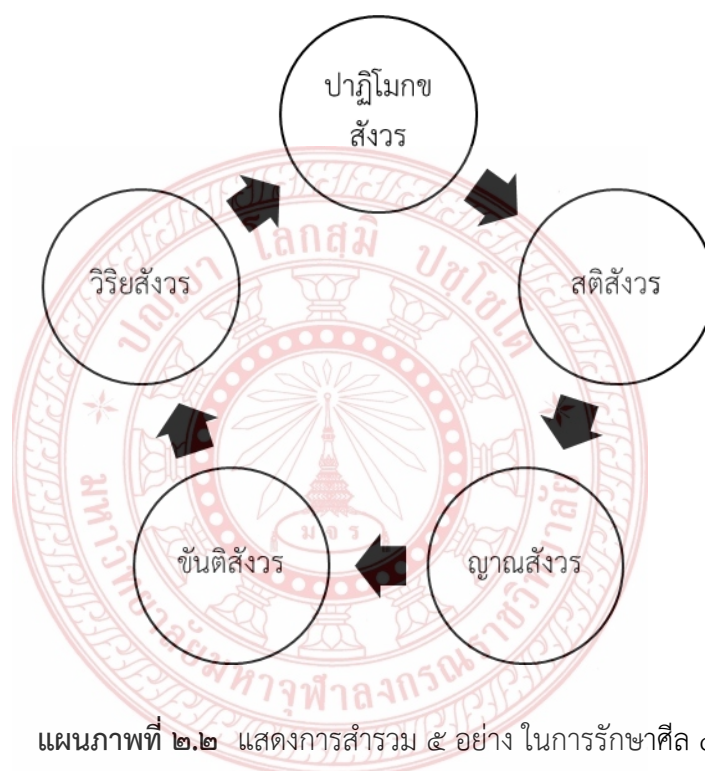
คือ การมีสังวร หรือความสำรวม ๕ อย่างได้แก่ ปาฏิโมกขสังวร ๑ สติสังวร ๑ ญาณสังวร ๑ ขันติสังวร และวิริยสังวร ๑ หมายความว่า การรักษาศีลนั้นจะต้องมีความสำรวมในสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ ต้องมีสติ ต้องมีความความรู้ ต้องมีความอดทน และต้องมีความเพียรในการรักษาศีลนั้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนอวิตกกมศีล หมายถึงการไม่ล่วงละเมิดศีลที่ตนเองได้สมาทานรักษาแล้ว ทั้งทางกายและวาจา กล่าวคือการไม่ทำให้ศีลข้อใดข้อหนึ่งทะลุ ขาด ต่าง พร้อยไป ด้วยเจตนาที่จะล่วงละเมิดศีลที่ตนได้สมาทานรักษาแล้ว ^{๑๕}

จากแผนภูมินี้ จะเห็นได้ว่า เจตสิกธรรม ที่เป็นกุศลที่เกิดพร้อมกับเจตนาอันนี้มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคคลผู้ที่มีเจตนาในการรักษาศีล จะต้องเจตสิกที่เป็นกุศลทั้ง ๓ นี้เกิดขึ้นควบคู่อยู่ในเจตนาเสมอ มิฉะนั้นแล้ว การรักษาศีลอาจจะไม่มีความสุข อาจจะมี ความเดือดร้อน มีความอึดอัด คับแค้น ไม่มีความสุข เพราะตัวเองมีความโลภ เพ่งอยากได้สิ่งของ บุคคลอื่นโดยทางมิใช่ มีความอาฆาตพยาบาท ในทางที่จะสร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่น และมีความเห็นชอบ คือความเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรักษาศีล ไม่มีความเห็นผิดหรือความเห็นที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการรักษาศีลอยู่ เช่น บางคนอาจจะเห็นว่ารักษาศีลของตนเองจะเป็นเหตุให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญตนเอง การรักษาศีลของตนเองจะเป็นเหตุให้ได้ลาภสักการะ ชื่อเสียงเกียรติยศ การรักษาศีลของตนเองจะเป็นเหตุให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ หรือบางคนอาจจะเห็นว่า การรักษาศีลเป็น

^{๑๕} ดูรายละเอียดในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ๑๐๐ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์พรินทร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐ - ๑๑.

เป้าหมายสูงสุดของการเป็นบรรพชิต เป็นต้น ถึงแม้ว่า เจตสิกธรรมเหล่านี้ เป็นกุศลธรรมที่เกิดร่วมกับเจตนา แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติแบบทันทีทันใด ต้องอาศัยการพัฒนา การฝึกฝน การอบรมให้เกิดขึ้นมีในจิตสันดานของบุคคล จึงจะสามารถเกิดขึ้นได้ เพราะบางคนมีเจตนา หรือความตั้งใจที่จะรักษา แต่ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง หรืออาจจะมีศรัทธา ความมกมาก ความปรารถนา ลามก ตลอดจนความคิดที่อาฆาต เคียดแค้น ซึ่งซึ่งบุคคลอื่นหรือสัตว์อื่นอยู่ก็ได้ ในการรักษาศีล ๕ ของตนเองหรือบางคนอาจจะมีการรักษา การสมาทานไปตามประเพณีนิยม ในฐานะเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น

จากแผนภูมินี้ เราจะเห็นได้ว่า การสังวร หรือการสำรวม ธรรมะธรรมะนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการรักษาศีล ถ้าบุคคลปราศจากการสังวรทั้ง ๕ แล้ว ย่อมไม่สามารถรักษาศีล ๕ หรือศีลประเภทอื่นได้ การสังวร หรือการสำรวม จึงครอบคลุม และควบคุมถึงพฤติกรรมทางกาย วาจาและใจของบุคคลไปโดยปริยาย และการสังวรนี้ ย่อมส่งผลให้การรักษาศีล มีความสมบูรณ์ ความยั่งยืน และความต่อเนื่อง เป็นปกติวิสัยของบุคคลได้ แม้ว่าจะอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่อาจจะล่อแหลมต่อการละเมิดก็ตาม ก็จะไม่ทำให้บุคคลนั้นล่วงละเมิดศีลได้ เพราะสำรวม ธรรมะธรรมะอยู่ตลอดเวลา มิให้พลั้งเผลอ หรือหลงลืมสติ นั่นเอง การมีความสำรวม จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการรักษาศีลได้ ไม่ว่าจะเป็นศีลประเภทใดๆ ก็ตาม โดยเฉพาะการรักษาศีล ๕ ซึ่งเป็นมาตรฐานความเป็นมนุษย์ที่ดีและสูงกว่าคนธรรมดา จะต้องมีความสำรวมธรรมะธรรมะมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๕ องค์ประกอบของการล่วงละเมิดศีล ๕

องค์ประกอบของการล่วงละเมิดศีล ๕ สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบของการล่วงละเมิดศีลทั้ง ๕ ข้อ ตามแนวที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้

๑) ศีลข้อที่ ๑ คือปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ พระพุทธองค์ได้ตรัสอธิบายขยายความหมายไว้ว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางท่อนไม้และศัตราเสียแล้ว มีความละอาย ถึงความเอ็นดู หวังประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายอยู่”^{๑๖} จากพระพุทธพจน์นี้ เห็นได้ว่า บุคคลผู้มีเจตนาละเว้นจากการฆ่าสัตว์นั้น จะต้องมึธรรมชาติอยู่ในใจคือความละอาย และความเมตตากรุณาต่อบุคคลและสัตว์อื่น ประกอบพร้อมอยู่เสมอ จึงจะสามารถละเว้นจากการฆ่าสัตว์ได้ ในอรรถกถากถาอภิธัมมัตถสังคหะ^{๑๗} ท่านได้จำแนกองค์ประกอบของการละเมิดศีลข้อนี้ไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ

- (๑) สัตว์มีชีวิต
- (๒) ความสำคัญ (รู้) ว่าสัตว์มีชีวิต
- (๓) มีจิตคิดจะฆ่า
- (๔) มีความพยายาม
- (๕) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

๒) ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นการลักทรัพย์ พระพุทธองค์ได้ตรัสอธิบายขยายความหมายไว้ว่า “เว้นขาดจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ รับเอาแต่ของที่เขาให้แล้ว มุ่งหวังแต่ของที่เขาให้ ไม่เป็นขโมย เป็นคนสะอาดอยู่”^{๑๘} ในพุทธพจน์นี้จะเห็นธรรมที่ปรากฏอยู่ คือสัมมาอาชีวะ หมายถึงการประกอบอาชีพอันสุจริต ถูกต้อง ชอบธรรมนั่นเอง ในอรรถกถาอภิธัมมัตถสังคหะ ท่านได้จำแนกองค์ประกอบของการละเมิดศีลข้อนี้ไว้ ๕ ประการ^{๑๙} ด้วยกัน คือ

- (๑) วัตถุที่คนอื่นหวงแหน
- (๒) ความเป็นผู้มีควมสำคัญว่าวัตถุที่บุคคลอื่นหวงแหน
- (๓) มีจิตคิดขโมย
- (๔) มีความพยายาม
- (๕) ขโมยมาได้ด้วยความพยายามนั้น

๓) ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาราวา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิถีในกาม พระพุทธองค์ได้ตรัสอธิบายขยายความหมายไว้ว่า “ละเว้นจากการประพฤติดิถีในกามทั้งหลาย”^{๒๐} ในพุทธพจน์นี้ จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้สำรวมในกาม คือไม่มกมากในกามและการไม่ล่วงละเมิดในสตรีที่ห้องห้ามทั้งหลาย คือการรู้จักว่า สตรีใดที่ตนไม่สามารถล่วงละเมิดได้ (อคมนียวัตถุ) เป็นหลักการสำคัญสำคัญในศีลข้อนี้ ซึ่งพระองค์จะเน้นศีลข้อนี้กับบุรุษที่ละเมิดต่อสตรีเท่านั้น แต่โดยนัยยะนี้อาจสามารถใช้ได้กับสตรีที่ละเมิดต่อบุรุษได้โดยอ้อม ถ้าการละเมิดนั้นเป็นพฤติกรรมของสตรี

^{๑๖} ที.สี. (บาลี) ๙/๘/๓, ที.สี. (ไทย) ๙/๘/๓.

^{๑๗} อภิ.สง.อ. (บาลี) -/๑๔๕, ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๑/๗๔/๒๖๑.

^{๑๘} ที.สี. (บาลี) ๙/๘/๓, ที.สี. (ไทย) ๙/๘/๓.

^{๑๙} อภิ.สง.อ. (บาลี) -/๑๔๖, ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๑/๗๔/๒๖๔.

^{๒๐} ที.สี. (บาลี) ๙/๘/๓, ที.สี. (ไทย) ๙/๘/๓.

แต่อย่างไรก็ตามในอรรถกถาภิธานมัตถสังคหะ ท่านได้จำแนกองค์ประกอบของศีลข้อนี้มี ๔ ประการ^{๒๑} สำหรับบุรุษเท่านั้น เพราะส่วนมากสตรีไม่มีความพยายามในการเสพหรือการล่วงละเมิด คือ

- (๑) วัตถุที่ไม่ควรถึง
- (๒) จิตคิดจะเสพในวัตถุที่ไม่ควรถึงนั้น
- (๓) มีความพยายามในการเสพ
- (๔) การจรดมรรคด้วยมรรคหยุดอยู่ (การเสพกาม)

๔) ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ พระพุทธองค์ได้ตรัสอธิบายขยายความหมายไว้ว่า “เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำสัตย์ ดำรงความสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลัก เชื่อถือได้ ไม่หลอกลวงชาวโลก”^{๒๒} ในพุทธพจน์นี้ จะเห็นได้ว่า การมีสัจจะ ในการพูดหรือการกล่าวคำสัตย์ คำจริง คำที่น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการปฏิบัติตามศีลข้อนี้ ส่วนการละเมิดนั้น ในอรรถกถาภิธานมัตถสังคหะ ท่านจำแนกการล่วงละเมิดศีลข้อนี้สมบุรณ์ด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ^{๒๓} ด้วยกัน คือ

- (๑) เรื่องไม่จริง
- (๒) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน
- (๓) ความพยายามเกิดแต่จิตนั้น
- (๔) คนอื่นรู้ความหมายนั้น

ในองค์ประกอบทั้ง ๔ นั้น จะเห็นได้ว่า มีคนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งหมายความว่า คำพูดเท็จ คำพูดที่ไม่จริง ที่มุสาวาทิบุคคลกล่าวนั้น บุคคลอื่นที่ฟังคำพูดนั้นจะต้องรู้ความหมาย เข้าใจความหมายด้วยองค์ประกอบแห่งการพูดนั้นจึงจะสมบุรณ์ ในคำพูดที่เป็นการพูดตลกหรือประสงค์จะทำให้คนอื่นหัวเราะไม่จัดเป็นล่วงละเมิด ในระดับปฏิภาท่านกล่าวถึงความสมบุรณ์ของการละเมิดศีลข้อนี้ อาจจะมีแค่องค์ประกอบเพียง ๓ ประการ^{๒๔} คือ (๑) เรื่องไม่จริง (๒) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (๓) คนอื่นรู้ความหมายนั้น ก็ถือว่าสมบุรณ์แล้ว

๕) ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรยมัชชปมาทัญฐานา เวรมณี เจตนางดเว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท พระพุทธองค์ได้ตรัสอธิบายขยายความหมายไว้ว่า “เธอนั้นเว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท” แม้ในศีลข้อนี้จะกล่าวถึงน้ำเมาคือสุราและเมรัยเท่านั้น และมีองค์ประกอบของการละเมิดที่สมบุรณ์ศีลข้อนี้ ๔ ประการ^{๒๕} ได้แก่

- (๑) บรรดาสุราเป็นต้น น้ำดื่มอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นที่ตั้งแห่งความเมา
- (๒) จิตมีความเป็นผู้ใคร่จะดื่มปรากฏ

^{๒๑} อภิ.สง.อ. (บาลี) -/๑๔๖, ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๑/๗๔/๒๖๔.

^{๒๒} ที.สี. (บาลี) ๙/๙/๔, ที.สี. (ไทย) ๙/๙/๔.

^{๒๓} อภิ.สง.อ. (บาลี) -/๑๔๖, ขุ.อิติ.อ. (บาลี) ๑/๗๔/๒๖๕, ที.สี.อ. (บาลี) -/๙/๗๑.

^{๒๔} ที.สี. ฎีกา. (บาลี) ๑/๙/๑๔๔.

^{๒๕} ปกรณ์พิเศษมังคัลลัตถทีปนี, พระศิริมังคลาจารย์ ोजना, คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แปล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๓๓.

(๓) ผู้ดื่มถึงความพยายามอันเกิดแต่จิตนั้น

(๔) นำเมาที่ดื่มแล้วไหลเข้าไป

จากองค์ประกอบนี้ จะเห็นว่า ท่านมุ่งเน้นการเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยเท่านั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แต่ในความเป็นจริงของสังคมนั้น สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนั้นมีหลายอย่าง โดยเฉพาะยาเสพติดที่ทำลายสติสัมปชัญญะของบุคคลและสร้างความเสียหายแก่สังคมนั้นมีหลายประเภท เช่น ยาบ้า ยาอี ภัยูชา สารระเหย ผีน เฮโรอีน ไบกระท่อม โคเคน บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จัดเป็นของมีนเมาและทำลายระบบประสาทเช่นเดียวกัน จึงสามารถสงเคราะห์เข้าในข้อห้ามของศีลข้อนี้ได้ ดังนั้น ในนิยามของศีลข้อที่ ๕ นี้ จึงมีความหมายกว้างครอบคลุมถึงยาเสพติดทุกประเภทด้วยโดยปริยาย

๒.๑.๖ โทษของการล่วงละเมิดศีล ๕^{๒๖}

โทษของการล่วงละเมิดศีล ๕ ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในมหาปริณีพพานสูตรไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ย่อมถึงความเสื่อมโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ
๒. กิตติศัพท์อันชั่วของบุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติย่อมกระฉ่อนไป
๓. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติจะเข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชัตติยบริษัทก็ตาม พรหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมไม่แก่ล้ากล้า ก่อเงินเข้าไป

๔. ย่อมหลงลืมสติตาย

๕. หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก

จากโทษของการเป็นคนทุศีล หรือละเมิดศีลทั้ง ๕ ประการนั้น จะเห็นว่า เป็นโทษที่ปรากฏและเกิดขึ้นในปัจจุบันชาติถึง ๔ ประการด้วยกัน ซึ่งมีนัยยะว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อกรรมและผลของกรรมในปัจจุบันค่อนข้างมาก และไม่ได้ปฏิเสธความมีอยู่จริงภพหน้าด้วย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กรรมชั่วที่บุคคลกระทำเพราะละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งนั้น ย่อมทำให้บุคคลนั้นประสบความทุกข์ ความเดือดร้อน ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าด้วย ดังเช่นที่พระพุทธองค์ได้ตรัสโทษของความเป็นผู้ทุศีลสำหรับภิกษุสงฆ์ไว้ในอัคคิขันธปมสูตร^{๒๗} โดยทรงเปรียบเทียบการเสวยทุกข์ในโลกเบื้องหน้าของภิกษุผู้ทุศีลไว้ ๗ ประการ คือ

- ๑) การนอนกอดหญิงสาวที่แสนสวย กับการนอนกอดกองไฟใหญ่
- ๒) การถูกบုรุษผู้มีกำลังเอาเชือกหนังเหนียวแน่นพันแข้งสี่ไปมากับการยินดีการกราบ

ไหว

- ๓) การถูกหอกคมพุ่งแทงที่อก กับการยินดีอัญชลีกรรมของทั่วไป
- ๔) การถูก نابด้วยเหล็กแดง กับการใช้สอยจีวร
- ๕) การถูกกรอกด้วยก้อนเหล็กแดงในปาก กับการบริโภคนิพพาน
- ๖) การถูกจับศีรษะหรือคอให้นั่งหรือนอนทับเตียงตั้งที่ร้อน กับการใช้สอยเตียงตั้ง
- ๗) การถูกจับเท้าขึ้น เอาหัวลงโยนลงในหม้อเหล็กแดง กับการใช้สอยวิหาร

^{๒๖} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๔๙/๑๐๑, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๔๙/๙๓-๙๔.

^{๒๗} อัง.สตตก (บาลี) ๒๓/๗๒/๑๒๙, อัง.สตตก (ไทย) ๒๓/๗๒/๑๕๘.

จากการเปรียบเทียบทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า การละเมิดศีลนั้น ย่อมส่งผลให้บุคคลผู้ละเมิดได้รับความทุกข์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญต่อการละเมิดศีลและโทษของการละเมิด ในระดับของปัจเจกบุคคลเป็นประการสำคัญ ดังพุทธพจน์ที่ตรัสในเรื่องกรรมว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งพาอาศัย สัตว์เหล่าใดทำกรรมอันใดไว้ กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตต่างกัน”^{๒๘} อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาจากจุดประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยหรือศีลสำหรับพระสงฆ์สาวกในพระไตรปิฎกแล้ว^{๒๙} จะพบว่าการมีบัญญัติพระวินัย นอกจากมีจุดประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ยังมีเจตนารมณ์เพื่อความเจริญของสังคม องค์กรหรือสถาบันด้วย การรักษาศีล ๕ ก็เช่นเดียวกัน แม้จะมีมิติในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเป็นหลัก แต่เมื่อแต่ละคนควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมของตนเองในกรอบของศีลแล้ว ย่อมส่งผลให้องค์กร สถาบันและสังคมประเทศชาติมีความเจริญด้วย

๒.๑.๗ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕

อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในมหาปริณีพพานสูตรเช่นเดียวกัน มี ๕ ประการ^{๓๐} คือ

- ๑) ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก
- ๒) กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป
- ๓) จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นชาติตยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมแก่กล้า ไม่ก้อเขินเข้าไป
- ๔) ย่อมไม่หลงลืมสติตาย
- ๕) หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

จะเห็นได้ว่า อานิสงส์ของศีลนี้ เป็นอานิสงส์ของการรักษาศีลโดยรวมในทุกประเภท ไม่ได้จำกัดเฉพาะบรรพชิตหรือคฤหัสถ์เท่านั้น หรือประเภทของศีล ซึ่งมีหลายประเภท ดังเช่นที่ปรากฏในคัมภีร์ปกรณ์พิเศษชื่อวิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสะ ท่านได้จำแนกศีลออกเป็นประเภทเดียวกัน มี ๒ ประเภทก็มี ๓ ประเภทก็มี ๔ ประเภทก็มี หรือ ๕ ประเภทก็มี^{๓๑} แต่แต่ละประเภทมีความหมายหลักการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติที่แตกต่างกัน สำหรับศีล ๕ นี้จัดอยู่ในประเภทที่เรียกว่าอนุสัมปັນนศีล^{๓๒} เป็นศีลสำหรับคฤหัสถ์ ฆราวาสหรือผู้ครองเรือนทั่วไปที่จะต้องสมათาน รักษาและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

^{๒๘} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๒๙๐/๓๗๖, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๙๐/๑๕๘.

^{๒๙} วิ.มทา. (บาลี) ๑/๒๐/๓๗, วิ.มทา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๗.

^{๓๐} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๕๐/๑๐๑, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๐/๙๔-๙๕.

^{๓๑} คัมภีร์วิสุทธิมรรค ๑๐๐ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, หน้า ๑๕ - ๑๖.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

ในการรณรงค์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้สรุปถึงผลดีของการปฏิบัติตามศีล ๕ ในฐานะที่เป็นหลักประกันแห่งความมั่นคงของชีวิตของคนในสังคมออกเป็น ๕ ด้าน^{๓๓} ได้แก่

- ๑) ปาณาติปาณา เวรมณี เป็นหลักประกัน **ชีวิต**
- ๒) อทินนาทานา เวรมณี เป็นหลักประกัน **ทรัพย์สิน**
- ๓) กาเมสุมิฉฉารา เวรมณี เป็นหลักประกัน **ครอบครัว**
- ๔) มุสาวาทา เวรมณี เป็นหลักประกัน **สังคม**
- ๕) สุราเมรยมัชชชปะมาทัฏฐานา เวรมณี เป็นหลักประกัน **สุขภาพ**

จะเห็นได้ว่า มิติของความเป็นหลักประกันตามศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ เป็นการนิยามศีลในฐานะที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติไปด้วยกัน คือใช้เป็นหลักประกันความมั่นคงใน ๕ ด้าน ที่สามารถมองเห็นผลที่ได้รับอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบันอย่างชัดเจน โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงผลที่จะได้ในชาติหน้าเลย เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว ที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามไม่สามารถละเลยผลที่จะได้รับในอนาคตได้ เพราะศีลนั้น ย่อมคุ้มครองรักษาบุคคลผู้รักษาศีลไว้ด้วยดีนั้นให้มีความสุขสงบร่มเย็น ให้มีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นปัจจัยแห่งการเข้าถึงพระนิพพานในอนาคตด้วย ดังคำสรุปที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปญโญ) ได้กล่าวถึงความสำคัญและผลที่ได้รับของศีล ๕ ใน ๓ ระดับ ตามแนวทางการสรุปถึงความสำคัญของศีล ๕ ของพระภิกษุสงฆ์ที่กล่าวแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายในประเทศไทย^{๓๔} คือ

- ๑) สีเลน สุขตี ยนตี บุคคลย่อมเข้าถึงสุขได้ ก็เพราะศีล
- ๒) สีเลน โภคสมปทา บุคคลถึงพร้อมด้วยโภคะ ก็เพราะศีล
- ๓) สีเลน นิพพุตี ยนตี บุคคลเข้าถึงความดับเย็น (นิพพาน) ได้ก็เพราะศีล
- ๔) ตสมา สิล วิโสธเย เพราะฉะนั้น บุคคลพึงชำระศีลให้สะอาดบริสุทธิ์

จากอานิสงส์ทั้ง ๓ ระดับนี้ แสดงให้เห็นว่า การรักษาศีลหรือการทำให้ศีลบริสุทธิ์นั้นเป็นปัจจัยแห่งการเข้าถึงสมบัติทั้ง ๓ คือมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติของปัจเจกบุคคลได้ เป็นหลักประกันแห่งความมั่นคงของชีวิตของบุคคลทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำหรับอานิสงส์ของศีลแต่ละข้อ^{๓๕} สามารถจำแนกออกโดยละเอียดมี ดังนี้

- ๑) อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ มี ๑๔ อย่าง ได้แก่

- (๑) ย่อมเป็นผู้มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน
- (๒) มีร่างกายสูงใหญ่สมส่วน
- (๓) มีความคล่องแคล่วว่องไว
- (๔) มีความเข้มซ้อ
- (๕) มีความอ่อนโยน

^{๓๓} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, ในตำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗), หน้า ๕๐.

^{๓๔} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, หน้าสัมโมทณียกถา.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

- (๖) มีความแก่ล้า
  - (๗) มีวาจาสะสลาย
  - (๘) เป็นที่รักของชาวโลก
  - (๙) พวกพ้องบริวารไม่แตกแยกกัน
  - (๑๐) ไม่ตายเพราะถูกผู้อื่นทำร้าย
  - (๑๑) มีพวกพ้องบริวารมาก
  - (๑๒) มีรูปงาม
  - (๑๓) มีโรคน้อย
  - (๑๔) มีอายุยืน
- ๒) อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๒ เว้นจากการลักทรัพย์ มี ๕ อย่าง คือ
- (๑) ย่อมมีความมั่งคั่ง
  - (๒) มีโรคะมากมาย
  - (๓) ได้โรคะที่ตนปรารถนารวดเร็วทันใจ
  - (๔) เป็นคนยอดเยี่ยมของโลก
  - (๕) มีความเป็นอยู่สุขสบาย
- ๓) อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๓ เว้นจากการการประพฤตินอกใจ ๑๐ อย่าง คือ
- (๑) ย่อมไม่มีศัตรู
  - (๒) เป็นที่รักของคนทั้งหลาย
  - (๓) ได้ลาภสิ่งของ
  - (๔) กลับเป็นสุข
  - (๕) ตื่นเป็นสุข
  - (๖) พ้นจากภัยในอบายภูมิ
  - (๗) เป็นที่รักของสตรีและบุรุษ
  - (๘) ไม่ต้องหวาดระแวง
  - (๙) เป็นคนไม่มีภัย
  - (๑๐) ไม่พลัดพรากจากคนและของที่รัก
- ๔) อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการพูดเท็จ มี ๖ อย่าง คือ
- (๑) ย่อมเป็นคนพูดจาไพเราะ
  - (๒) มีวาจาศักดิ์สิทธิ์
  - (๓) มีบริวารคนเป็นผู้วางง่ายสอนง่าย
  - (๔) มีจิตใจตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน
  - (๕) มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว
  - (๖) เป็นคนน่าเชื่อถือ

๕) อานิสงส์ของศีลข้อที่ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัย มี ๑๒ อย่าง คือ

- (๑) ย่อมมีไหวพริบปฏิภาณในการทำงาน
- (๒) มีสติมั่นคง
- (๓) ไม่เป็นคนขี้เมา
- (๔) เป็นคนมีความรู้
- (๕) เป็นคนไม่ประมาท
- (๖) ไม่เป็นคนอิจฉาริษยา
- (๗) เป็นคนมีคำพูดสัตย์จริง
- (๘) เป็นคนเสียสละ
- (๙) เป็นคนมีศีล
- (๑๐) เป็นคนมีปัญญาแตกฉาน
- (๑๑) เป็นคนกตัญญูกตเวที
- (๑๒) เป็นคนฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

จากอานิสงส์ของศีลแต่ละข้อนั้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า บุคคลผู้มีการรักษาศีล ๕ อย่างบริบูรณ์นั้น ย่อมเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีศักยภาพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และสามารถสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่ชุมชนและสังคมประเทศชาติได้อย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ เพราะศีล ๕ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นมนุษยธรรม หลักธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ และเป็นหลักสากลสำหรับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดๆ ก็ตาม สามารถปฏิบัติได้ตามสถานภาพของตนเอง แม้ว่าจะมีชื่อเรียกต่างกันอย่างไรก็ตาม แต่โดยพื้นฐานของความ เป็นมนุษย์นั้น มีความต้องการเหมือนกัน คือต้องการความสุข เกลียดความทุกข์ อยากมีชีวิตอยู่ปรารถนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

ตารางที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบการละเมิดศีล ๕ และอานิสงส์การรักษาศีล ๕

ศีล ๕	องค์ประกอบของความผิด	อานิสงส์ของการรักษา
ข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี	<ol style="list-style-type: none"> ๑. สัตว์มีชีวิต ๒. ความสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต ๓. มีจิตคิดจะฆ่า ๔. มีความพยายาม ๕. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ย่อมเป็นผู้มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน ๒. มีร่างกายสูงใหญ่สมส่วน ๓. มีความคล่องแคล่วว่องไว ๔. มีความเข้มซ้อ ๕. มีความอ่อนโยน ๖. มีความแก่กล้า ๗. มีวาจาสะสลาย ๘. เป็นที่รักของชาวโลก ๙. พวกพ้องบริวารไม่แตกแยกกัน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบการละเมิดศีล ๕ และอานิสงส์การรักษาศีล ๕ (ต่อ)

ศีล ๕	องค์ประกอบของความผิด	อานิสงส์ของการรักษา
		๑๐. ไม่ตายเพราะถูกผู้อื่นทำร้าย ๑๑. มีพวกพ้องบริวารมาก ๑๒. มีรูปงาม ๑๓. มีโรคน้อย ๑๔. มีอายุยืน
ข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวมณี	๑. วัตถุที่คนอื่นหวงแหน ๒. ความเป็นผู้มีมีความสำคัญ ว่าวัตถุที่บุคคลอื่นหวง แหน ๓. มีจิตคิดขโมย ๔. มีความพยายาม ๕. ขโมยมาได้ด้วยความ พยายามนั้น	๑. ย่อมมีความมั่งคั่ง ๒. มีโภคะมากมาย ๓. ได้โภคะที่ตนปรารถนารวดเร็ว ทันใจ ๔. เป็นคนยอดเยี่ยมของโลก ๕. มีความเป็นอยู่สุขสบาย
ข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี	๑. วัตถุ (บุคคล) ที่ไม่ ควรถึง ๒. จิตคิดจะเสพในวัตถุที่ไม่ ควรถึงนั้น ๓. มีความพยายามในการ เสพ ๔. การจรดมรรคด้วยมรรค หยุดอยู่ (ชั้นตอน และ วิธีการเสพกาม)	๑. ย่อมไม่มีศัตรู ๒. เป็นที่รักของคนทั้งหลาย ๓. ได้ลาภสิ่งของ ๔. หลับเป็นสุข ๕. ตื่นเป็นสุข ๖. พ้นจากภัยในอบายภูมิ ๗. เป็นที่รักของสตรีและบุรุษ ๘. ไม่ต้องหวาดระแวง ๙. เป็นคนไม่มีภัย ๑๐. ไม่พลัดพรากจากคนและของ ที่รัก
ข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวมณี	๑. เรื่องไม่จริง ๒. จิตคิดจะกล่าวให้ คลาดเคลื่อน ๓. ความพยายามเกิดแต่จิต นั้น ๔. คนอื่นรู้ความหมายนั้น	๑. ย่อมเป็นคนพูดจากไพเราะ ๒. มีวาจาศักดิ์สิทธิ์ ๓. มีบริวารชนเป็นผู้ว่าง่ายสอน ง่าย ๔. มีจิตใจตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน ๕. มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว ๖. เป็นคนน่าเชื่อถือ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบการละเมิดศีล ๕ และอานิสงส์การรักษาศีล ๕ (ต่อ)

ศีล ๕	องค์ประกอบของความผิด	อานิสงส์ของการรักษา
ข้อที่ ๕ สุราเมรัยมีช- ปมาทภูฐานา เวรมณี	๑. น้ำดื่มอย่างใดอย่าง อย่างหนึ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความเมา ๒. จิตมีความเป็นผู้ใคร่จะดื่ม ปรากฏ ๓. ผู้ดื่มถึงความพยายามอัน เกิดแต่จิตนั้น ๔. น้ำเมาที่ดื่มแล้วไหลเข้าไป	๑. ย่อมมีไหวพริบปฏิภาณในการ ทำงาน ๒. มีสติมั่นคง ๓. ไม่เป็นคนขี้เมา ๔. เป็นคนมีความรู้ ๕. เป็นคนไม่ประมาท ๖. ไม่เป็นคนอิจฉาริษยา ๗. เป็นคนมีคำพูดสัตย์จริง ๘. เป็นคนเสียสละ ๙. เป็นคนมีศีล ๑๐. เป็นมีปัญญาแตกฉาน ๑๑. เป็นคนกตัญญูทุกเวที ๑๒. เป็นคนฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็น ๑๓. ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แสดงถึงการตระหนักถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นแล้วพยายามเสนอแนวทางแก้ไขโดยอาศัยหลักการของศีล ๕ เป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งถ้าพิจารณาจากความเป็นมาของโครงการ และการดำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโญ) ในฐานะที่เป็นผู้ดำริให้มีโครงการนี้ จะพบว่า ท่านได้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่คนในสังคมละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักการและแนวทางของศีล ๕ จึงได้แสวงหาแนวทางแก้ไขด้วยการดำริให้มีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขึ้น ดังข้อความที่ท่านได้กล่าวปรารภไว้ในเบื้องต้นถึงแนวทางการดำเนินงานโครงการว่า

ในยุคที่สังคมมีความเจริญทางวัตถุ มนุษย์ได้รับความสะดวกสบายจากวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่รวดเร็วทันใจ ขณะเดียวกัน กลับพบว่า มีปัญหามากมายได้เกิดขึ้นในสังคมเป็นเงาตามตัว ทั้งอาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การสำส่อนทางเพศ การหลอกลวง และความเสื่อมโทรมทางสุขภาพ อาจกล่าวได้ว่า เรามีความสุขน้อยลง เพราะอะไร เพราะมนุษย์ละเลยเรื่องศีล ๕ ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัว^{๓๖}

จากคำปรารภในเบื้องต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามหาทางแก้ไขปัญหา

^{๓๖}เล่มเดียวกัน, หน้า สัมโมทณียกถา.

เหล่านั้นด้วยกระบวนการของศีล ๕ ซึ่งมีตินี้ สอดคล้องกับหลักการอริยสัจ ๔^{๓๗} ที่ว่าด้วยการแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงหรือปัญหาทั้งหลาย ในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกิยธรรมและโลกุตระธรรม ได้แก่

- ๑) ทุกข์ ปัญหา (ความทุกข์)
- ๒) สมุทัย สาเหตุของปัญหา (สาเหตุของความทุกข์)
- ๓) นิโรธ ผลของการแก้ปัญหา (ความดับทุกข์)
- ๔) มรรค แนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถแก้ปัญหานั้นได้
(แนวทางการปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)

นอกจากนี้ ท่านยังได้กล่าวถึงความสำคัญของศีล ๕ ในฐานะที่เป็นมนุษยธรรมที่เป็นหลักสากล (Universal Principles) ไว้อีกว่า

ศีล ๕ เป็นธรรมะพื้นฐานของมนุษย์ ไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา มีสาระเดียวกัน หากแต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น ถ้ามนุษย์ในโลกปฏิบัติตนอยู่ในศีล ๕ ประการอย่างเคร่งครัดเป็นประจำ หรือที่เรียกว่านิจศีล สังคมย่อมสงบสุข ชาวโลกย่อมร่มเย็นกันทั่วหน้า^{๓๘}

จากความสำคัญของศีล ๕ นี้ ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดของการรักษาศีล ๕ นั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น แต่หลักการของศีล ๕ เป็นหลักการสากล เป็นหลักธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์หรือมนุษยธรรม ที่ทุกคนในสังคม สามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันของตนเอง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน ดังที่ท่านกล่าวว่า

อาตมามีความประสงค์อยากให้เห็นสังคมทั่วทั้งโลกมีความสามัคคีสงบสุข...จึงได้คิดนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เป็นหลักคำสอนสากล มาดำเนินการในรูปแบบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการเริ่มที่หน่วยเล็กๆ ของครอบครัว มาถึงระดับหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ

๑. เพื่อสืบสานงาน อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล)
๒. เพื่อความสามัคคี และประโยชน์สุขของประชาชน
๓. เพื่อความมั่นคงและสันติสุขของประเทศชาติ
๔. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ^{๓๙}

จากวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ ทำให้เห็นว่า แนวคิดของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นแนวคิดที่เกิดจากการตระหนักถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และการมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการประยุกต์เอาหลักการและแนวทางการปฏิบัติตามศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนา ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย โดยการบูรณาการเชื่อมโยงเอากิจกรรมที่เคยมีมาอยู่แล้วเข้ามาเป็นส่วนประกอบ และใช้สถาบันหลักที่มี

^{๓๗} วิมหา. (บาลี) ๔/๑๔/๑๘, วิมหา. (ไทย) ๔/๑๔/๑๔ เป็นต้น.

^{๓๘} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข, อ้างแล้ว, หน้า ๔๘.

^{๓๙} อ้างแล้ว, หน้า ๕๖.

อยู่ในสังคมไทย คือชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ชาติในที่นี้คือประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ศาสนา คือพระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ คือองค์พระประมุขของชาติ ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทยทั้งชาติ

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงแนวคิดของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ส่วนแนวคิดในการดำเนินงาน^{๔๐} ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยตรง ได้กำหนดไว้ใน ๒ ประการ คือ

๑) การสร้างเครือข่าย (Networking) คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการ คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Common Perception) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation) มีการเสริมสร้างซึ่งกัน (Complementary Relationship) และกันและการเกี่ยวพันพึ่งพากัน (Interdependent)

๒) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี คือการประกาศ เชิญชวนให้บุคคล หมายถึงประชาชนชาวบ้านหรือพุทธศาสนิกทั้งหลายในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดของตนเองทำความดี ด้วยการรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน อาจทำได้หลายช่องทาง เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย เป็นต้น บุคคลผู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระจายข่าวส่งต่อความดี เช่น พระสงฆ์ เจ้าอาวาส ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พระธรรมวิทยากร กำนันผู้ใหญ่บ้าน มัคคทายก พิธีกรในงานพิธีต่าง ๆ นักจัดรายการวิทยุ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของเทศบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๓.๒ ตัวชี้วัด โครงการรักษาศีล ๕

๒.๓.๒.๑ ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดโครงการรักษาศีล ๕ ในที่นี้ หมายถึงเกณฑ์ชี้วัดแห่งความสำเร็จของโครงการรักษาศีล ๕ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งกำหนดเป้าหมายไว้ว่า ในเชิงปริมาณ มีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อำเภอละ ๒ หมู่บ้าน รวมมี ๑,๕๕๒ หมู่บ้าน ในจังหวัดทั่วไป ๖๕ จังหวัด และใน

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗ - ๘.

เชิงคุณภาพ มีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่น้อยกว่า ๕๐ % ในทุกอำเภอ เป็นจังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ๑๑ จังหวัด

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดของโครงการ ตามขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้ง ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ในระดับขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินงานโครงการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และขั้นตอนที่ ๓ การติดตามประเมินผลโครงการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน พบว่า ในระยะเวลาการดำเนินงานระยะที่ ๑ คือตั้งแต่เดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มีการกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นผลิตและผลลัพธ์ของโครงการรักษาศีล ๕ ดังนี้

๑. มีครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่า ๕๐ % ในแต่ละหมู่บ้าน
๒. มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่า ๕๐ % ในแต่ละอำเภอ เป็น “อำเภอรักษาศีล ๕”
๓. มีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่า ๕๐ % ในทุกอำเภอหรือมีอำเภอรักษาศีล ๕ ทุกอำเภอจะเป็น “จังหวัดรักษาศีล ๕”
๔. มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ” ของจังหวัดเป็นจังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๑๑ จังหวัด ให้กับจังหวัดอื่นๆ
๕. ประชาชนชาวไทยทุกหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด มีความใกล้ชิด ผูกพัน มีความรักความเข้าใจ เคารพในความคิดเห็นของกันและกัน มีความเอื้ออาทร มีความปรองดองสมานฉันท์ และมีความสุข
๖. ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ มาดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
๗. ประชาชนมีความรัก ความจงรักภักดี และเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน^{๔๑}

จากตัวชี้วัดทั้ง ๗ ประการนี้ จะเห็นได้ว่า มีทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพควบคู่กันไปด้วย ตัวชี้วัดข้อที่ ๑ - ๔ เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ตัวชี้วัดข้อที่ ๕ - ๗ เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ และเป็นที่น่าสังเกตว่า เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของโครงการ คณะกรรมการดำเนินงานกำหนดไว้ไม่ได้สูงมากนัก เพียงแค่ ๕๐ % ก็ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอหรือจังหวัดรักษาศีล ๕ แล้ว ซึ่งมีนัยยะว่า ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ไม่ได้คาดหวังอะไรมากนักจากคนในสังคมไทย ในทางปฏิบัติตามหลักการของศีล ๕ เพราะคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมที่จะเป็นสังคมแห่งการรักษาศีล ๕ หรือที่จะนำเอาหลักการและวิธีการตามแนวทางของศีล ๕ ไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตตามปกติตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยังดำเนินชีวิตแบบปกติ คือไม่ได้เคร่งครัดในทางปฏิบัติมากนัก แม้จะสมานศัล ๕ จากพระสงฆ์ในงานพิธีทำบุญต่างๆ อยู่เป็นประจำ แต่ก็รับศีลในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของพิธีการอย่างหนึ่งเท่านั้น

^{๔๑} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, หน้า ๕๙.

อย่างไรก็ตาม การมีเกณฑ์ชีวิตนี้ในระดับนี้ อย่างน้อยจะช่วยให้การดำเนินงานตามโครงการนี้มีกรอบและทิศทางในการดำเนินงานชัดเจนยิ่งขึ้น แม้จะกำหนดเกณฑ์ชีวิตไว้ค่อนข้างต่ำและเป็นเกณฑ์ชีวิตในภาพรวมที่เน้นในเชิงปริมาณเป็นหลักก็ตาม

ส่วนตัวชีวิตของศีล ๕ แต่ละข้อนั้น ในแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข ได้กำหนดเป็นเกณฑ์การประเมิน “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่สอดคล้องกับหลักการของศีลทั้ง ๕ ข้อ สำหรับจังหวัดรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ดังนี้

๑. ไม่มีการทำร้ายร่างกาย/ทะเลาะวิวาท
๒. ไม่มีของสูญหาย
๓. ไม่มีการประพฤติผิดในกาม
๔. ไม่มีการหลอกลวง/ไม่รักษาสัญญา/ไม่พูดเท็จ
๕. ไม่เลี้ยงสุราในงานศพและงานบวช
๖. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
๗. ไม่เล่นการพนันในงานศพ/งานต่างๆ
๘. มีครัวเรือนรักษาศีล ๕ เกิน ๕๐ %^{๔๒}

๒.๓.๒.๒ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวประชาชนเป็นสุขในหมู่บ้านเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ๘ ประการ^{๔๓} ดังต่อไปนี้

๑) การสร้างทีมงานแกนนำระดับหมู่บ้าน ประเด็นนี้มีความสำคัญมาก เพราะถ้าในหมู่บ้านมีคณะทำงานประจำหมู่บ้าน หรือทีมงานแกนนำ ที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อน รณรงค์ ส่งเสริมให้คนหรือครอบครัวในหมู่บ้านตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ และร่วมกันสมათานปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จริงจัง โครงการนี้ย่อมประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

๒) การสร้างศรัทธาการยอมรับ หมายถึง เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ภายในวัด คณะกรรมการของวัด ผู้นำของหมู่บ้านหรือชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อน โครงการนี้ ต้องพยายามทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความศรัทธานับถือในพระพุทธศาสนา ในสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนา และเข้าใจอย่างถูกต้องในเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินการของโครงการนี้

๓) การสร้างความคุ้นเคย หมายถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการนี้ ต้องสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในหมู่บ้าน กับผู้นำของหมู่บ้าน/ชุมชน ให้รับรู้ถึงความเป็นมา ความสำคัญ และแนวทางการปฏิบัติตามโครงการนี้ เช่น การพบผู้นำ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การพบปะกับประชาชนด้วยความเคารพอ่อนน้อม เป็นต้น

๔) การสร้างความเข้าใจ หมายถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการนี้ จะต้องทำความเข้าใจกับคนในหมู่บ้าน ถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ บทบาทหน้าที่ขององค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการที่จะกันขับเคลื่อนโครงการนี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

^{๔๒} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข, หน้า ๑๒๒

^{๔๓} อ้างแล้ว, หน้า ๕๓ - ๕๗.

๕) การ “ระเบิดออกมาจากภายใน” หมายถึง การให้คนในแต่ละครอบครัวได้ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นที่จะต้องรักษาศิลป ๕ เพราะเมื่อแต่ละคนรักษาศิลป ผลดีก็ย่อมเกิดแก่ผู้ตัวเองในเบื้องต้น ซึ่งการที่จะทำให้เกิดการระเบิดออกมาจากภายในเช่นนี้ จะต้องอาศัยหลายฝ่ายร่วมมือกัน เช่น เจ้าอาวาส พระสงฆ์ ครู ผู้นำหมู่บ้าน มัคคทายกวัด ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ช่วยกันเผยแพร่กระตุ้นเตือนให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติอย่างจริงจัง

๖) การประสาน ๓ ประสาน คือ วัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน แนวคิด “บวร” ยังมีความสำคัญและจำเป็นอยู่สำหรับการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ เพราะวัด ในที่นี้หมายถึง เจ้าอาวาสพระสงฆ์ในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะวัด หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด บ้าน หมายถึงประชาชนทั้งหมด แกนนำ ผู้นำชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน และโรงเรียน คือสถานศึกษา คือครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรม พัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสำหรับประเทศชาติต่อไป จะต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงการนี้อย่างจริงจัง เพราะเป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาปกป้อง ค้ำครองคนโดยตรง

๗) การใช้หลักการมีส่วนร่วม ประเด็นนี้ มีความสำคัญเพราะเป็นหลักประกันความสำเร็จของการดำเนินงาน ทุกภาคส่วนของหมู่บ้าน/ชุมชน จะต้องเข้ามาส่วนร่วมในโครงการนี้อย่างน้อยประมาณ ๕๐ % ของประชาชนทั้งหมด ซึ่งการมีส่วนร่วม ควรจะเริ่มตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมรับรู้ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน เช่น การได้รับเกียรติบัตรยกย่องให้เป็นครอบครัวรักษาศิล ๕ หรือหมู่บ้านรักษาศิล ๕ เป็นต้น

๘) ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพและมีภาวะผู้นำสูงและเสียสละ ผู้นำชุมชนในที่นี้หมายถึง เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการวัด สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออาจจะเป็นผู้มาโดยธรรมชาติ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ตลอดจนผู้ที่ไม่เป็นทางการอื่นๆ เช่น ผู้นำองค์กร กลุ่ม เครือข่าย เป็นต้น โดยเฉพาะเจ้าอาวาสและผู้ใหญ่บ้าน นั้นมีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นผู้นำหมู่บ้าน ที่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและเป็นผู้รับผิดชอบร่วมโครงการนี้โดยตรง จะต้องมีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำและมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือสังคมอย่างแท้จริง และต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือแอบแฝงใด ๆ ในการดำเนินโครงการ

๒.๓.๓ องค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕

๒.๓.๓.๑ คณะกรรมการ

องค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ เมื่อพิจารณาจากการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ นี้ เป็นการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการระดับต่างๆ และเป็นการดำเนินการที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Public Participation) และเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในดำเนินงานโครงการ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ให้การสนับสนุน ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการดำเนินงานของโครงการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นมา

๒.๓.๓.๑.๑ คณะกรรมการในระดับประเทศ

คณะกรรมการของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับประเทศหรือระดับชาติ เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ เรียกว่า “คณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ตามคำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๑ / ๒๕๕๗^{๔๔} ประกอบด้วย

๑. ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม	ประธานกรรมการ
๒. กรรมการมหาเถรสมาคมทุกรูป	กรรมการ
๓. เจ้าคณะใหญ่ทุกรูป	กรรมการ
๔. เจ้าคณะภาคทุกรูป	กรรมการ
๕. ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
๖. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๗. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๘. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
๙. ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
๑๐. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
๑๑. ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	กรรมการ
๑๒. ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
๑๓. ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ
๑๔. เลขาธิการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน	กรรมการ
๑๕. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๖. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรรมการและเลขานุการ	
๑๘. ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

๑. กำหนดแผนงาน กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

๒. กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานเร่งรัดติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมตามความเหมาะสม

๒.๓.๓.๑.๒ องค์ประกอบในระดับจังหวัด

องค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับจังหวัดประกอบด้วย

ก. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา

^{๔๔} คำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๑ / ๒๕๕๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, สั่ง ณ วันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗, แหล่งที่มา [ออนไลน์] : www.onab.go.th [๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๙].

ข. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ
 ค. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ
 ง. หัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนหน่วยงานองค์กร สมาคม มูลนิธิ และผู้แทนภาคประชาสังคมในจังหวัด เป็นกรรมการ

จ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขานุการเลือกบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับ จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๔. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแส ให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕. กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

๒.๓.๓.๑.๓ คณะกรรมการในระดับอำเภอ

คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับอำเภอประกอบด้วย

ก. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา
 ข. นายอำเภอ เป็นประธานกรรมการ
 ค. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอ และนายกเทศมนตรี เป็นรองประธานกรรมการ

ง. ผู้แทนจากหน่วยงาน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และผู้แทนภาคประชาสังคม เป็นกรรมการ

จ. ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. อำนวยการ ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษา ศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๒.๓.๓.๑.๔ คณะกรรมการในระดับตำบล

คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในระดับตำบลประกอบด้วย

- ก. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา
- ข. กำนันในเขตตำบล เป็นประธานกรรมการ
- ค. แทนจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนในเขตตำบล เป็นกรรมการ
- ง. นายกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นรองประธานกรรมการ
- จ. ผู้แทนจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนในเขตตำบล เป็นกรรมการ
- ฉ. ให้ประธานกรรมการคัดเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในตำบลเป็นกรรมการและ

เลขานุการ

ให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับตำบล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

โครงการ

๑. ประสานงานดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงาน

โครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงาน

ให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษา ศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔. พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๒.๓.๓.๑.๕ คณะกรรมการในระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในระดับหมู่บ้านประกอบด้วย

- ก. เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษา
- ข. ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกรรมการ
- ค. สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้าน เป็นรองประธานกรรมการ
- ง. ตัวแทนประชาชนที่ได้รับการคัดเลือก จำนวนไม่ต่ำกว่า ๓ คน แต่ไม่เกิน

๕ คน เป็นกรรมการให้คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ

๒. จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษา ศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

๓. ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

จากองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน จนถึงระดับประเทศ จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการนี้โดยตรงคือในส่วนกลางคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาค คือผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยมีพระสังฆาธิการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านทุกระดับ เป็นที่ปรึกษาโครงการ ส่วนองค์ประกอบสำคัญหรือหน่วยงานหลักสำหรับการขับเคลื่อนโครงการนี้ ตามระเบียบของมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ ประกอบด้วย^{๔๕}

- ๑) คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม
  - ๒) กระทรวงมหาดไทย
  - ๓) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- โดยมีหน่วยงานร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย
- ๑) กระทรวงมหาดไทย
  - ๒) กระทรวงศึกษาธิการ
  - ๓) สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - ๔) กระทรวงวัฒนธรรม
  - ๕) กระทรวงสาธารณสุข
  - ๖) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
  - ๗) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
  - ๘) กองทัพบก
  - ๙) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
  - ๑๐) กรมประชาสัมพันธ์
  - ๑๑) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
  - ๑๒) องค์การเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา

โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รักษาการตามระเบียบนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเป็นเจ้าภาพหลักของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้โดยตรง โดยมีมหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

^{๔๕} ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗, ส่วนการศึกษาสงเคราะห์, กองพุทธศาสนศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๖-๗.

๒.๓.๒.๒ กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒.๓.๒.๒.๑ กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๖}

กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามารถพิจารณาจากกิจกรรมในระดับจังหวัด อำเภอและหมู่บ้าน ตามกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้

๑) ในระดับจังหวัด มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับจังหวัด ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและทีมงานต่างๆ เช่น ทีมบรรยาย ทีมติดตามนิเทศงาน ทีมประสานงาน ทีมประชาสัมพันธ์ ทีมประเมินหมู่บ้านระดับอำเภอ จังหวัดรักษาศีล ๕

(๒) ประชาสัมพันธ์/ประสานงาน/จุดประกายให้เห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ โดยสอดแทรกเข้าไปในทุกกิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัด/อำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน

(๓) จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนระดับจังหวัด/อำเภอ/หมู่บ้าน

(๔) รายงานผลระดับจังหวัด (ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีล ๕) ทุก ๗ วัน

๒) ในระดับอำเภอ มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ

(๒) จัดตั้งทีมประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับอำเภอต่างๆ

(๓) จัดตั้งทีมนิเทศ/ติดตามงานระดับอำเภอออกไปชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน

(๔) ร่วมกับจังหวัดประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในอำเภอต่างๆ

๓) ในระดับตำบล มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานระดับตำบล

(๒) จัดตั้งทีมประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับตำบลต่างๆ

(๓) จัดตั้งทีมนิเทศ/ติดตามงานระดับตำบลออกไปชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน

(๔) ร่วมกับอำเภอประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในตำบลต่างๆ

๔) ในระดับหมู่บ้าน มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับหมู่บ้าน ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานฯ ประจำหมู่บ้าน

(๒) ตั้งทีมผู้ทรงคุณวุฒิ ทีมผู้นำตามธรรมชาติ ทีมผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำเข้าถึงชาวบ้าน ทีมประเมินครอบครัวรักษาศีล ๕

(๓) ประชาสัมพันธ์กระตุ้นคนในอำเภอ/หมู่บ้าน

^{๑๖} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, หน้า ๑๒๕.

- (๔) วิเคราะห์หมู่บ้านเป้าหมาย
- (๕) จัดทำแผนปฏิบัติการระดับหมู่บ้านและให้คำปรึกษา เผยแพร่ ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านนั้นๆ
- (๖) ประเมินครอบครัวรักษาศีล ๕ ในแต่ละหมู่บ้าน
- (๗) ประเมินความพึงพอใจ/ความสุขมวลรวมของชุมชน
- (๘) รายงานผลระดับหมู่บ้านทุก ๗ วัน

๒.๓.๒.๒.๒ แผนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕^{๔๗}

แผนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการกำหนด แผนการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน โดยสามารถดำเนินงานตามแผนการ ดังนี้

๑. ให้ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าพื้นที่สร้างความคุ้นเคยให้คำปรึกษา ในเรื่องต่าง ๆ และศีล ๕ แก่ชุมชนอย่างเอื้ออาทรเกิดความผูกพัน
๒. เชิญชวนผู้ปกครองพาลูกเข้าวัดทำบุญในทุกวันอาทิตย์หรือวันพระ
๓. มีการสวดมนต์เย็น/นั่งสมาธิปฏิบัติธรรมในวัด
๔. มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะทั้งหมู่บ้าน
๕. มีการสมาทานรักษาศีล ๕ ตลอดพรรษา
๖. มีเทศนาธรรมเรื่องศีล ๕ ตามเสียงตามสายทุกเย็น
๗. มีการปฏิญาณตน ลด ละ เลิกอบายมุขในหมู่บ้าน
๘. ลงชื่อในแผ่นผ้าร่วมรักษาศีล ๕ ทั้งหมู่บ้าน
๙. ในงานบวชหรืองานศพไม่เลี้ยงสุรา
๑๐. สอดแทรกเรื่องศีล ๕ ในขณะทำงาน เช่น ทอผ้า สานเสื่อ
๑๑. ส่งเสริมคนในชุมชนให้มีอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนกันมีการพึ่งพาอาศัยกัน ในชุมชนมีการสอดแทรกความรู้ในอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๒. มีการตั้งกลุ่มอาชีพเสริมหรือกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นทางเลือก ให้แก่คนในชุมชนให้มีรายได้เสริม มีโอกาสพบปะกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ดูแลกันภายในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
๑๓. ในโรงเรียนของชุมชนมีการรักษาศีล มีการสวดมนต์ สมาทานศีล ๕ และ กล่าวแสดง ตนเป็นพุทธมามกะหน้าเสาธงทุกวันหลังเคารพธงชาติ
๑๔. จัดตั้งชมรมรักษาศีล ๕ ในโรงเรียน
๑๕. จัดให้มีการปฏิบัติธรรมในโรงเรียน/ในศาลากลางหมู่บ้านในวันอาทิตย์/วันธรรมสวนะ
๑๖. ให้มีการตักบาตรทุกเช้าวันพุธในโรงเรียน

^{๔๗} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข, หน้า ๑๒๕ - ๑๒๖.

๑๗. ให้มีต้นไม้สอนธรรม (ติดป้ายหลักธรรมคำสอนทางศาสนา) ตามต้นไม้ในหมู่บ้าน/วัด/สถานศึกษา

๑๘. ให้นักเรียนเดินรณรงค์ให้รักษาศีล ๕ ทั้งชุมชน

๑๙. จัดกิจกรรมให้ผู้เฒ่าสอนหลานเกี่ยวกับภูมิปัญญา

๒๐. จัดกิจกรรมธรรมวันละคำให้เยาวชนสืบค้นหลักคำสอนทางศาสนาและนำมาเผยแพร่ผ่านเสียงตามสายของโรงเรียน/วัด

๒๑. ให้ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระสงฆ์ ได้มีโอกาสพูดคุยถามทุกข์สุขซึ่งกันและกันตักเตือนและเฝ้าระวังสิ่งไม่ดีไม่งามที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชน เคารพในระบบอาวุโสในชุมชน

๒๒. จัดวันถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ของชุมชนที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ สู่เด็กและเยาวชนและประชาชนในชุมชน

๒๓. จัดกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ อาทิ ทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน/โรงเรียน ส่งเสริมคนในชุมชนมีจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้นเสียสละต่อส่วนรวม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

๒๔. ให้มีการเทศนาธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในเรื่องความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ส่งเสริมให้การสืบทอดรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม

จากกิจกรรมและแผนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานในระดับหมู่บ้านมีความสำคัญมากในฐานะเป็นพื้นที่จริงแห่งความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพราะเป็นที่อยู่ของประชาชนหรือครอบครัวของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการนี้ในระดับพื้นรากอย่างแท้จริง ตามตัวชี้วัดของโครงการนี้ ครอบครัวในแต่ละหมู่บ้านจะต้องเข้าร่วมถึง ๕๐ % ของครอบครัวทั้งหมด จึงจะได้รับการประกาศให้เป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๒.๓.๒.๓ กระบวนการทำงาน

กระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการ มีการแต่งตั้งในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละระดับ ที่กำหนดไว้แล้ว

ก. โดยคณะกรรมการระดับประเทศมีหน้าที่ ดังนี้

๑) กำหนดแผนงาน กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อให้ การดำเนินการตามโครงการสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์

๒) กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานเร่งรัดติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมตามความเหมาะสม

ข. คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับ ในจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ๑) อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒) แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- ๕) กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

ค. คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ๑) อำนวยการ ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

ง. คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับตำบล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

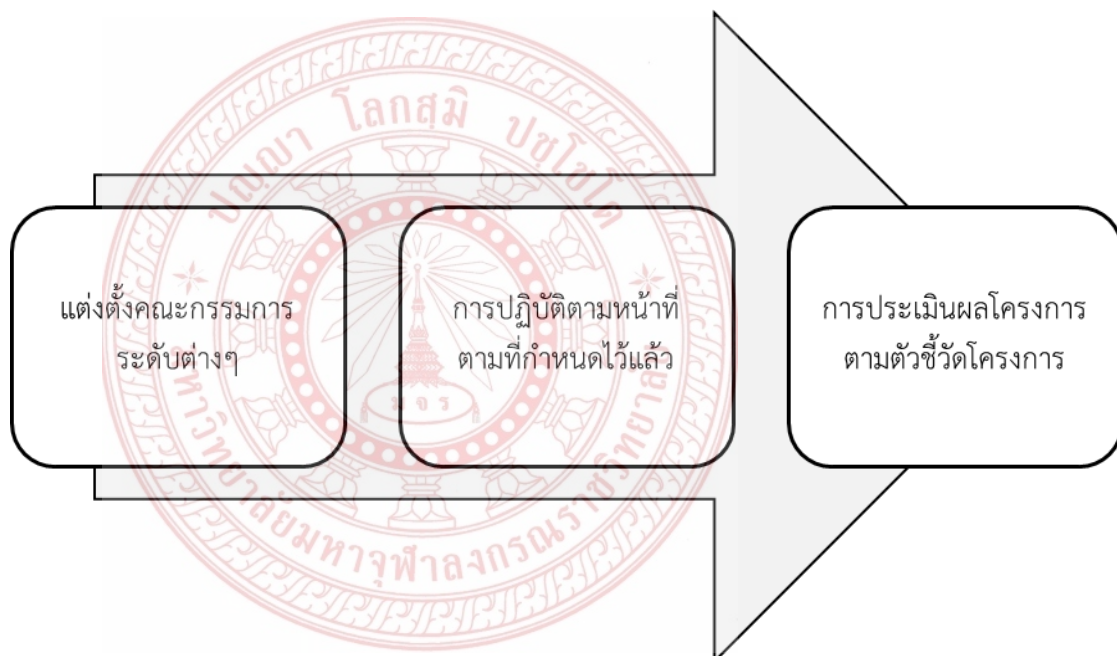
- ๑) ประสานงานดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- ๔) พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

จ. คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ๑) ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ
- ๒) จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน
- ๓) ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลและรายงานผล การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ให้ดำเนินการตามเกณฑ์ชี้วัดของโครงการและแบบของโครงการที่กำหนดไว้แล้ว

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒.๓.๒.๔ บทบาทและหน้าที่ของคณะสงฆ์ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบเปิดที่ให้องค์กรทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเน้นประชาชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในสังคม มีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนา ซึ่งย่อมที่จะส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทุกภาคส่วนของสังคม อย่างยั่งยืน

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จึงให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม อันเป็น

กระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กร ภาคีเครือข่ายอื่นๆ ในสังคม ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินการที่เกิดจากการร่วมแรง ร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และร่วมรับประโยชน์อันเกิดจาก ผลของโครงการนี้ ซึ่งทุกภาคส่วนในประเทศมีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการ ดังนี้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์คือกลไกสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือมหาเถรสมาคม เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ตลอดจนทั้งพระภิกษุสามเณรทุกรูป ควรมีบทบาทและหน้าที่ในส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงาน ตามมติมหาเถรสมาคม และระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓. ประสาน อำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ของวัด หรือสถานที่ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานการดำเนินโครงการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ตามสมควร

๔. ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ และเชิญชวนพุทธศาสนิกชน ให้เห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ ตามรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

๕. ให้คำปรึกษา แนะนำแก่คณะกรรมการโครงการ หรือพิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามสมควร

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ขับเคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของจังหวัด ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามโครงสร้างที่กำหนด

๒. เป็นเลขานุการจัดประชุมคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด เพื่อวางแผนในการสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการ รณรงค์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการ และติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของในภาพรวมของจังหวัด

๓. ประสานงานกับคณะกรรมการทุกระดับ เพื่อร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน

๔. จัดประชุมชี้แจงหรือประสานงานให้มีการชี้แจงคณะสงฆ์ หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรม

๕. ขอความอนุเคราะห์ให้หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่ร่วมดำเนินงาน ให้จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ส่งให้จังหวัดตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลา

๖. สนับสนุนส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาอบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตและสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติ อย่างต่อเนื่อง

๗. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการประกาศยกย่อง โดยการมอบใบประกาศเกียรติบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สถานศึกษา ส่วนราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์

๘. สนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมดำเนินการ และให้คอยดูแลช่วยเหลือแก่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างยั่งยืน

๙. ติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานในทุกระดับภายในจังหวัด รายงานเป็นรายปักษ์ รายเดือน และรายปี ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ ตามแบบรายงาน

๑๐. ประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนให้ภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ

๑๑. ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัดได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

๑๒. เผยแพร่ข่าวสารโครงการกิจกรรมสู่สาธารณชน เช่น จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลโครงการทางเว็บไซต์ของจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเครือข่ายต่างๆ

หมู่บ้าน/ชุมชน

๑. ประสานงานกับวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน และรายงานผลการแต่งตั้งให้อำเภอและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๒. จัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน เพื่อกำหนดกิจกรรม และการรณรงค์ เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษา ศิล ๕ และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในชีวิต และสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่อง โดยประสาน การดำเนินงานกับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๓. เชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์ของวัด หมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้ดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่น ร่วมสนับสนุนอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น

๔. ตรวจสอบติดตามการดำเนินการโครงการฯ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบ โดยใช้รูปแบบที่หมู่บ้านหรือชุมชนร่วมกันกำหนด เช่น ประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

๕. ให้วัด ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการประสานงานหรือรับใบสมัครของชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการ และแจ้งรายงานผลการดำเนินงานรอบ ๑๕ วัน และรอบ ๑ เดือน ให้นายอำเภอ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๖. ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น สถานีวิทยุวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบ อย่างต่อเนื่อง

๗. จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน เข้าร่วมโครงการ ณ บริเวณหน้าวัด หรือหน้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๘. เผยแพร่โครงการฯ ให้เครือข่าย สถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือผ่านเครือข่ายสื่อมวลชนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบ และเชิญชวนให้ไปเข้าโครงการ

แนวทางการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

๑. สถาบันการศึกษาร่วมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูลให้กับหมู่บ้าน ชุมชน หรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานโครงการที่ประสานขอความร่วมมือ ให้เป็นระบบถูกต้อง เป็นหมวดหมู่

๒. ร่วมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าว ผ่านการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์หน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติทุกวัน เพื่อเชิญชวนนักเรียนให้สมัครเป็นสมาชิกผู้รักชาติ ๕ กิจกรรมอบรมธรรมะโดยพระวิทยากรในสถานศึกษา กิจกรรมการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือกิจกรรมอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๓. ร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลโครงการผ่านเว็บไซต์ของสถานศึกษา จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานกิจกรรมโรงเรียนรักชาติ ๕ ในโอกาสต่างๆ ตามความเหมาะสม

๔. เชิญชวนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้นักเรียน นักศึกษา เป็นสื่อในการรณรงค์เชิญชวน และขยายผลไปยังภาคส่วนต่างๆ

๕. อำนวยความสะดวกให้กับหมู่บ้าน ชุมชน ที่อยู่ในเขตบริการสถานศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ เช่น ออกแบบแผ่นพับ ออกแบบป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ ตามความประสงค์ของวัด ชุมชน หรือหมู่บ้าน

๖. จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ ประชาสัมพันธ์รอบชุมชน หมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่โครงการฯ และเชิญชวนประชาชน เข้าร่วมโครงการ

แนวทางการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑. ส่งเสริม สนับสนุนโครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ ตามที่ได้รับการประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน และร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการกิจกรรม เพื่อรณรงค์ สร้างกระแส และอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒. ส่งเสริม สนับสนุนกำลังคน เจ้าหน้าที่ บุคลากร หรืออนุญาตให้เจ้าหน้าที่จัดกลุ่มรวมเป็นหมู่คณะ ไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัด ชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรมรณรงค์

๓. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาคีที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

๔. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนข้าราชการในสังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้าร่วม ในโครงการอย่างต่อเนื่อง

๕. ในฐานะกระทรวง กรม ขอความร่วมมือให้กำชับส่วนราชการในสังกัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนส่งเสริมในทุกกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบ ตามอำนาจหน้าที่ โดย

ในส่วนภูมิภาคให้ประสานงานติดต่อ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือวัดทุกแห่ง เพื่อสอบถาม ข้อมูลรายละเอียดโครงการ

๖. สอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับหลักการของศีล ๕ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผ่านช่องทางของหน่วยงาน เช่น การประชุมผู้บริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การประชุมสัมมนาของบุคลากรในหน่วยงาน เป็นต้น

๗. ร่วมสนับสนุนในการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย พร้อมทั้งนำไปติดตั้งไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม

๘. ร่วมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจของ กระทรวง กรม และหน่วยงาน เช่น วารสาร รายการวิทยุ รายการทีวี

แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๑. ส่งเสริม สนับสนุนโครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ ตามที่ได้รับการประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน และร่วมเป็นเจ้าของภาพในการจัดโครงการกิจกรรม เพื่อรณรงค์ สร้างกระแส และอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒. อนุญาตและเปิดโอกาสให้พนักงาน คณงาน ลูกจ้างในหน่วยงานของตน ได้จัดตั้ง กลุ่มหรือรวมเป็น หมู่คณะ ไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัด ชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรมรณรงค์

๓. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้พนักงานในหน่วยงานได้รับทราบ และเข้าร่วมโครงการ โดยผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ กิจกรรมฝึกอบรมพนักงาน หรือดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

๔. จัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิต โดยการนิมนต์พระวิทยากรมาให้ข้อธรรมะ ในโอกาสสำคัญ

๒.๓.๕ สรุป

แนวคิด หลักการ ตัวชี้วัด องค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บทบาทพระสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เสนอมานี้ข้างต้น ทำให้เห็นว่า แนวคิดการรักษาศีล ๕ สามารถพิจารณาในมิติของการหลักการศีล ๕ ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา และมีมิติของตาม หลักการของโครงการรักษาศีล ๕ ซึ่งสรุปได้ว่า เจตนาหรือความตั้งใจในการรักษาศีลของปัจเจกบุคคล นั้น เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการรักษาศีล โดยมีบุคคลอื่นเป็นผู้สนับสนุนภายนอก ไม่ว่าจะเป็น พระสงฆ์ หรือหน่วยงานราชการก็ตาม ความสำเร็จหรือความล้มเหลว จึงขึ้นกับเจตนาที่จะรักษาศีล ของปัจเจกบุคคลเป็นเบื้องต้น ส่วนตัวชี้วัดของโครงการนั้น มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ขณะที่ องค์ประกอบ มีทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบซึ่งแสดงให้เห็นว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ เป็นความพยายามของเครือข่ายคณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยเฉพาะ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลพายัพ ผู้ดำริให้มีโครงการนี้ขึ้น ในการที่จะนำเอาหลักคำสอนที่สำคัญในทาง พระพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ ให้เข้าไปอยู่วิถีชีวิตของคนไทย เพราะท่านได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นในสังคมไทย ล้วนแต่เกิดจากการที่คนในสังคมละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักการของศีล ๕ แทบ ทั้งสิ้น การเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาสังคม ด้วยการเอาหลักการศีล ๕ มากำหนดเป็นแนวทางของ โครงการ จึงถือว่าเป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ แท้จริงของสังคมในยุคปัจจุบันนี้

๒.๔ ทฤษฎีและแนวความคิดการสร้างเครือข่าย

๒.๔.๑ แนวความคิดการสร้างเครือข่าย

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายนั้นมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคมที่มาร่วมตัวกันเป็น องค์กร และเครือข่าย เพื่อการพัฒนา การแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อปัจเจกบุคคลและสังคม โดยเป็นคำที่นำมาใช้ในแวดวงการพัฒนาสังคม ที่กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย นับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่ายซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การสื่อสารความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีการกระจายตัวไปตามหน่วยย่อย หรือปัจเจกบุคคลในสังคมด้วย เครือข่ายนั้นเริ่มต้นจากการอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพาจนกระทั่งสามารถสร้างพลังอำนาจการต่อรอง และต่อมาก็มีการขยายความสัมพันธ์นั้นไปสู่ระดับที่กว้างขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายพันธมิตรอื่นๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานตามประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข^{๔๘} แนวความคิดการสร้างเครือข่ายในการทำงานเชิงพัฒนามีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพึ่งพิงซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะแข่งขันกันมีทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายการสร้างเครือข่ายการทำงาน ได้แก่

๑. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ดังนั้นเหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจก็คือแต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

๒. แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) เป็นการผนึกกำลังในลักษณะที่มากกว่าหนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสองแต่ต้องเป็นหนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง หมายความว่าการทำงานนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว

๒.๔.๒ ความหมายของเครือข่าย

Paul Starkey ให้ความหมายของ "เครือข่าย" ว่า คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง^{๔๙}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง เครือข่ายว่า หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลง

^{๔๘} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๘)

^{๔๙} Paul Starkey, *Networking for Development*, (London : International Forum for Rural Transport and Development, 1997), p.58.

อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เช่น การปฏิรูปการศึกษาโดยกลุ่มเครือข่ายที่ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน^{๕๐}

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ กล่าวถึงเครือข่ายว่า คือแนวคิดที่มาจากกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคมที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย เพื่อการพัฒนา การแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคลและสังคมโดยเป็นคำที่นำมาใช้ในแวดวงการพัฒนาสังคม อันกล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย นับตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การสื่อสาร การร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีการกระจายตัวไปตามหน่วยย่อยหรือปัจเจกบุคคลในสังคม โดยเครือข่ายนั้นเริ่มต้นจากการอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพา จนกระทั่งสามารถสร้างพลังและอำนาจต่อรอง และต่อมาก็มีการขยายความสัมพันธ์นั้นไปสู่ระดับที่กว้างขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงกับองค์กร เครือข่ายพันธมิตรอื่น ๆ ^{๕๑}

อนек นาคะบุตร ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึงการร่วมกลุ่มของบุคคลในชุมชน บุคคลระหว่างชุมชน กลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยยึดหลักตามขอบเขตพื้นที่ประเด็นปัญหาและสถานภาพทางสังคม โดยไม่แยกระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การเรียนรู้และการปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นหนึ่งเดียว^{๕๒}

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ กล่าวว่าเครือข่าย คือการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กร ที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกัน และกัน และมีการระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรม บางอย่างร่วมกัน เพื่อน นำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน^{๕๓}

นฤมล นิราทร กล่าวว่าเครือข่ายมีความหมายได้หลายลักษณะซึ่งหากมองในเชิงโครงสร้าง เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของจุดต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงต่อกันด้วยเส้นโดยจุดต่างๆ คือบุคคลหรือกลุ่ม ส่วนเส้นที่เชื่อมนี้คือ ความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่มต่างๆมีต่อกัน^{๕๔}

^{๕๐}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘.

^{๕๑}พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕๕.

^{๕๒}อนек นาคะบุตร, เครือข่ายการเรียนรู้ของชาวเขาที่ขายสินค้าในเขตเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๓), หน้า ๒๙.

^{๕๓}อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^{๕๔}นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

ชาติชาย ฌ เชียงใหม่ กล่าวว่าเครือข่ายสังคม หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดของคนในสังคมที่กลุ่มบุคคลมีต่อกัน โดยคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ เครือข่ายทางสังคมนี้ประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมด การเรียนรู้ของบุคคล หรือกลุ่มองค์กรใดก็ตามย่อมสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมรูปแบบต่างๆ เช่นความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเพื่อน และความสัมพันธ์ในฐานะของบุคคลหรือองค์กรที่มีปัญหา มีกิจกรรมที่ปฏิบัติทางสังคมร่วมกันที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงได้^{๕๕}

สรุป เครือข่ายหมายถึง กลุ่มของคน องค์กร หรือกลุ่ม ที่มีความสมัครใจในการเรียนรู้ การร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านความเป็นอยู่ และอื่น ๆ โดยมีการ ความตระหนักร่วมกันและมีเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ เครือข่ายทางสังคม (Social Network) เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นหรือมองไม่เห็น เป็นรูปธรรมก็ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะเห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสารและเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

๒.๔.๓ การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือข่าย เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิภาคนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

๒) เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้ง มักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการ

^{๕๕} ชาติชาย ฌ เชียงใหม่, “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับพฤติกรรมทางการเมืองของชาวนาในภาคเหนือ”. รบกับหมูป่าบ้านในไทยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๒๐๙-๒๑๔.

ทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

๓) เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่นๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่ว่านี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

๒.๔.๔ ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

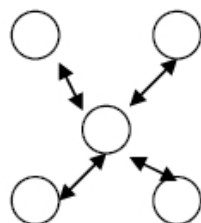
ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายมีความแตกต่างกันไปตามนิยามและกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น โดยได้มีผู้แบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายไว้ดังนี้

Hanson กล่าวถึงเครือข่ายของการสื่อสาร (Communication Networks) ว่า การส่งข่าวสารภายในหรือระหว่างองค์การโดยผ่านเครือข่ายนั้นมีรูปแบบของการสื่อสารอยู่ ๕ รูปแบบที่แตกต่างกัน ได้แก่

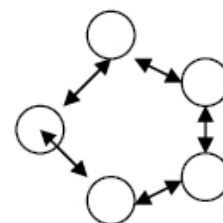
รูปแบบการสื่อสาร

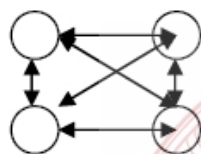
1. แบบลูกโซ่ (Chain)

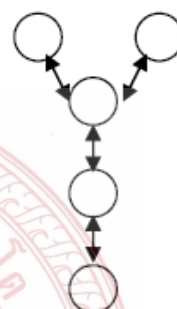
2. แบบวงล้อ (Wheel)

3. แบบวงกลม (Circle)

4. แบบทุกช่อง (All Channel)

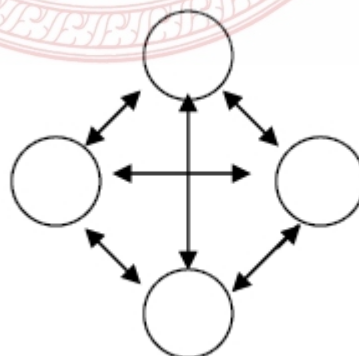

5. แบบตัววาย (Y-shape)

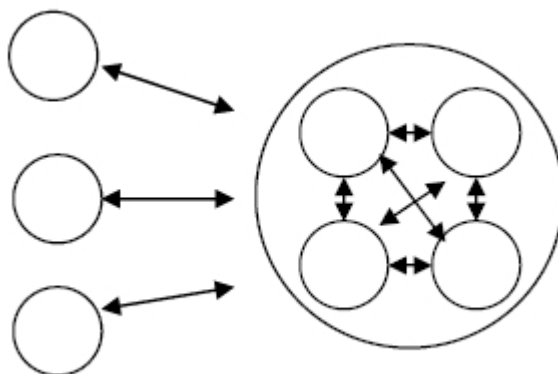
แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงรูปแบบเครือข่าย

ลักษณะของเครือข่าย

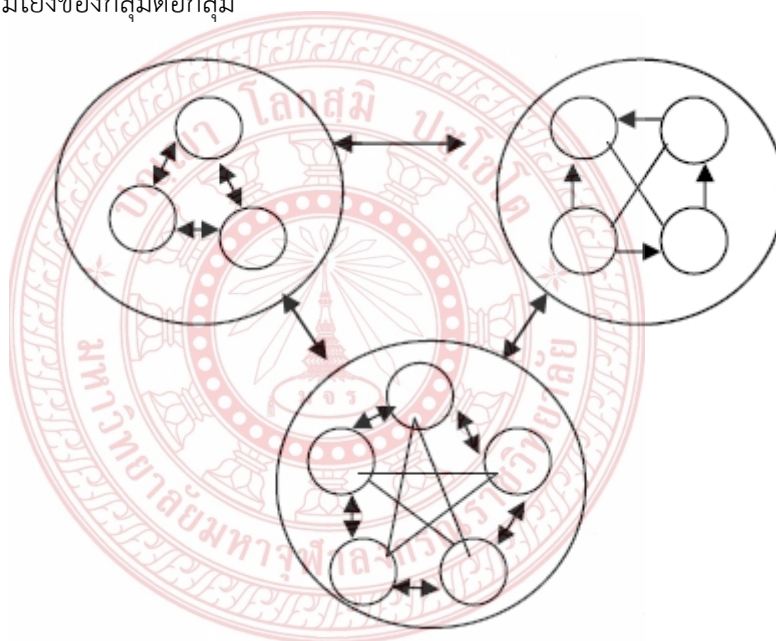
- ๑) การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อปัจเจก

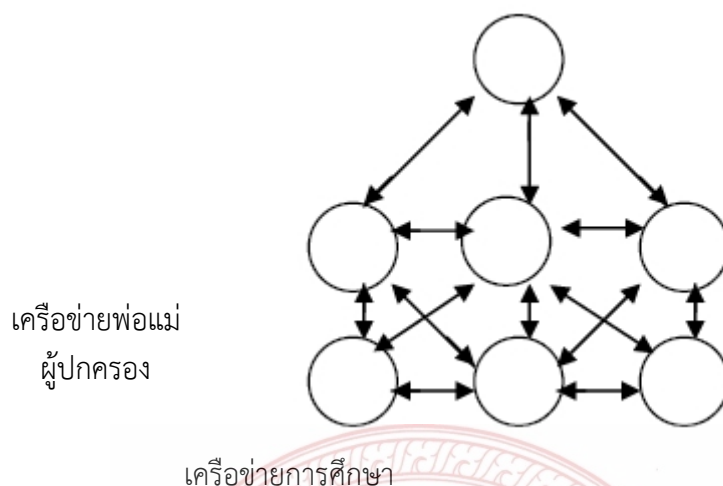
๒) การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม

๓) การเชื่อมโยงของกลุ่มต่อกลุ่ม

๔) การเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย
เครือข่ายท้องถิ่น

แผนภาพที่ ๒.๖ แสดงลักษณะเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร^{๕๖} กล่าวถึงประเภทของเครือข่ายทางสังคม ว่า ในการดำเนินการที่จะพัฒนาชุมชน การใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมจะช่วยให้มองเห็นขอบเขตการทำงานที่กว้างไกลมากขึ้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเรียนรู้ของทุกฝ่ายโดยประเภทของเครือข่ายทางสังคมมี ๓ ประเภท คือ

๑) เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง องค์กรเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำกิจกรรมเป็นการดำเนินการรูปแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนของประเด็นปัญหา และการพัฒนาออกจากการ ยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน และเครือข่ายย่อย โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์กร ชุมชน และเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น สามารถจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ได้หลายระดับ ตามพื้นที่ตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น การแบ่งองค์กร ชุมชน และเครือข่ายตามระบบการปกครองทางภาครัฐ ได้แก่ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เช่น สภาองค์กรชุมชนตำบลแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายภาคประชาคม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคมจังหวัดน่าน เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมาพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น เครือข่ายการพัฒนาของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง และขององค์กรพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) เป็นต้น หรือการแบ่งที่ตามแรงของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำปิง เครือข่ายอ่าวปัตตานี เครือข่ายป่าเขาสูง เป็นต้น โดยมีกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ มีการรวมศูนย์

^{๕๖} พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๖๒-๖๓.

กิจกรรมเข้าสู่ศูนย์กลางในระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ และอาจมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรมและการสื่อสารระหว่างกัน

๒) เครือข่ายสังคมเชิงประเด็น ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กรโดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีขอบเขตจำกัดเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด สิทธิชุมชน การพัฒนาการศึกษา เป็นต้น และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นร่วมของประชาชนในหลายพื้นที่ และเป็นประเด็นในระดับนโยบาย ที่จะต้องมีการดำเนินการในเชิงกฎหมาย และการจัดการในลักษณะสหวิทยาการ โครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น สามารถจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์กร ชุมชนเครือข่าย ได้อย่างมากมายตามความสนใจที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ และใช้หลักของกิจกรรม หรือประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนด เช่น เครือข่ายป่าชุมชนซึ่งเป็นเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้าน ที่ร่วมดำเนินการผลักดันพระราชบัญญัติป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเครือข่ายที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นเครือข่ายที่รวมองค์กรชุมชนที่ดำเนินการในเรื่องของการออมทรัพย์ของประชาชน เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เป็นเครือข่ายที่รวมกลุ่มของผู้ที่ต้องการให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคในมิติต่างๆ หรือเครือข่ายอื่นที่มีการตั้งชื่อตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เป็นต้น โดยมีโครงสร้างสัมพันธ์ทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ และจะมีองค์กรแม่ข่าย หรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้นๆเป็นผู้ให้การสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายย่อย ในระดับพื้นที่ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆมีความเป็นอิสระในการที่จะดำเนินการกับประเด็นนั้นกิจกรรมนั้นๆ ภายใต้อำนาจของตน

๓) องค์กรชุมชนและเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ องค์กรชุมชนและเครือข่ายที่เกิดขึ้นหรืออาศัยภารกิจ และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นแนวทางในการจัดการองค์กร และเครือข่าย โดยเป็นองค์กรและเครือข่ายที่เน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย หลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์อันนั้น โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับภารกิจ และเป้าหมายหลักของกลุ่มผลประโยชน์ หรือหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนนั้น อาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ และเครือข่ายประเด็นกิจกรรมได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม

๒.๔.๕ กระบวนการสร้างเครือข่าย

Starkey ^{๕๗} ได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายดังนี้

๑) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุมโดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกันมอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุม

^{๕๗}Starkey, Paul, *Networking for Development*, (IFRTD : The International Forum for Rural Transport and Development, 1997), p.25.

ให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันรับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

๒) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทางกิจกรรมหลักและคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจนโดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

๓) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่วาระส่วนตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการและส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิกซึ่งต้องไม่อยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำ เครือข่ายเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกและป้องกันการผูกขาดอำนาจ

๔) ความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ และความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการเลือกกิจกรรม และวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย

๕) เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วมเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ

๖) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เครือข่าย และผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางอาจมีชื่อเสียงและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่ายและอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

๗) สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวราบ แนวตั้งหรือในภูมิภาคต่างระดับกัน การเชื่อมเครือข่ายทำได้ ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่ใช่ว่าทางการด้วยการมีกิจกรรมร่วมกันหรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัด ประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องและการร่วมกันประสานงานการประชุม

๘) มีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ความก้าวหน้า และความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ

๙) มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกน และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

๑๐) ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายคือการเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสมเอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มข้นของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด การสร้างเครือข่ายนั้น อาจจำแนกเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย (Realization) เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย คำถามที่สำคัญเหล่านี้จะเกิดขึ้น ได้แก่ จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใด จะได้รับ

ประโยชน์ หรือจะต้องเสียสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะนานเท่าใด

ขั้นที่ ๒ การติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีสมาชิก (Courtship) หลังจากตัดสินใจเลือกองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมจะเข้าร่วมเครือข่ายได้แล้ว ก็เป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับรวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกันและถือว่าเป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันอาจเรียกว่า เป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย (Pre-group)

ขั้นที่ ๓ ขั้นตอนการสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment) เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกันขั้นตอนนี้เป็นการตกลงว่าจะทำงานร่วมกันอาจกระทำได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรภายนอก เช่น ศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น อาจเรียกว่า กลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning group)

ขั้นที่ ๔ ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ (Building) เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรมเป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกันมีการตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ บทบาทสมาชิก เป็นต้น อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่าขั้นกลุ่มกิจกรรม (Action group)

ขั้นที่ ๕ หลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันเมื่อผลงานเป็นที่ปรากฏองค์กรเครือข่ายรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากการเข้าเป็น เครือข่ายความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ร่วมกันหรืออาจปรากฏในรูปของการขยายกิจกรรมหรือการขยายกลุ่มตามพื้นที่หรือตามลักษณะกิจกรรม

๒.๔.๖ กระบวนการทำงานและวงจรชีวิตของเครือข่าย

กระบวนการจัดการเครือข่ายว่า มี ๔ ขั้นตอนตามวงจรชีวิตเครือข่าย ดังนี้

๑. ขั้นการตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย เป็นขั้น ตอนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีวิธีการดังนี้

(๑) การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์ เป็นการศึกษาค้นคว้า สภาพการณ์ ความพร้อมภายในกลุ่มของตนเองและข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายอื่นรวมทั้งสภาพการณ์ทางสังคม ทำให้ทราบถึงกิจกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการที่จะส่งเสริมหรือจัดการเครือข่าย

(๒) การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วม เป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับฝ่ายต่างๆเช่น ความเชื่อถือในเรื่องของข้อมูล บุคคล ความสำคัญของปัญหา สร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นผู้นำ

(๓) การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา

(๔) การแสวงหาข้อมูลทางเลือก การค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

(๕) การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่ายและ

(๖) การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

๒. ขั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่าย เป็นขั้น ที่จะก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่าย และการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย มีวิธีการจัดการดังนี้

(๑) การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

(๒) การกำหนดบทบาท หน้าที่ และการวางผังเครือข่าย

(๓) การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ

(๔) การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

(๕) การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

(๖) การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

(๗) การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์

๓. ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ มีวิธีการดังนี้

(๑) การทบทวนและสรุปบทเรียน

(๒) การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยนำของเครือข่าย

(๓) การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะแลเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

(๔) การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์

(๕) การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

(๖) การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขจัดความขัดแย้ง

(๗) การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม

๔. ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง มีแนวทางดังนี้

(๑) การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

(๒) การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกของเครือข่าย

(๓) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่

(๔) การกำหนดและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

(๕) การบริหารจัดการข้อมูล ระบบสื่อสาร และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

(๖) การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย

(๗) การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง^{๕๘}

สรุป จากแนวคิด ความหมาย หลักการ เกี่ยวกับทฤษฎีเครือข่าย สามารถนำมาใช้ในการทำวิจัยนี้ โดยนำมาวิเคราะห์หลักการทำงานเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วิเคราะห์ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงบูรณาการภารกิจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ในการประสานแนวร่วมในการทำงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ตระหนัก มีจิตสำนึก ดำเนินงานให้โครงการหมู่บ้าน

^{๕๘} พระมหาสุทิตย์ อากาศโร และสายชล ปัญญชิต,รูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๔.

รักษาศิล ๕ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนเกิดเป็นเครือข่ายพลังมวลชน สร้างความสุขเกิดจากการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ บรรลุถึงความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

๒.๕ ทฤษฎีการสร้างโครงสร้างหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดที่ว่า โครงสร้างของสังคมเปรียบเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่างๆ และหน้าที่ของสังคมก็คือการทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายนั่นเอง โดยแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ช่วยเหลือและเอื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้ โดยทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ เป็นกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีข้อสมมุติฐานที่ว่าสังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง มีองค์ประกอบต่างๆ ที่หลายส่วนทำงานร่วมกันจนเกิดมีเสถียรภาพ (Stability) ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีองค์ประกอบของทฤษฎี ๒ ส่วน คือ^{๕๙}

โครงสร้างของสังคม (Social Structure) หมายถึง รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม ส่วนหน้าที่ของสังคม (Social Functions) กล่าวถึง ผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มสังคม

ข้อสมมุติของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่คือ สังคมต้องมีความมั่นคง ไม่ต้องมีความสนใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเพราะเชื่อว่าถ้าส่วนประกอบหนึ่งส่วนประกอบใดของสังคมเปลี่ยนไป ส่วนประกอบอื่นก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อที่จะให้สังคมส่วนรวมมีความมั่นคงตามไปด้วย^{๖๐}

ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ได้มีข้อสมมุติที่สำคัญ กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ดังนี้^{๖๑}

๑. ทุกสังคมจะประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่างๆ หรือส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบต่างๆ ทางสังคม

๒. ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม

๓. ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาดุลยภาพ

๔. ทุกสังคมจะมีความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและความเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องสถานภาพและค่านิยม ฯลฯ

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีบุคคลที่มีความสำคัญกับทฤษฎีนี้ คือ ทาลคอตท์พาร์สัน (TalcottParsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้เขียนหนังสือที่พิมพ์ใน ค.ศ.๑๙๕๑ คือ Social System และ Toward a General Theory of Action พาร์สัน ได้กล่าวว่า ระบบการกระทำ (Action System) ทุกระบบไม่ว่า จะเป็นระบบวัฒนธรรม (Cultural) สังคม (Social) บุคลิกภาพ

^{๕๙}Macionis, John J, *Society : The Basics*. 4^{ed}. Upper Saddle River, (N.J. : Prentice Hall, 1998), pp.17-18.

^{๖๐}นิเทศ ดินณะกุล, *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : แอ็คทีฟ พรินท์ ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

^{๖๑}สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, *สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน*, ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖), หน้า ๗๐.

(Personality) และอินทรีย์ภาพ (Organism) จะต้องแก้ไขปัญหา ๔ ประการซึ่งมีความจำเป็นเพื่อให้ระบบอยู่รอด ปัญหา ๔ ประการมีดังนี้

๑. การปรับตัว (Adaptation) = A หมายถึง ระบบการกระทำทั้งหมด ต้องหาหรือ หรือจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้กับสมาชิกในสังคม ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสม ถ้าเป็นระบบสังคม สถาบันเศรษฐกิจจะมีบทบาทสำคัญ ในการคิดหาเทคนิควิธีการและการจัดการกับทรัพยากรให้แก่สมาชิกอย่างเกิดประโยชน์และเหมาะสมเช่นเดียวกัน

๒. การบูรณาการรวมหน่วย (Integration) = I หมายถึง ระบบการกระทำทั้งหมดต้องผสมผสานส่วนต่างๆ ภายในอย่างกลมกลืน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทุกหน่วยในสังคมสามารถทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี

๓. การดำเนินไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Goal Attainment) = G ระบบการกระทำทั้งหมดต้องมีวัตถุประสงค์และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบ

๔. ความเครียด (Latency) = L ระบบการกระทำทั้งหมด ต้องมีการจัดการให้เกิดประโยชน์กับระบบ และช่วยลดความตึงเครียดภายในระบบสังคม

ขณะเดียวกัน พาร์สัน ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันซึ่งความสัมพันธ์ที่คงที่ของแต่ละส่วนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบสังคมเกิดความสมดุล (Equilibrium) หากระบบย่อยหา หน้าที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถกระทำการหน้าที่ได้ (Dysfunction) จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสมดุลใหม่หรือเปลี่ยน

สภาพเป็นระบบใหม่การเปลี่ยนแปลงของระบบเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและดำรงอยู่ได้ด้วยการปรับตัวและการควบคุมทางสังคม แนวคิดเรื่องระบบกระทำการมีหลักการสำคัญๆ ดังนี้

๑. แต่ละระบบมีความโน้มเอียงไปในทางที่จะป้องกันตัวเองจากการแทรกแซงหรือการทำลายจากระบบอื่นๆ

๒. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกิดขึ้นภายในส่วนต่างๆ ของระบบตามปกติแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมเป็นไปเพื่อความอยู่รอด หรือเพื่อการหา หน้าที่ดียิ่งขึ้นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมมากกว่าเดิม

๓. ระบบแต่ละระบบจะพยายามรักษาดุลยภาพ (Equilibrium) ระหว่างสัมพันธ์ภาพของส่วนต่างๆ ของตนไว้เสมอ การเสียดุลยภาพในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ในบางครั้งถือว่าเป็นเหตุการณ์ผิดปกติอาจอยู่ในภาวะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่หรืออาจถูกแทรกแซงจากระบบอื่น

๔. ระบบที่ไม่สามารถรักษาดุลยภาพไว้ได้ในที่สุดจะสลายตัวกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบอื่น หรือเปลี่ยนสภาพเป็นระบบใหม่แทน

สรุป แนวคิดโครงการสร้างทางสังคม ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น พาร์สัน มองว่า เกิดจากความสมดุลภายในสังคมถูกทำลายอันมีสาเหตุมาจากสาเหตุจากภายนอกสังคม เช่น การเกิดสงคราม การแพร่กระจายของวัฒนธรรม ฯลฯ และสาเหตุจากภายในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีฯลฯ โดยเมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดการ

เปลี่ยนแปลงส่วนอื่นๆ ก็มักจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งระบบก็ได้ พาร์สัน จึงเน้น ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้สังคมมีการรวมตัวกัน และเป็นตัวต้านการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมด้วย

๒.๖ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เปรียบเหมือนกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีเป้าหมาย สมมุติว่าจะออกเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสถานที่ที่ธรรมชาติได้สร้างสีสันไว้ โดยหวังว่าจะได้ถ่ายภาพที่สวยงาม เพื่อบันทึกไว้เป็นภาพแห่งความทรงจำ ซึ่งเป็นภาพที่ประกอบไปด้วยพระอาทิตย์กำลังจะตกดิน สีท้องฟ้าอสดง นกกำลังบินกลับรัง วิธีตั้งเป้าหมายสามารถกำหนดได้จากจินตนาการ เพื่อป้องกันกับจิตใต้สำนึกซึ่งจิตสามารถสัมผัสได้ เคล็ดลับในการป้องกันและตอกย้ำเป้าหมายให้จิตใจคือ การค้นหาภาพเป้าหมายจากหนังสือ ดูทีวี แล้วนำภาพเหล่านั้นไปติดไว้ข้างฝา เพื่อตอกย้ำเข้ายวนต่อมกิเลสให้เกิดความยาก เป็นเทคนิคในการตอกย้ำพลังความคิดเชิงบวกให้กับจิตใต้สำนึก ภาพแห่งเป้าหมายที่ชัดเจน จะสร้างแรงกระตุ้นตนเองให้มีความพยายามได้

นักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษามากมายท่านให้ความหมายของความหมายของคุณภาพชีวิต ซึ่งสรุปได้ดังนี้

คุณภาพชีวิต (Quality of Life) กล่าวในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ เป็นไปตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิธีการเลี้ยงดู โดยที่คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ บุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า บุคคลที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อมโดยคุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมของชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมในสังคมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข^{๒๒} สภาพการดำรงชีวิตที่สามารถความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมที่ติงามตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๒๓} ความหมายคุณภาพชีวิตประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านสุขภาพไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน แข็งแรงงามสง่า อายุยืน ๒) มีอาชีพสุจริต มีวัตถุ ทรัพย์สิน เงินทองไม่เดือดร้อน มีกินมีใช้ อย่างน้อยพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ๓) ในทางสังคมมี สถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับนับถือ ๔) มีครอบครัวผาสุก มีความสัมพันธ์ในครอบครัว^{๒๔} ชีวิตที่มีความสุข

^{๒๒}เกษม จันทรแก้ว, วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๗-๒๘.

^{๒๓}มาสุก มุทเมธา, คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน, ๒๕๔๐), หน้า ๗๒-๗๓.

^{๒๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ความสุขของครอบครัวคือความสุขของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๒

พอสมควร ความสุขในที่นี้หมายถึงความสุขทางกายและความสุขทางใจด้วย ความสุขทางกายอาจวัดได้จากการได้รับการตอบสนองของความต้อต้องการ ขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ในเบื้องต้น สิ่งเหล่านี้ได้แก่ การได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากครอบครัวอย่างดีพอ การมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงได้รับการศึกษาตามความสามารถทางสติปัญญา มีอาชีพการงานที่สุจริต เป็นประโยชน์ ต่อสังคม และมีรายได้ที่เหมาะสมกับแรงงานที่ลงไป มีโอกาสเลื่อนฐานะตามความรู้ ความสามารถ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีโอกาสแสวงหาความบันเทิง รื่นเริงใจตามธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างพอสมควร รวมทั้งโอกาสในการสร้างครอบครัวและสมาชิกใหม่ให้แก่สังคมด้วย^{๖๕} คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคน หรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กัน ไปตามความต้อต้องการและความต้อการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาและกาลเทศะ^{๖๖} คุณภาพชีวิตเป็นภาวะที่บุคคลรู้สึก/รับรู้/มีประสบการณ์ว่าองค์ประกอบที่จำเป็นต่อชีวิตของตนมีอยู่และอยู่ในระดับที่ตนเองพึงพอใจ^{๖๗} คุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างพอเพียง จนก่อให้เกิดสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี^{๖๘} ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเอง ภาวะสุขภาพ ความสุข การปรับตัว ชีวิตที่มีคุณค่าและชีวิตที่มีความหมาย^{๖๙} การมีสุขภาพกาย สุขภาพใจ มีการประกอบอาชีพที่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัยถูกลักษณะ มีครอบครัวและสังคมที่ดี มีโอกาสเท่าเทียมในการศึกษาและการใช้บริการของรัฐ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีเสรีภาพ^{๗๐} คุณภาพชีวิต ชีวิตที่ให้ความสุขพอสมควรทั้งร่างกายและจิตใจ ความสุขกาย คือ ได้รับการตอบสนองความต้อการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เช่นการได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากครอบครัวอย่างดีพอ การมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง การศึกษาดี อาชีพการงานดี โอกาสเลื่อนฐานะตามความเหมาะสมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนความสุขใจ คือ การหล่อหลอมปัจจัย

^{๖๕}สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ, การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดและวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^{๖๖}ศิริ ฮามสุโพธิ์, ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^{๖๗}อำภพร พัววิไล และกันยา นภาพงษ์, “คุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของสตรีที่เป็นเบาหวานชนิดที่ ๒.” , วารสารวิจัยทางการแพทย์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (เมษายน ๒๕๔๓) : ๒๑๘-๒๓๓.

^{๖๘}อัจฉรา นวจินดา และชัจจรัส ภิรมยะศิริ, ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นพื้นฐานภาวะทาง คหกรรมศาสตร์และคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๖๙}จริยาวัตร คมพยัคฆ์, การพยาบาลกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีไทย, (กรุงเทพมหานคร : สภาการพยาบาล, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

^{๗๐}สุชุม กำเนิตรีตัน, “พัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิต”, ข่าวสาร กพฟ, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๙ (มกราคม ๒๕๔๕) : ๑๖.

ทางด้านความเชื่อ ค่านิยม ศีลธรรม และจริยธรรมให้เกิดความสมดุล^{๗๑} คุณภาพชีวิต สิ่งที่ดีที่ทุกคนควรมีเหมือน ๆ กัน (The Common Good) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะมีเหมือนกันได้มีเพียงส่วนที่เป็นเรื่องทางกายภาพเท่านั้น สำหรับในเรื่องวัฒนธรรมหรือจิตวิญญาณแต่ละสังคมย่อมมีภาพของสิ่งที่ดีแตกต่างกันออกไป^{๗๒} ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ เป็นชีวิตที่มีความสุข ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคมตามอัตภาพและสภาวะ^{๗๓} คุณภาพชีวิต เป็นความผาสุก ที่เกิดจากความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสิ่งที่ตนมองว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิต^{๗๔} คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสม ตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง^{๗๕} คุณภาพชีวิต คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมืองและศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือทุกคนหรือทุกประเทศ อาจกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามต้องการและความต้องการในด้านคุณภาพชีวิตนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเวลาและภาวะ^{๗๖}

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจากต่างประเทศได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมากเพราะคุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจ อันเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ และสังคม ทั้งในระดับจุลภาค และมหภาคและยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องความสามารถของสังคมในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย^{๗๗} คุณภาพชีวิตเป็นมิติที่มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตแต่ละคน โดยเปรียบเทียบระหว่างสถานการณ์ที่เป็นอยู่กับสถานการณ์ที่อยากให้เป็น^{๗๘} คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจในชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสุขภาพ โดยวัดจากความสามารถในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของร่างกาย ทัศนคติของตนเอง ต่อสุขภาพ ความพึงพอใจในชีวิต และความรู้สึกว่าตนเองได้รับการช่วยเหลือจากสังคม^{๗๙} คุณภาพชีวิตก็คือ การที่บุคคลรับรู้คุณภาพในชีวิตตนเองว่า

^{๗๑} สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ, การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดและวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗.

^{๗๒} อมรา พงศาพิชญ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๙.

^{๗๓} นิพนธ์ คันธเสวี, มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๔.

^{๗๔} เพ็ญศรี รัชชวงศ์, “สุขสำบาย : คุณภาพชีวิตผู้หญิงพิการวัยกลางคนชาวอีสาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙)

^{๗๕} พรสุข หุ่นรินทร์ และคณะ, หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ปี ๒, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

^{๗๖} รวมพล อินทร์ขุน, “คุณภาพชีวิตของกำลังพลฐานส่งกำลังบำรุงทหารเรือตลาด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๗} Sharma, R.C., Population and social economic development, (New-Delhi : Dhapat rai & Son INDEA, 1975), p.109.

^{๗๘} Campbell, A, The quality of life, (New York : Russell Sage, 1976), p.117.

^{๗๙} Padilla, G.V. “Quality of Life as A cancer Nursing Outcomes Variable.” Advances in Nursing Science. Vol.8 (1985) : 45-60.

ดีมีความพึงพอใจในชีวิต แต่แต่ละบุคคลมีภาวะสุขภาพกายและด้านวัตถุ (Physical and Material Well-Being) ในระดับดี ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น และความสามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม/ชุมชน/สังคมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแต่ละบุคคลมีการพัฒนาตนเอง การทำให้บรรลุผลและการหาเวลาพักผ่อน^{๘๐}

คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกเป็นปกติสุข (Sense of Well-Being) ความสุข (Happiness) ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) แม้ในขณะที่บุคคลอยู่ในภาวะเจ็บป่วยและได้รับผลกระทบจากการรักษา^{๘๑} การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น บุคคลนั้นต้องมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความสุขในการดำเนินชีวิตอันประกอบด้วย ชีวิตการเรียน ชีวิตสังคม ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อน และบริการที่ได้รับ^{๘๒} คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตโดยทั่วไป การประเมินสภาวะจิตใจของบุคคล ด้านความพึงพอใจในชีวิตอื่น ๆ ภาวะทางกาย จิต สังคม และอารมณ์ การประเมินโดยบุคคลอื่นว่าบุคคลมีสภาวะในการดำรงชีวิตเหมาะสมและชีวิตไม่ถูกคุกคาม^{๘๓} คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการมีการอยู่อย่างมีความสุข มีความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่เป็นส่วนสำคัญมากของบุคคล^{๘๔} คุณภาพชีวิต คือระดับที่บุคคลมีความรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน มีความมุ่งหมายในชีวิต และมีความวิตกกังวลน้อยที่สุด^{๘๕} คุณภาพชีวิต หมายถึงความรู้สึกมีความสุข (Sense of Well Being) ซึ่งมีผลมาจากความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในแต่ละด้านของชีวิตที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้นๆ^{๘๖} การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ ในผู้สูงอายุคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคงไว้ ซึ่งความมีคุณค่าในตนเอง ความพอใจในชีวิตและความรู้สึกผาสุก^{๘๗}

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เป็นความพอใจต่อชีวิตของตนเอง โดยมีชีวิตที่เป็นสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีความมั่นคงทาง

^{๘๐}Burkhardt, C.S, “ The impact of arthritis on quality of life.” , **Nursing Research**. Vol. 3 (1985) : 11-16.

^{๘๑}Ferrans, C.E. “ Psychometric of The Quality of Life Index.” , **Research in Nursing & Health**, Vol. 15 (1992) : 29-38.

^{๘๒}Hendershott, A.B., “ Quality of Life Correlates For University Student.” , **Nation Association of Student Personnel Administrator Journal**. Vol.30 (1992) : 11-19.

^{๘๓}Meeberg, G.A., “ Quality of Life : A concept analysis.” , **Journal of Advanced Nursing**, Vol.18 (1993) : 32-38.

^{๘๔}UNESCO, **Indicator of Environment Quality and Quality of Life**, (Paris : Unesco, 1978), p.143.

^{๘๕}Lewis, F., “ Experined Personal Control and Auality of Life in Late Stage Cancer Patient.” , **Nursing Research**, Vol. 31 (1982) : 113.

^{๘๖}Ferrans, C.E., “ Psychometric of The Quality of Life Index.” , **Research in Nursing & Health**, Vol. 15 (1992) : 29-38.

^{๘๗}Hunter, S., “ Aduit Day Care : Promotion Quality of Life The Elderly.” , **Journal of Geron Wlogical Nursing**, Vol. 18 (1982) : 17-20.

เศรษฐกิจมีชีวิตอยู่ในสังคม และสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมทางสังคม สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ และสามารถดำเนินวิธีการที่ชอบธรรมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนพึงประสงค์ ภายใต้การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบที่มีผลต่อการลดละเลิกอบายมุขอย่างยั่งยืน ในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย

สมศักดิ์ เอี่ยมดี^{๔๘} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ๑. รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย ๑) องค์กรของเครือข่าย ๒) การจัดการเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ๔) การธำรงรักษาเครือข่าย ๒. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความถูกต้องในระดับมากที่สุด ยกเว้น องค์กรประกอบที่ ๓ การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความเป็นไปได้และองค์ประกอบที่ ๔ การธำรงรักษาเครือข่าย ความเป็นไปได้ความถูกต้องในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ๓. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำเร็จในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการจัดศูนย์ประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และพัฒนาความรู้ และทักษะระหว่างสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความต่อเนื่องภาพรวมมีความต่อเนื่องในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

มัลลิกา ผลอนันต์^{๔๙} ได้วิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษามีหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะชุมชนใกล้เคียงที่รายรอบสถาบันการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายดังกล่าวยัง

^{๔๘}สมศักดิ์ เอี่ยมดี, “การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๔๙}มัลลิกา ผลอนันต์, “การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน”, *รายงานวิจัย*, (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

มีช่องว่างในการปฏิบัติหลายด้าน เช่น การแยกตัวของสถาบันการออกจากสังคมและชุมชนรอบข้าง เป็นต้น ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยกรุงเทพและชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ และบทบาทของการประชาสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดนี้เป็นสิ่งที่ท้าทายหน้าที่และบทบาทของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณชนในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น

พิสิฐ เทพไกรวัล^{๔๐} ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การวิจัยมี ๔ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จภายใต้เครือข่ายความร่วมมือ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิระดับนโยบายในกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๓ คน และการสำรวจสภาพปัญหาและความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายและองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะที่ ๒ การสร้าง และตรวจสอบกระบวนการสร้างเครือข่ายและองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ระยะที่ ๓ การทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสถานการณ์จริง จำนวน ๒ โรงเรียน และ ระยะที่ ๔ การประเมินการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย กระบวนการสร้างเครือข่าย ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ๒) ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ๓) ขึ้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ๔) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย ๕) ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ ๖) ขึ้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ส่วนองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ๑) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานภารกิจของเครือข่าย ๒) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา ๓) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๔) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ของเครือข่าย ๕) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และ ๖) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล ผลการทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า กลุ่มบุคคล หน่วยงาน/องค์กร ที่สมัครใจรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มผู้นำชุมชน สถาบันทางศาสนา สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มศิษย์เก่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงพยาบาลชุมชน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ดำเนิน

^{๔๐}พิสิฐ เทพไกรวัล, “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

การตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทเพื่อทราบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป แล้วสรุปรวมจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อกำหนดเป้าหมายใน การทำงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีโครงการเกิดขึ้นหลายโครงการในโรงเรียนทั้ง ๒ แห่ง การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นในหนึ่งปีการศึกษา ผลการประเมินโครงการพบว่า ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป และส่งผลกระทบต่อนักเรียนตามขอบข่ายที่คาดหวังสูงกว่าปีที่ผ่านมา

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านศีล ๕

ปัทมา ผาดจันทิก^{๙๑} ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตามศีล ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศีลข้อ ๕ เรื่อง การไม่เสพยาเสพติด รองลงมาคือศีลข้อ ๔ เรื่อง การไม่รับซื้อของที่ถูกขโมยมา ส่วนศีล ๕ ที่นักศึกษามักจะละเมิดมากที่สุดคือศีลข้อ ๔ เรื่องการพูดไร้สาระ รองลงมาคือการพูดหยาบคายกับผู้อื่น และศีลข้อ ๕ เรื่องการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ตามลำดับ สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและคณะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา ส่วนอายุ ชั้นปี และเกรดเฉลี่ย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา ส่วนปัจจัยสนับสนุนทั้ง ๓ ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องศีล ๕ สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา

แพรรภัทร ยอดแก้ว^{๙๒} ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นและด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดี จากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ๒) การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครปฐม มีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้าน มีแผนการดำเนินงาน ๓ ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับ และมีกิจกรรม ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่

^{๙๑} ปัทมา ผาดจันทิก, “พฤติกรรมการปฏิบัติตามศีล ๕ ในชีวิตประจำวันของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี”, รายงานวิจัย, (คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

^{๙๒}แพรรภัทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศีล ๕ และการรณรงค์การรักษาศีล ๕ กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น ได้แก่ วัดวังตะกู่ อำเภอเมือง และวัด สำโรง อำเภอนครชัยศรี

มนตรี อินตา^{๙๓} ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมของนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรม อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗-๔.๐๔$) ได้แก่ ด้านเมตตากรุณา ด้านสัมมาอาชีวะ ด้านสัจจะ ด้าน สติสัมปชัญญะ และด้านกามสังวร โดยด้านกามสังวรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ๒. ผลการ วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมของนักศึกษาตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับชั้นปี ผลการเรียน สถานภาพครอบครัว และอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ๒.๑ นักศึกษาที่มีเพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าด้าน กามสังวร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ ส่วนด้านสัมมาอาชีวะและด้านสัจจะ แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักศึกษาเพศหญิงมีพฤติกรรมทาง จริยธรรมสูงกว่าเพศชาย ๒.๒ นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรม แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านกามสังวร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ โดยพบว่า นักศึกษาที่มีอายุ ๒๐ และ ๒๒ ปี จะ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาอายุ ๑๘ และ ๒๓ ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๐๑ ๒.๓ นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมไม่แตกต่างกัน เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกามสังวร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดย นักศึกษาชั้นปีที่ ๒, ๓ และ ๔ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ๒.๔ นักศึกษาที่ มีผลการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมแตกต่างกันโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ด้านกามสังวร ด้านสัจจะ ด้านสติสัมปชัญญะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักศึกษาที่มี ผลการเรียนที่สูงกว่า มีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีผลการ เรียนที่ต่ำกว่า ๒.๕ นักศึกษาที่มีสภาพครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ๒.๖ นักศึกษาที่มีอาชีพผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมทาง จริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน กามสังวร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ โดยนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพ รับจ้างมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรและค้าขาย

บุญหนา จิมานิ่ง และคณะ^{๙๔} ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเด็กเยาวชนชน ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า เด็กเยาวชนในตำบลโคกสี เคยประพฤติผิดทั้ง ๕

^{๙๓}มนตรี อินตา, “พฤติกรรมทางจริยธรรมด้านเบญจธรรมของนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่”, รายงานวิจัย, (กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๙๔}บุญหนา จิมานิ่ง และคณะ, “พฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเด็กเยาวชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

ข้อทุกข้อ โดยเฉพาะเคยพูดโกหกมีมากถึงร้อยละ ๙๖ รองลงมาเป็นการขโมยเงินของพ่อแม่ และการดื่มเหล้าหรือเปียร์ร้อยละ ๕๐ และ ๔๖.๓ ตามลำดับ และยังพบว่า พฤติกรรมการรักษาศิลทุกข้อโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เด็กและเยาวชนที่มีการปฏิบัติและร่วมกิจกรรมทางศาสนามาก ไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการรักษาศิลของเด็กและเยาวชนในตำบลโคกสีแต่อย่างใด

สาวรีย์ ตะโพนทอง^{๕๕} ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการนำศิล ๕ ไปในชีวิตประจำวัน ของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาลในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า นิสิตส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมายของศิล และรู้ว่าการตีไม้เครื่องตีที่มีแอลกอฮอล์เป็นการละเมิดศิล ๕ โดยจะรับรู้เรื่องศิล ๕ จากสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมการนำศิล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศิลข้อ ๑ เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มารบกวน ละเมิดข้อ ๒ โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศิลข้อ ๔ โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่ และละเมิดศิลข้อ ๕ โดยตีไม้เครื่องตีที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศิลข้อ ๓ พบว่า นักศึกษาไม่ค่อยละเมิดหรือนาน ๆ ครั้ง จึงจะทำผิดศิลข้อนี้ เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่จะรักและซื่อสัตย์ต่อแฟน สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมการนำศิล ๕ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พบว่า เพศชาย จะละเมิดศิลข้อ ๓ มากกว่าเพศหญิง

พระใบฎีกาสุชาติ ถนอมทรัพย์ (อภิชาติ)^{๕๖} ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักศิล ๕ ของครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑ สรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนตามหลักศิล ๕ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาศิลแต่ละข้อพบว่า ศิลข้อ ๔ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือศิลข้อ ๓ ข้อ ๒ ข้อ ๕ และข้อ ๑ ตามลำดับ

พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ^{๕๗} ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศิล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวคิดในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ โดยตรงได้กำหนดไว้ ๒ ประการคือ ๑) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อชวนเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศิล ๕ เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศิล ๕ ภายใต้พื้นฐานความเคารพสิทธิเชื่อถือเพื่ออาหารซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการเกื้อกูลพึ่งพากัน ๒) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี คือการประกาศเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ต่างๆทำความดีด้วยการรักษาศิล ๕ ในชีวิตประจำวัน แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้าน

^{๕๕}สาวรีย์ ตะโพนทอง กุลกัญญา ณ ป้อมเพชร และมนตรี คู่ควร, “พฤติกรรมการนำศิล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๕๖}พระใบฎีกาสุชาติ ถนอมทรัพย์ (อภิชาติ), “ศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักศิล ๕ ของครูโรงเรียนอนุบาลนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๕๗}พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศิล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

รักษาศีล ๕ ๑) ชุมชนจะต้องสร้างเองชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล ๕ ๒) การมีกฏกติกาและวิธีการเคารพกฏกติกา ๓) การอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ๔) ไม่ตามกระแสวัตถุนิยมคือมีความพอเพียงความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ๕) มีความพร้อมมีความสามัคคีของหมู่คณะ ๓. การเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทยทั้ง ๔ ภาค มีความสอดคล้องกันในมิติใช้ศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดีของคนในชุมชนตามโครงการสวดมนต์วันอาทิตย์ พิษิตมาร อีกครั้งได้บูรณาการหลักศีล ๕ เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่ทำให้ศีล ๕ กระทบต่อชีวิตตามปกติ

พระมหาพุทธนา นรเชฏโฐ,ดร. จุฑารัตน์ ทองอินทร์^{๙๘} ได้วิจัยเรื่อง แนวคิดองค์ประกอบ ตัวชี้วัด บทเรียน และการบูรณาการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พบว่าด้านแนวคิดของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นแนวคิดที่เกิดจากการตระหนักถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และการมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการประยุกต์เอาหลักการและแนวทางการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ด้านองค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วยคณะทำงานในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และตัวชี้วัดของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย ๗ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ บทเรียนที่ได้จากหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คือความร่วมมือระหว่างวัด ชาวบ้าน หน่วยงานราชการ เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการนี้ การบูรณาการหลักธรรมของศีล ๕ ในการพัฒนามาตรฐานชีวิตของคนในสังคมไทยสามารถบูรณาการได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล หน่วยงาน องค์กร และสังคม ด้วยการเชื่อมโยงเอากิจกรรมที่เคยมีมาแล้ว เข้ามาเป็นส่วนประกอบ และใช้สถาบันหลักที่มีอยู่ในสังคมไทย คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ

วันชัย อริยพุทธิพงษ์ และดนนพัทธ์ ใจวงศ์ (Vanchai Ariyabuddhiphongs and Donnapat Jaiwong)^{๙๙} ได้วิจัยเรื่อง การสมาทานศีล ๕ ของชาวพุทธ โภคทรัพย์ภายใน และความสุขระหว่างชาวพุทธทั้งหลายในกรุงเทพมหานคร พบว่า พระพุทธเจ้าได้นิยามความสุขในฐานะที่เป็นผลของทรัพย์ภายใน การมีทรัพย์ การใช้ทรัพย์ ไม่มีหนี้สิน และการประกอบอาชีพที่ปราศจากความรุนแรง หรือสัมมาอาชีพะ มีประชากรที่เข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ๔๐๐ คน ผลการศึกษายืนยันได้ว่า โภคทรัพย์ภายใน ตั้งอยู่ที่กลาง ความสัมพันธ์ระหว่างการสมาทานศีล ๕ และความสุข ความสุขเกิดขึ้นได้โดยการไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น และอาจจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่คุณคนมีน้อยกว่าสิ่งที่คุณคนปล่อยไป หลังจากการชำระหนี้สิน นอกจากนี้ วันชัย อริยพุทธิพงษ์ ยังได้ศึกษาเรื่องการให้ความสำคัญต่อเงินและแนวโน้มต่อการละเมิดศีล ๕ ระหว่างชาวพุทธไทย โดยการศึกษาได้พัฒนามาตรวัดการให้ความสำคัญต่อเงิน เพื่อทดสอบแนวโน้มของชาวพุทธไทย ต่อการละเมิดศีล ๕ มีชาว

^{๙๘}พระมหาพุทธนา นรเชฏโฐ,ดร. จุฑารัตน์ ทองอินทร์, “แนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัด บทเรียน และการบูรณาการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕”, *รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙),* หน้า บทคัดย่อ.

^{๙๙}Vanchai Ariyabuddhiphongs and Donnapat Jaiwong *Observance of the Buddhist Five Precepts, Subjective Wealth, and Happiness among Buddhists in Bangkok, Thailand.* Archive for the Psychology of Religion, Volume 32, Issue 3, 2010 : 327-344.

พุทธไทย จำนวน ๘๐๐ คน ในประเด็นที่ว่า ถ้ามีคนมาจ้างเป็นจำนวนเงิน ๑ ล้านบาท พวกเขาอาจจะยอมรับเพื่อที่จะละเมิดศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาได้ การให้ความสำคัญต่อเงิน พบว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีแนวโน้มที่จะละเมิดศีล ๕ ของชาวพุทธทั้งหมด บุรุษ มีแนวโน้มที่จะละเมิดศีล ๕ ข้อที่ ๑ การฆ่าสัตว์ และข้อที่ ๕ การดื่มสุราเมรัย คนที่มีรายได้ต่ำ ตระหนักถึงเงินมากกว่าคนที่มีรายได้สูง การตระหนักถึงเงิน เป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจน ของแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่มีจริยธรรม ^{๑๐๐}

บี.เจ. เทอร์ไวล์ (B.J. Terwiel)^{๑๐๑} ได้วิจัยเรื่อง วิเคราะห์เรื่องศีล ๕ และพิธีกรรม ในชนบทของประเทศไทย พบว่า ในชนบทของไทย (รวมทั้งเขตเมืองด้วย ไม่ใช่เฉพาะในชนบทเท่านั้น) พิธีกรรมการสมาทานศีล ๕ ถือว่าเป็นเหตุการณ์ปกติธรรมดา ผู้ที่มีจิตใจโน้มมาทางศาสนา โดยปกติ สามารถสมาทานศีล ๕ ที่บ้านของตนเองได้เช่นเดียวกับที่วัด ในแต่ละปีพวกเขาจะมีโอกาสสมาทาน ศีล ๕ ได้หลายครั้ง ในระหว่างวันพิเศษ เช่น เทศกาลงานบุญทางศาสนา จะมีการสมาทานศีล ๕ บ่อยมาก ในแต่ละวัน แต่ละเวลาในช่วงต้นของพิธีกรรมทุกอย่าง จะมีการสมาทานศีล ๕ ตลอด

ลิเวีย โคห์น (Livia Kohn)^{๑๐๒} ได้กล่าวถึงศีล ๕ ในฐานะที่เป็นหลักธรรมที่เก่าที่มีมาก่อนสมัยพุทธกาลในรายงานวิจัยเรื่อง “ศีล ๕ ของพระพุทธเจ้า (The Five Precept of the Venerable Lord)” สรุปได้ว่า ศีล ๕ เป็นชุดของกฎศีลธรรมเบื้องต้น ที่มีบทบาทสำคัญในศาสนาของชาวอินเดียโบราณ ย้อนกลับไปถึงหลักปัญจศีล (the pañcasīla) ของศาสนาพราหมณ์ ศีล ๕ นั้น ถูกผนวกเข้ามาอยู่ในศาสนาพุทธและศาสนาเซนประมาณ ๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ด้วยการแปรเปลี่ยนเล็กน้อย ในขณะที่ท่านติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) พระภิกษุณีกายเซน ชาวเวียดนาม ได้อธิบายความหมายของศีล ๕ และหลักการปฏิบัติตามศีล ๕ ใหม่ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการฝึกฝนสติ ๕ ประการ (The Five Mindfulness Trainings) ได้แก่

- ๑) การฝึกฝนสติ คือการเคารพนับถือสิ่งมีชีวิต (Reverence for life)
- ๒) การฝึกฝนสติ คือการบริจาคทาน (Generosity)
- ๓) การฝึกฝนสติ คือการมีความรับผิดชอบในทางเพศ (Sexual Responsibility)
- ๔) การฝึกฝนสติ คือการตั้งใจฟัง และการพูดด้วยเมตตา (Deep listening and loving Speech)
- ๕) การฝึกฝนสติ คือการบริโภคอย่างมีสติ (Mindful Consumption)^{๑๐๓}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้นำเสนอมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาเรื่องการรักษาศีล ๕ มีการดำเนินงานอยู่ในหลายระดับ ทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และสังคม สิ่งที่เป็น

^{๑๐๐}Vanchai Ariyabuddhiphongs “Money Consciousness and the Tendency to Violate the Five Precepts among Thai Buddhists”, **Research article**, The international Journal for the Psychology of Religion, Volume 17, 2007 : 37-45.

^{๑๐๑}B.J. Terwiel, **The Five precepts and Ritual in Rural Thailand**, An abbreviated version of this paper was presented during the 28th International Congress of Orientalists, Canberra, Australia, on Jan. 11, 1971 : 1.

^{๑๐๒}Livia Kohn “The Five Precepts of the Venerable Lord”, **Research article**, Journal Monumenta Serica, Volume 42, Issue 1, 1994 : 171-215.

^{๑๐๓}Thich Nhat Hanh, **The Art of Power**, (New York : Harper One, A Division of Harper Collins Publishers, 2007), pp.54-56.

ข้อสรุปที่คล้ายกันคือ คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ให้ความสำคัญต่อการรักษาศีล ๕ ค่อนข้างน้อย ให้ความสำคัญต่อการสมทานศีล ๕ ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมเท่านั้นและคนในสังคมส่วนใหญ่มักจะละเมิดศีล ๕ อยู่เป็นประจำ จนเป็นปกติวิสัย จึงเป็นที่น่าสนใจว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ดำเนินการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับคณะสงฆ์ไทยครั้งนี้ จะได้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครั้งนี้ได้ รมรงค์ส่งเสริมลงไปถึงระดับหมู่บ้านทั่วทั้งประเทศ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ประชากร
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเชิงและคุณภาพ ที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้การวิจัยแบบสำรวจ (survey research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาเดียว (cross-sectional design) และใช้ข้อมูลของตัวอย่างแต่ละคน (individual) เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและระบบงานวิจัย

๒. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดรูปแบบการวิจัย คุณลักษณะข้อมูลการกำหนดนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ การสร้างเครื่องมือ

๓. ร่างเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบของแบบสอบถามการวิจัย เพื่อการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นข้อมูลเกี่ยวกับ หลักการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการกิจ สู่กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๔. การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาถึงประเด็นของกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑.๑ ประชากร ได้แก่ ข้าราชการ และประชาชน ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๕๓๒,๐๖๔ คน (ข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่นับถือศาสนาพุทธในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒,๕๙๔,๓๑๐ คน)^๑

๓.๒.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการ และประชาชน ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๔๐๐ คน โดยแยกตามอำเภอต่าง ๆ จำนวน ๓๒ อำเภอ โดยใช้วิธีการสุ่มจากตารางสุ่มของทาโร ยามานะ (Taro Yamane)^๒ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมดังปรากฏในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกลุ่มประชากรผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา

อำเภอ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
เมืองนครราชสีมา	๑๕๘,๙๐๗	๔๑
ปากช่อง	๑๐๕,๒๖๗	๒๗
ด่านขุนทด	๘๑,๗๔๘	๒๑
โนนสูง	๗๕,๑๙๙	๒๐
สีคิ้ว	๖๗,๙๙๓	๑๘
คง	๖๗,๒๒๖	๑๘

^๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา, เอกสาร, ๒๕๕๘, หน้า ๒๐.

^๒ ยุทธ ไกยวรรณ, วิจัยการตลาด, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๒.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกลุ่มประชากรผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศิลปิน ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

อำเภอ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ครบุรี	๖๔,๗๑๕	๑๗
ชุมพวง	๖๓,๑๔๘	๑๖
ปักธงชัย	๖๑,๗๗๐	๑๖
ห้วยแถลง	๖๑,๔๐๘	๑๖
บัวใหญ่	๕๗,๙๗๙	๑๕
โนนไทย	๕๗,๔๑๖	๑๕
สูงเนิน	๕๗,๒๓๘	๑๕
พิมาย	๕๗,๑๒๑	๑๕
โชคชัย	๔๘,๗๙๓	๑๓
เสิงสาง	๔๖,๓๑๓	๑๒
ประทาย	๓๙,๑๓๖	๑๐
หนองบุญมาก	๓๖,๕๖๙	๑๐
ขามสะแกแสง	๓๖,๕๑๒	๑๐
พระทองคำ	๓๖,๐๙๔	๙
แก้งสนามนาง	๒๖,๓๓๗	๗
ลำทะเมนชัย	๒๓,๒๐๖	๖
เฉลิมพระเกียรติ	๑๙,๔๕๖	๕
โนนแดง	๑๙,๔๑๒	๕
บ้านเหลื่อม	๑๘,๘๐๑	๕
ขามทะเลสอ	๑๖,๗๔๙	๔
จักราช	๔๔,๓๗๒	๑๒
สีดา	๑๕,๙๙๑	๔
บัวลาย	๑๕,๖๐๕	๔
เทพารักษ์	๑๕,๐๖๗	๔
เมืองยาง	๑๔,๘๔๗	๔
รวม	๑,๕๓๒,๐๖๔	๔๐๐

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิจัยครั้งนี้เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การ คัดเลือกจากตัวแทนฝ่ายองค์กรระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๒๕ รูป/คน ได้แก่

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่ สัมภาษณ์
๑	พระสีหราชสมาจารมุนี	รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา	๑ ก.ย.๖๐
๒	พระครูถาวรกิจจารักษ์,ดร.	เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน	๒๕ ก.ย.๖๐
๓	พระครูวิริยธรรมานูศาสด์,ดร.	เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๑	๕ ก.ย.๖๐
๔	พระครูใบฎีกาหัตถ์ จิตตานนโท, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำ มจร.วข.นม.	๑๐ ก.ย.๖๐
๕	พระมหาสิงขร ปรียติเมธี	เจ้าอาวาสวัดวังโปร่ง	๕ ก.ย.๖๐
๖	พ.ท.ญาณกร จิตินุญกร	อนุศาสนาจารย์กองพลพัฒนาที่ ๒	๒๙ ก.ย.๖๐
๗	พ.ท.ธีรภัทร เมฆขุนทด	อนุศาสนาจารย์กองทัพอากาศที่ ๒	๒๙ ก.ย.๖๐
๘	นางปานิตา ผากเชียงซา	นักวิชาการศาสนาชำนาญการ	๑๒ ก.ย.๖๐
๙	นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ	นักวิชาการศาสนาชำนาญการ	๑๒ ก.ย.๖๐
๑๐	ดร.ประพันธ์ นิกกระโทก	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา	๒๕ ก.ย.๖๐
๑๑	นางสาวกรรณิการ์ ทิพย์แสง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ อำเภอประทาย	๘ ก.ย.๖๐
๑๒	นางชุตินา แสงบำรุง	นักวิชาการวัฒนธรรม ชำนาญการ	๗ ก.ย.๖๐
๑๓	พ.ต.ท.สฤษดิ์ พิสัยพันธ์	รอง ผกก.ป.สภ.คง	๒๑ ก.ย.๖๐
๑๔	นายนฤชา โฆษาศิริไลซ์	นายอำเภอเมืองนครราชสีมา	๑๑ ก.ย.๖๐
๑๕	นางสุนีย์ บุตรเนียร	พัฒนาการจังหวัดนครราชสีมา	๑๒ ก.ย.๖๐
๑๖	นายสมศักดิ์ นามวงศา	นายกพุทธสมาคมจังหวัดนครราชสีมา	๓๐ ก.ย.๖๐
๑๗	นายธนสุนทร สว่างสาลี	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา	๒๑ ก.ย.๖๐
๑๘	สจ.บัวพันธ์ จันทวณิช	สมาชิกองค์การบริหารจังหวัด นครราชสีมา อ.ประทาย	๘ ก.ย.๖๐

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
๑๙	นายกิตติ บุญเชิด	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑	๒๑ ก.ย.๖๐
๒๐	นายปฐมภักษ์ มณีเนตร	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑	๒๑ ก.ย.๖๐
๒๑	นายอำนาจ ปองนาน	นายอำเภอประทาย	๘ ก.ย. ๖๐
๒๒	นายโกศล ธรรมวิเศษ	ปลัดอำเภอโนนแดง	๒๐ ก.ย.๖๐
๒๓	นายภูริเดช สีผาง	ปลัดอำเภอสีดา	๑๒ ก.ย.๖๐
๒๔	นางกษนิภา นราพินิจ	ผ.รพ.สต.ตาจั่น	๒๑ ก.ย.๖๐
๒๕	นายสมโภชน์ ชั่งทอง	อ.ปลัดอาวุโสอำเภอประทาย	๘ ก.ย.๖๐

๓.๒.๑.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยคัดเลือกแบบแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๑๐ รูป/คน

ตารางที่ ๓.๓ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ลำดับที่	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง/สถานที่
๑	พระราชสีมาภรณ์	เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
๒	พระเมธีสุตภรณ์, ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตนครราชสีมา
๓	พระครูสังวรภริรักษ์, ผศ.ดร.	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์, เจ้าอาวาสวัดหลักร้อย
๔	พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทโร, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๕	พระครูศรีภาวนาภิรม	พระวิปัสสนาจารย์
๖	พระปลัดสุวัฒน์ วชิโร, ดร.	เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา
๗	พระครูสุตภิกขุคุณ, ดร.	เจ้าคณะตำบลทับรัง เขต ๒
๘	ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๙	ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๑๐	ดร.พิชิต ปุริมาตร	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจกลยุทธ์ การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ หลักการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ๒ ส่วน คือ ความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

๑. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ในการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือสำหรับหลักการทำงานของกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีตลอดจนผลงานที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน เพื่อขอคำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจว่าเนื้อหานั้นมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาคำนวณหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ทำการประเมินให้คะแนนความเหมาะสมของเนื้อหาแล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของเนื้อหา ก่อน ซึ่งข้อคำถามใดมีค่าออกมาต่ำกว่า ๐.๒๐ หรือ ค่าเป็นลบ ได้ทำการตัดข้อคำถามนั้นออกไปแล้ว จึงมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของสำนวนภาษาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเฉลี่ยออกมาต่ำกว่า ๐.๒๐ หรือค่าเป็นลบได้ทำการปรับปรุงสำนวนภาษาใหม่ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ไว้^๓

การแปลความหมายของคะแนน

๑. ถ้าเห็นว่าสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ให้ ๑ คะแนน

๒. ถ้าเห็นว่าไม่สอดคล้องไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ให้ - ๑ คะแนน

๓. ถ้าไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ให้ ๐ คะแนน

การคำนวณด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance: IOC) หรือดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) มีสูตรคำนวณดังนี้

$$\text{สูตร IOC หรือ CVI} = \frac{R}{N}$$

^๓ ศิริชัย พงษ์วิชัย, การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๑-๑๔๒.

เมื่อ $R =$ คะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้
 $N =$ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 การแปลความหมายของค่า IOC
 ๑. ถ้าได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๒๐ ขึ้นไป แสดงว่าคำถามข้อนั้นมีความตรงตาม
 เนื้อหา
 ๒. ถ้าได้ค่า IOC น้อยกว่า ๐.๒๐ หรือค่าเป็นลบแสดงว่าคำถามข้อนั้นไม่มี
 ความตรง
 งานวิจัยได้ค่า IOC ดังนี้ความเหมาะสมกับเนื้อหา เท่ากับ ๐.๙๙ และความ
 เหมาะสมของสำนวนภาษา เท่ากับ ๐.๙๕

๒. การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไป
 ทดลองใช้ (Pre-Test) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน และนำมาทดสอบความ
 เชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาช (Cronbach's Alpha) ซึ่งหากความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับสูงจะต้องมีค่า
 ระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมากกว่า ๐.๗ จึงถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและ
 สามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ ในการหาค่าความน่าเชื่อถือผู้วิจัยได้นำข้อคำถามที่มี
 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาทำการคำนวณ และจากการนำ
 แบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๔

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูล
 เชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือ
 การบันทึก เพื่อค้นหาหลักการการทำงาน และความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจของเครือข่าย
 หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน กำหนดรูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อให้ได้
 ข้อมูลครอบคลุมประเด็นการวิจัย ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด
 นครราชสีมา ทั้งหมด จำนวน ๑,๕๓๒,๐๖๔ คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบ
 แบ่งสัดส่วน ของ Taro Yamane^๔ จากผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด
 นครราชสีมา โดยขึ้นทะเบียนเป็นผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กับสำนักงานพุทธศาสนา
 จังหวัดนครราชสีมา ได้ตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน แล้วดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple
 Random sampling) ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดนครราชสีมา

^๔ ยุทธ ไกยวรรณ, วิจัยการตลาด, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๒.

ในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม
- ๒) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๔.๒.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพมีขั้นตอนดังนี้

๑) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

๒) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** โดยการรวบรวมจากหนังสือสรุปรายงานผลการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ปี ๒๕๕๗ ถึง ๒๕๖๐ คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ (ระยะยาว) วารสารบทความงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) ด้วยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จำนวน ๒๕ คน

(๒) ติดต่อส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

(๓) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้อคำถามจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ มากำหนดเป็นประเด็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และผลสมการสังเกตควบคู่ระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์

๓.๑ การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นเป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อม

กับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๓.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มากำหนดเป็นประเด็นในการค้นหาองค์ความรู้ใหม่ สำหรับการสร้างนวัตกรรม จากงานวิจัย โดยเลือกใช้เครื่องมือ การสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์หลักการ และความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา และนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๑) ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น ๑๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๐ รูป/คน พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม

๒) ขอหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๓) จัดเตรียมประเด็นคำถามฉบับร่าง และเอกสารให้เพียงพอให้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๔) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

๕) จัดเตรียมสถานที่ ที่ทีมงาน และดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

๖) ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นคำถามตามประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๒. ข้อคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๓. ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔. ข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ และการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแบบสอบถามตอนที่ ๒ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ^๕ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

๕	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
๓	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
๒	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
๑	หมายถึง	มีการไม่มีปฏิบัติ

การแปลคะแนน โดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการไหมนครชัยบุรีรินทร์ สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย^๖

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ การปฏิบัติตนของผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในสถานศึกษา หน่วยงานราชการ หมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมาและหาแนวทาง และการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมาให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

^๕ธานินทร์ ศิลป์จารุ, วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิเซนเซอร์แอนด์ตี, ๒๕๕๕), หน้า ๘๖-๘๗.

^๖ไพศาล หวังพานิช, การวัดและประเมินผลการเรียน, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา พร้อมก็นำเสนอกกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการวิจัยแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ สนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา พร้อมยืนยันความถูกต้องของข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการนำเสนอออกเป็น ๓ ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

- ๑ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
- ๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
- ๓ เพื่อนำเสนอกกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๔.๑ กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นหมู่บ้านที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำเอาหลักการศีล ๕ ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพฤติเพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคมชุมชน สอนองนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์ การดำเนินงานมีลักษณะการร่วมมือเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล ๕ ผลการดำเนินงานมีความแตกต่าง และรูปแบบซึ่งนำหลักการของศีล ๕ ไปปรับใช้และจัดกิจกรรม ตามความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีผลการดำเนินการ ดังนี้

๔.๑.๑ วิเคราะห์หลักการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์หลักการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา
เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์หลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน
รักษาศีล ๕ ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพื่อให้ทราบถึงหลักการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้
ประเมินโดยใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า ได้ผลการประเมินดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๒๘๖	๗๑.๕๐
หญิง	๑๑๔	๒๘.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
น้อยกว่า ๒๐ ปี	๒๘	๗.๐๐
๒๑-๔๐ ปี	๑๑๖	๒๙.๐๐
๔๑-๖๐ ปี	๑๙๔	๔๘.๕๐
๖๑ ปีขึ้นไป	๖๒	๑๕.๕๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. สถานภาพการสมรส		
โสด	๔๒	๑๐.๕๐
สมรส	๒๗๑	๖๗.๗๕
หม้าย	๓๑	๗.๗๕
หย่าร้าง	๕๖	๑๔.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๔. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๓๑	๓๒.๗๕
มัธยมศึกษา	๑๗๒	๔๓.๐๐
ปริญญาตรี	๗๘	๑๙.๕๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๙	๔.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๕. อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๑๗.๐๐
พนักงานบริษัท	๒๖	๖.๕๐
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	๗๒	๑๘.๐๐
รับจ้างทั่วไป	๕๐	๑๒.๕๐
เกษตรกร	๑๘๔	๔๖.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๖. ตำแหน่ง		
คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์	๔๑	๑๐.๒๕
คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส	๖๘	๑๗.๐๐
คณะกรรมการจากภายนอก	๒๙๑	๗๒.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๗. รับรู้ข้อมูลศีล ๕ *		
พระสงฆ์	๑๖๘	๓๗.๒๕
เทศบาลหรืออบต.	๙๙	๒๑.๙๕
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	๑๘๔	๔๐.๘๐
๘. การเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม องค์กรในชุมชน *		
กลุ่มเกษตรกร	๑๘๔	๒๐.๖๐
คณะกรรมการศึกษา	๑๙	๒.๑๓
กลุ่ม อสม.	๑๖๓	๑๘.๒๕
กองทุนหมู่บ้าน	๙๖	๑๐.๗๕
กลุ่ม อพปร.	๘๗	๙.๗๕
ตำรวจอาสา	๔๖	๕.๑๕
องค์กรสาธารณประโยชน์ เอกชน	๑๘	๒.๐๒
กลุ่มฅาปนกิจหมู่บ้าน	๒๘๐	๓๑.๓๕

หมายเหตุ *ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๐ อายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี จำนวน ๑๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕๐ สถานภาพสมรส จำนวน ๒๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๗๕ ระดับการศึกษามัธยมศึกษา ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๐ อาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๐ ตำแหน่ง

คณะกรรมการจากภายนอก จำนวน ๒๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๗๕ การรับรู้ข้อมูลศีล ๕
 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๑๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘๐ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม
 องค์กรในชุมชน กลุ่ม฼าปนกิจหมู่บ้าน จำนวน ๒๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓๕

ตอนที่ ๒ ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ
 หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๘๔	๐.๘๐	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน รักษาศีล ๕	๓.๘๙	๐.๘๖	มาก
๓. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕	๓.๘๐	๐.๗๑	มาก
๔. ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๗๘	๐.๗๔	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๘๓	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็น
 รายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนา
 หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ รองลงมาได้แก่ ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษา
 ศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ
 หลักการดำเนินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา
 ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๓๒	๐.๖๘	ปานกลาง
๒. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมประชุมกำหนดนโยบาย หมู่บ้านรักษาศีล ๕ กับหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด	๓.๘๖	๐.๖๙	มาก
๓. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกับสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา จัดประชุมเกี่ยวกับ นโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของจังหวัด	๔.๑๐	๐.๗๔	มาก
๔. ท่านและหน่วยงานของท่านวางแผนการดำเนินโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕	๔.๒๒	๐.๘๒	มาก
๕. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกำหนดแนวทางการ ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว	๔.๐๕	๐.๘๔	มาก
๖. ท่านและหน่วยงานของท่านออกคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๗๖	๐.๙๑	มาก
๗. ท่านและหน่วยงานของท่านมีการจัดทำโครงการ คู่มือ และสรรหาหมู่บ้านต้นแบบ ในการรักษาศีล ๕	๓.๕๔	๐.๘๙	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๘๔	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ภาพรวม
 อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่
 ท่านและหน่วยงานของท่านวางแผนการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๔.๒๒
 รองลงมาได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา จัด
 ประชุมเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของจังหวัด ค่าเฉลี่ย ๔.๑๐ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด
 ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย
 ๓.๓๒

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ
 หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา
 ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมมือกับเครือข่ายเป็น กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๔.๑๘	๐.๘๓	มาก
๒. ท่านและหน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้เครือข่ายมีส่วน ร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๗๕	๐.๘๖	มาก
๓. ท่านและหน่วยงานของท่านประชาสัมพันธ์เชิญชวน เครือข่ายการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๔.๐๙	๐.๘๔	มาก
๔. ท่านและหน่วยงานของท่านเป็นผู้นำในการพัฒนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๘๔	๐.๙๒	มาก
๕. ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมประชุมให้คำปรึกษา และร่วมมือกับคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๙๓	๐.๙๑	มาก
๖. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมสร้างความ ร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๙๒	๐.๗๖	มาก
๗. ท่านและหน่วยงานของท่านใช้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชน	๓.๘๙	๐.๙๒	มาก
๘. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดทำสื่อรักษาศีล ๕ ประสานเครือข่าย(สถานีวิทยุ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์) ให้ชุมชนรับทราบกิจกรรมรักษาศีล ๕	๓.๕๒	๐.๘๐	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๘๙	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน รักษา
 ศีล ๕ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ใน
 ระดับสูงที่สุด ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมมือกับเครือข่ายเป็นกระบวนการพัฒนาหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๔.๑๘ รองลงมาได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านประชาสัมพันธ์เชิญชวน

เครือข่ายการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๔.๐๙ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านจัดทำสื่อรักษาศีล ๕ ประสานเครือข่าย(สถานีวิทยุ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์) ให้ชุมชนรับทราบกิจกรรมรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๕๒

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๔.๔๘	๐.๘๓	มาก
๒. ท่านและหน่วยงานของท่านใช้ประเพณีและวัฒนธรรมวันสำคัญส่งเสริมการรักษาศีล ๕	๔.๓๖	๐.๘๐	มาก
๓. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติมาสนับสนุนการรักษาศีล ๕	๓.๕๘	๐.๗๑	มาก
๔. ท่านและหน่วยงานของท่านนำศีลธรรมและวัฒนธรรมมาจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ แก่ประชาชน	๓.๖๖	๐.๖๙	มาก
๕. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดสถานที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕	๓.๓๖	๐.๔๘	ปานกลาง
๖. ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพแก่ประชาชน โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕	๓.๖๔	๑.๐๐	มาก
๗. ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมการสร้างสันติสุข เช่น จัดทำคติธรรมสอนใจ โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕	๔.๑๐	๐.๖๒	มาก
๘. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดการศึกษาสงเคราะห์มอบรางวัล แก่ผู้รักษาศีล ๕ และเป็นต้นแบบ	๓.๕๘	๐.๖๗	มาก
๙. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ เชื่อมกิจกรรมการรักษาศีล ๕	๓.๖๑	๐.๓๔	มาก
๑๐. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมตั้งกลุ่มจิตอาสา เชื่อมกิจกรรมกตัญญูกตเวทิตา ในกลุ่มผู้รักษาศีล ๕	๓.๖๙	๐.๗๗	มาก
๑๑. ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมความสามัคคีธรรมของชุมชนโดยจัดกิจกรรมการรักษาศีล ๕	๓.๗๙	๐.๖๔	มาก

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑๒. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนา ชีวิตตามหลักศีล ๕	๔.๑๓	๐.๖๒	มาก
๑๓. ท่านและหน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ตามแนวคิดของหลักศีล ๕	๓.๘๐	๐.๘๒	มาก
๑๔. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมคุ้มครองสิทธิเด็ก และสตรี	๓.๓๒	๐.๖๘	ปานกลาง
๑๕. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมยกย่องสรรเสริญ คนดี	๔.๐๓	๐.๖๒	มาก
๑๖. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมอบรมคุ้มครอง สถาบันครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อสมาชิกในครอบครัว	๓.๗๗	๐.๗๗	มาก
๑๗. ท่านและหน่วยงานของท่านสนับสนุนการปฏิญาณตน เป็นคนดีของสังคม	๓.๖๘	๐.๘๙	มาก
๑๘. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข และยาเสพติด	๓.๕๖	๐.๘๕	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๘๐	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ค่าเฉลี่ย ๔.๔๘ รองลงมาได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านใช้ประเพณีและวัฒนธรรมวันสำคัญส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๔.๓๖ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี ค่าเฉลี่ย ๓.๓๒

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อ
 หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา
 ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕	ระดับปฏิบัติการ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ท่านและหน่วยงานของท่านเป็นผู้รวบรวมผลการ ดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๗๖	๐.๗๖	มาก
๒. ท่านและหน่วยงานของท่านนำปัญหาอุปสรรคในการ ดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปปรับปรุงการ ดำเนินงาน	๔.๐๔	๐.๘๕	มาก
๓. ท่านและหน่วยงานของท่านจัดทำข้อมูลประกอบการ ตัดสินใจของหน่วยงาน กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือข่าย หมู่บ้านรักษาศีล ๕	๓.๖๒	๐.๗๔	มาก
๔. ท่านและหน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ	๓.๙๒	๐.๗๒	มาก
๕. ท่านและหน่วยงานของท่านมีการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษา ศีล ๕	๔.๑๔	๐.๘๒	มาก
๖. ท่านและหน่วยงานของท่านมีการมอบรางวัล หรือ เกียรติบัตรแก่หมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ	๓.๖๗	๐.๖๙	มาก
๗. ท่านเป็นคณะกรรมการติดตาม ประเมิน และส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ	๓.๓๓	๐.๖๒	ปานกลาง
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๗๘	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๔.๑๔ รองลงมาได้แก่ ท่านและหน่วยงานของท่านนำปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปปรับปรุงการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย ๔.๐๔ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านเป็นคณะกรรมการติดตาม ประเมิน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ค่าเฉลี่ย ๓.๓๓

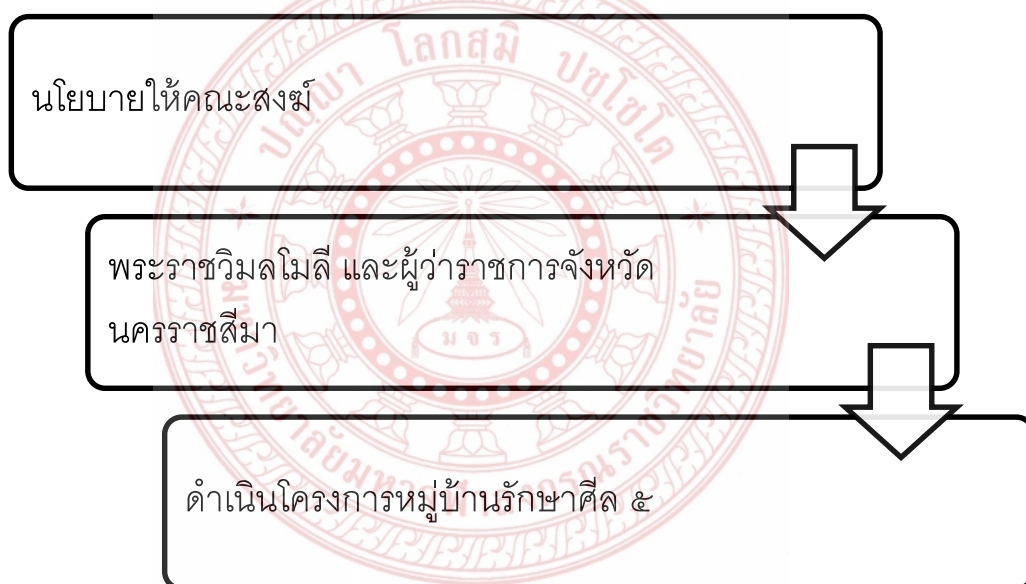
๔.๑.๒ วิเคราะห์หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัด นครราชสีมา เชิงคุณภาพ

การศึกษาวិเคราะห์กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมาจากหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ได้รวบรวม ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงจำนวนเชิงปริมาณด้านต่างๆ หากขาดข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงความเชื่อมโยง กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาจากหลักการดำเนินงาน ของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ หลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ให้ได้มาซึ่งคำอธิบายเสริม ประเด็น ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัด นครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ รองลงมาได้แก่ ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ จากการสัมภาษณ์คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งได้ระบุว่า กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อาศัยการมีส่วนร่วม ร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว การดำเนินโครงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จึงเป็นกลไกหลัก และเมื่อเกิดแนวร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการวางแผนยุทธศาสตร์ให้เกิดการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การติดตามและประเมินผล แต่กลไกข้อหลังสุด ขับเคลื่อนได้ไม่มากทั้งนี้เพราะสมาชิกในชุมชนคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นโครงการและกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น รวบทั้งขัดต่อความรู้สึกความอยากกิเลสของประชาชน และ อาชีพที่เกี่ยวข้องไม่เหมาะต่อการรักษาศีล ๕

แผนภาพที่ ๔.๑ กลไกเชิงกระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนมีการริเริ่มและมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน เป็นกลไกสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สนองพระบัญชาสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่อยากเห็นคนในชาติซึ่งกำลังมีความแตกแยกทางด้านความคิด กลับมาสมานฉันท์ปรองดอง ร่วมกันแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยมอบนโยบายให้คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันเผยแพร่และรณรงค์ให้ประชาชนคนไทยปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕ โดยชื่อว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต่อมาคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และนายธงชัย ลืออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นายกเทศมนตรีนครราชสีมา พร้อมด้วย นายประสงค์ จักรคำ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

แผนภาพที่ ๔.๒ ผู้นำการพัฒนาในระดับจังหวัดสนองนโยบายคณะสงฆ์

ผู้นำการพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ทั้งคณะสงฆ์ และผู้ว่าราชการจังหวัด สนองนโยบายคณะสงฆ์ ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ซึ่งมีศักยภาพในการวางยุทธศาสตร์การดำเนินงานขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑.ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สู่ชีวิตประจำวัน

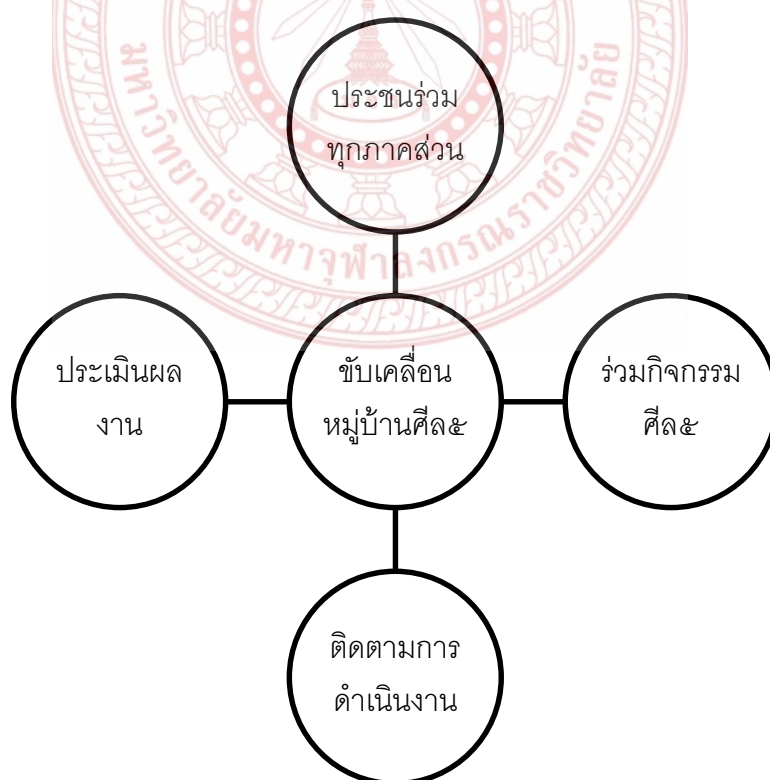
๒.ขยายผลของการรักษาศีล ๕ จากระดับบุคคลและครอบครัวสู่ชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ

๓.ให้เกิดกระแสแห่งการรณรงค์ชักชวนกัน สร้างความดีในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นของประเทศชาติสืบไป

จังหวัดนครราชสีมากำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พร้อมกันครอบคลุม ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน (ภายในระยะเวลา ๔ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๐)

จากผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทำให้เกิดเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการประสานความร่วมมือ ความสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา หมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน แนวทางการปฏิบัติงานภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกันเป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีความสัมพันธ์กับงาน และสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงาน/ภารกิจ และความเป็นภาคีต่อกันนั้น มีหลักการทำงานร่วมกันของเครือข่ายใน ๔ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕
๒. หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕
๓. หลักการการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕

แผนภาพที่ ๔.๓ กระบวนการมีส่วนร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

กลไกการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการทำงานเชิงเครือข่าย โดยอาศัยกลไกความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน คณะสงฆ์จังหวัด กับผู้ว่าราชการจังหวัด นำไปสู่เครือข่ายดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีหลักการ แผนการดำเนินการ ขั้นตอน และวิธีการ ให้เกิดการนำหลักการของศีล ๕ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม มีหลักการดำเนินงานเครือข่าย มีดังนี้

๔.๑.๒.๑ หลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา

เครือข่ายคณะสงฆ์ เป็นการประสานความร่วมมือ เชื่อมโยง ร่วมใจของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาทุกระดับ ทั้งนี้ได้ยึดหลักการ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ แบ่งตามระดับการปกครองประกอบด้วย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับวัด

ระดับจังหวัด ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษาโครงการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑) ช่วยอำนวยความสะดวก ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา นำโดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และพระเทพรัตนดิลก เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (ธ) พร้อมด้วยรองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ในฐานะเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโครงการ ถึงอย่างนั้นยังได้เป็นผู้นำของคณะสงฆ์และประชาชนในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย โดยอำนวยความสะดวก ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ ทำงานแผนงาน เพื่อเร่งรัดติดตามประเมินผล รายงานผลการดำเนินการโครงการ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^๑ ในรูปของกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดประชุมชี้แจงนโยบาย การประชุมตรวจการของคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชน เพื่อขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ประจำปี ๒๕๕๗ กำหนดลงพื้นที่ทุกอำเภอ จำนวน ๓๒ อำเภอ การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะดำเนินโครงการฯ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และมีเจตนาารมณ์ที่จะร่วมกันสร้างสังคม ให้เป็นสังคมที่มีศีล มีสุข ปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้แนวทางตามหลักของศีล ๕

๒) ร่วมแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย คณะสงฆ์ระดับจังหวัดนครราชสีมา ได้เริ่มการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา ในรูปของเครือข่ายภายใต้การออกคำสั่ง และประกาศจังหวัดนครราชสีมา เพื่อแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ดำเนินงาน และขับเคลื่อน ดังนี้ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘ พระราชวิมลโมลี

^๑สัมภาษณ์ พระสีหราชสมาจารมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐.

เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๑๓/๒๕๕๘ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ รวม ๓๒ อำเภอ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ นายธงชัย ลืออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ เร่งรัดให้คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านได้รับประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ได้ร้อยละ ๕๐^๒ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการรณรงค์ให้ประชาชนได้หันมาเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ทำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นคนดี ไม่เบียดเบียนตน และคนอื่น ลดปัญหาสังคม ได้นำเอานโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของอำเภอ^๓ ได้รับเอานโยบายจากเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา แล้วไปจัดประชุมเป็นวาระของคณะสงฆ์อำเภอ เพื่อขยายผลไประดับตำบล ระดับวัด^๔ จังหวัดนครราชสีมา มีการสร้างเครือข่าย “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ระดับอำเภอ ตำบล วัด ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่ และหน่วยงานอื่นๆ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๕

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน และลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการให้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ภายใต้นโยบายของจังหวัดนครราชสีมา บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระยะที่ ๑ ระดับจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา กับเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (มหานิกายและธรรมยุต) ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๗ การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) ทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกัน ระหว่างจังหวัดนครราชสีมา และคณะสงฆ์ ขยายเครือข่ายไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ภายใต้การทำงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^๖ การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๐) ระดับจังหวัด ระหว่างเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (มหานิกายและธรรมยุต) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๑-๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงาน

^๒ สัมภาษณ์ พระสิทธราชสมาจารมณี รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ นายอำนาจ ปองนาน นายอำเภอประทาย, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูถาวรกิจจารักษ์, ดร. เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ พระสิทธราชสมาจารมณี รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ถือว่าเป็นการลงนามครั้งใหญ่อีกครั้ง^๗ การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้องอาศัยการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทำให้เกิดมีการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีเครือข่ายช่วยกันคิด ช่วยกันทำงาน มีผู้ร่วมรับรู้รับผิดชอบ ต่างได้ทำหน้าที่ของตนเอง^๘ การมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน ให้การดำเนินงานลุล่วงสำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เพราะเป็นการแบ่งเบาภาระในการทำงาน^๙

๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕) กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

ระดับอำเภอ ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) อำนวยการ ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ คณะสงฆ์ระดับอำเภอเมื่อได้รับทราบนโยบายจากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาแล้ว ก็นัดประชุมคณะสงฆ์ในอำเภอเพื่อชี้แจง นโยบาย ให้คณะสงฆ์ในอำเภอได้รับทราบ เพื่อไปดำเนินการจัดทำโครงการทุกตำบล ทุกวัดเขตปกครองอำเภอ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนในระดับอำเภอ^{๑๐} ได้ร่วมให้คำปรึกษาแก่นายอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ปลัดอำเภอ วัฒนธรรมอำเภอ ในการวางแผนงานปฏิบัติการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล^{๑๑}

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้จัดกิจกรรมร่วมกับนายอำเภอ

ในระดับตำบล ประกอบด้วย เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ประสานงานดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

^๗สัมภาษณ์ ดร.บุญชูยุทธ์ นาคมุจลินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ พระครูถาวรกิจจารักษ์, ดร. เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ นายณฤชา โฆษาศิริวิไลซ์ นายอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระศรีธรรมวงศาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา (อ), ๑๔ กันยายน ๒๕๖๐.

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษา ศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔) พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ในระดับวัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ

๒) จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษา ศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

๓) ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๔.๑.๒.๒ หลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ มีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เป็นกรรมการและเลขานุการ และมีเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ขั้เคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของจังหวัด^{๑๒} ดังนี้

ชั้น ๑ ดำเนินการแต่งตั้ง เพื่อให้เกิดความร่วมมือเชิงเครือข่าย และช่วยขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ ระดับนโยบาย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามโครงสร้างที่กำหนด

ชั้น ๒ ดำเนินการเป็นเลขานุการจัดประชุมคณะกรรมการ ระดับจังหวัด เพื่อวางแผนในการสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการ รณรงค์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการ และติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของในภาพรวมของจังหวัด

ชั้น ๓ ดำเนินการประสานงานกับคณะกรรมการทุกระดับ เพื่อร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน

ชั้น ๔ ดำเนินการจัดประชุมชี้แจงหรือประสานงานให้มีการชี้แจงคณะสงฆ์ หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรม

ชั้น ๕ ดำเนินการประสานขอความอนุเคราะห์เครือข่ายให้หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่ร่วมดำเนินงาน ให้จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ส่งให้จังหวัดตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลา ซึ่งแต่ละส่วนงานจะจัดทำงบประมาณเข้ามาสนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ แต่

^{๑๒}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕-๑๘.

หากเป็นประชาชนจะนำสรรพกำลังของตนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ขั้น ๖ ดำเนินการสนับสนุนส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษา อบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในชีวิตและสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติ อย่างต่อเนื่อง

ขั้น ๗ ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการประกาศยกย่อง โดยการมอบใบประกาศเกียรติบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สถานศึกษา ส่วนราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์

ขั้น ๘ ดำเนินการสนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมดำเนินการ และให้คอยดูแลช่วยเหลือแก่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างยั่งยืน

ขั้น ๙ ดำเนินการติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานในทุกระดับ ภายในจังหวัด รายงานเป็นรายปักษ์ รายเดือน และรายปี ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ ตามแบบรายงาน

ขั้น ๑๐ ดำเนินการประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนให้ภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ

ขั้น ๑๑ ดำเนินการประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์ จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัดได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

ขั้น ๑๒ ดำเนินการ เผยแพร่ข่าวสารโครงการกิจกรรมสู่สาธารณชน เช่น จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลโครงการทางเว็บไซต์ของจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเครือข่ายต่างๆ

ส่งผลให้เกิดเป็นกลไกเล็กๆ ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ รวมทั้งสร้างแนวร่วมขยายผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านศีล ๕ บูรณาการกับกิจกรรมอื่นๆ อายของชุมชน ทั้งกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ลดความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝ่าวิธีการที่เห็นต่าง ความขัดแย้ง ที่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนกันและกัน อาศัยนโยบายของโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มาเป็นพื้นฐานสร้างการมีส่วนร่วม ให้เป็นหมู่บ้านที่สุขสงบ ซึ่งหน่วยงานสำนักงานพระพุทธศาสนา เป็นหน่วยงานแกนกลางเชื่อมกับคณะสงฆ์ ภายใต้กลไกหลักของฝ่ายปกครองจังหวัดนครราชสีมา และฝ่ายปกครองในระดับอำเภอ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ เข้าไปมีส่วนในการสนับสนุน กิจกรรม และงบประมาณ ในการจัดทำโครงการของชุมชน ที่เกี่ยวเนื่องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔.๑.๒.๓ หลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้าน/ชุมชน

กลไกเครือข่ายหมู่บ้าน/ชุมชน มีหลักและวิธีการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีใช้เป็นรูปแบบเชิงโครงสร้างอำนาจในการสั่งการ แต่อาศัยรูปแบบการประสานความร่วมมือ ร่วมใจของหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา ประชาชน ภาคีเครือข่ายทุกระดับ ทั้งนี้ยังได้ยึดหลักการองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการ

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ แบ่งตามระดับการปกครองประกอบด้วย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่หมู่บ้าน/ชุมชน^{๑๓}

๑) ประสานงานกับวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน และรายงานผลการแต่งตั้งให้อำเภอและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๒) จัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน เพื่อกำหนดกิจกรรม และการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล ๕ และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิต และสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่อง โดยประสาน การดำเนินงานกับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๓) เชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์ของวัด หมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้ดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่น ร่วมสนับสนุนอาหารน้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น

๔) ตรวจสอบติดตามการดำเนินการโครงการฯ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบ โดยใช้รูปแบบที่หมู่บ้านหรือชุมชนร่วมกันกำหนด เช่น ประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

๕) ให้วัด ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการประสานงานหรือรับใบสมัครของชาวบ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการ และแจ้งรายงานผลการดำเนินงานรอบ ๑๕ วัน และรอบ ๑ เดือน ให้หน่วยอำเภอ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๖) ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น สถานีวิทยุวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบ อย่างต่อเนื่อง

๗) จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน เข้าร่วมโครงการ ณ บริเวณหน้าวัด หรือหน้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๘) เผยแพร่โครงการฯ ให้เครือข่าย สถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือผ่านเครือข่ายสื่อมวลชน คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบ และเชิญชวนให้ไปเข้าโครงการ

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เครือข่ายหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา ภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย องค์กร ชำราชการท้องถิ่น ประชาชน มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้สำเร็จลุล่วงตามแผนการปฏิบัติงาน แบ่งการทำงานออกเป็นระดับการปกครองประกอบด้วย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน ดังนี้

^{๑๓}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๕-๑๘.

ในระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ นายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้แทนหน่วยงานองค์กร
สมาคม มูลนิธิ และผู้แทนภาคประชาสังคมในจังหวัด เป็นกรรมการ ให้คณะกรรมการโครงการ
หมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับ จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตาม
ประเมินผลและ

๒) รายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมี
ประสิทธิภาพ

๓) แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงาน
บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ
แก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๕) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแส
ให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วม
โครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๖) กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

ในระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานกรรมการ ผู้กำกับ
การสถานีตำรวจภูธรอำเภอ และนายกเทศมนตรี เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนจากหน่วยงาน
องค์กร สมาคม มูลนิธิ และผู้แทนภาคประชาสังคม เป็นกรรมการ ปลัดอำเภอที่นายอำเภอ
มอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) อำนวยการ ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผล
การดำเนินงานโครงการ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ
แก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแส
ให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศิล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วม
โครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

ในระดับตำบล ประกอบด้วย กำนันในเขตตำบล เป็นประธานกรรมการ นายก
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนจากหน่วยงาน หรือผู้นำชุมชนในเขต
ตำบล เป็นกรรมการ ให้ประธานกรรมการคัดเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในตำบล เป็นกรรมการและ
เลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ประสานงานดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการ
ดำเนินงานโครงการ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงาน
โครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาстил ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

ในระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกรรมการ สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้าน เป็นรองประธานกรรมการ ตัวแทนประชาชนที่ได้รับการคัดเลือก จำนวนไม่ต่ำกว่า ๓ คน แต่ไม่เกิน ๕ คน เป็นกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ

๒) จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษาстил ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

๓) ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕^{๑๔}

กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ สามารถพิจารณาจากกิจกรรมในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ ดังนี้

๑) ในระดับจังหวัด มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ ระดับจังหวัด ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและทีมงานต่างๆ เช่น ทีมบรรยาย ทีมติดตามนิเทศงาน ทีมประสานงาน ทีมประชาสัมพันธ์ ทีมประเมินหมู่บ้านระดับอำเภอ จังหวัดรักษาстил ๕

(๒) ประชาสัมพันธ์/ประสานงาน/จุดประกายให้เห็นความสำคัญของการรักษาстил ๕ โดยสอดแทรกเข้าไปในทุกกิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัด/อำเภอ/ตำบล/หมู่บ้าน

(๓) จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนระดับจังหวัด/อำเภอ/หมู่บ้าน

(๔) รายงานผลระดับจังหวัด (ตามแบบหมู่บ้านรักษาстил ๕) ทุก ๗ วัน

๒) ในระดับอำเภอ มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ ระดับอำเภอ ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ

(๒) จัดตั้งทีมประเมินหมู่บ้านรักษาстил ๕ ในระดับอำเภอต่างๆ

(๓) จัดตั้งทีมนิเทศ/ติดตามงานระดับอำเภอออกไปชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน

(๔) ร่วมกับจังหวัดประเมินหมู่บ้านรักษาстил ๕ ในอำเภอต่างๆ

๓) ในระดับตำบล มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ ระดับอำเภอ ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานระดับตำบล

^{๑๔}แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาстил ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, หน้า ๑๒๕.

(๒) จัดตั้งทีมประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับตำบลต่างๆ

(๓) จัดตั้งทีมนิเทศ/ติดตามงานระดับตำบลออกไปชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน

(๔) ร่วมกับอำเภอประเมินหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในตำบลต่างๆ

๓) ในระดับหมู่บ้าน มีการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับหมู่บ้าน ตามขั้นตอน/วิธีการ ประกอบด้วย

(๑) ตั้งคณะทำงานฯ ประจำหมู่บ้าน

(๒) ตั้งทีมผู้ทรงคุณวุฒิ ทีมผู้นำตามธรรมชาติ ทีมผู้ใหญ่บ้าน เป็นแกนนำเข้าถึงชาวบ้าน ทีมประเมินครอบครัวรักษาศีล ๕

(๓) ประชาสัมพันธ์กระตุ้นคนในหมู่บ้าน

(๔) วิเคราะห์หมู่บ้านเป้าหมาย

(๕) จัดทำแผนปฏิบัติการระดับหมู่บ้านและให้คำปรึกษา เผยแพร่ ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านนั้นๆ

(๖) ประเมินครอบครัวรักษาศีล ๕ ในแต่ละหมู่บ้าน

(๗) ประเมินความพึงพอใจ/ความสุขมวลรวมของชุมชน

(๘) รายงานผลระดับหมู่บ้าน (ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๒) ทุก ๗ วัน

แผนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕^{๑๔}

แผนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการกำหนดแผนการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน โดยสามารถดำเนินงานตามแผนการ ดังนี้

๑) ให้ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าพื้นที่สร้างความคุ้นเคยให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ และศีล ๕ แก่ชุมชนอย่างเอื้ออาทรเกิดความผูกพัน

๒) เชิญชวนผู้ปกครองพาลูกเข้าวัดทำบุญในทุกวันอาทิตย์หรือวันพระ

๓) มีการสวดมนต์เย็น/นั่งสมาธิปฏิบัติธรรมในวัด

๔) มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะทั้งหมู่บ้าน

๕) มีการสมาทานรักษาศีล ๕ ตลอดพรรษา

๖) มีเทศนาธรรมเรื่องศีล ๕ ตามเสียงตามสายทุกเย็น

๗) มีการปฏิญาณตน ลด ละ เลิกอบายมุขในหมู่บ้าน

๘) ลงชื่อในแผ่นผ้าร่วมรักษาศีล ๕ ทั้งหมู่บ้าน

๙) ในงานบวช งานศพ งานทอดกฐิน ไม่เลี้ยงสุรา

๑๐) สอดแทรกเรื่องศีล ๕ ในขณะทำงาน เช่น ทอผ้า สานเสื่อ

๑๑) ส่งเสริมคนในชุมชนให้มีอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนกันมีการพึ่งพาอาศัยกันในการสอดแทรกความรู้ในอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

^{๑๔} แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข, หน้า ๑๒๕ - ๑๒๖.

๑๒) มีการตั้งกลุ่มอาชีพเสริมหรือกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่คนในชุมชนให้มีรายได้เสริม มีโอกาสพบปะกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ดูแลกันภายในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๑๓) ในโรงเรียนของชุมชนมีการรักษาศีล มีการสวดมนต์ สมาทานศีล ๕ และกล่าวแสดงตนเป็นพุทธมามกะหน้าเสาธงทุกวันหลังเคารพธงชาติ

๑๔) จัดตั้งชมรมรักษาศีล ๕ ในโรงเรียน

๑๕) จัดให้มีการปฏิบัติธรรมในโรงเรียนใกล้วัด ทำบุญประจำปีกลางหมู่บ้าน ในทุกวันอาทิตย์ หรือวันธรรมสวนะ

๑๖) ให้มีการตักบาตรทุกเช้าวันพุธในโรงเรียน / การทำบุญกลางหมู่บ้าน

๑๗) ให้มีต้นไม้สอนธรรม (ติดป้ายหลักธรรมคำสอนทางศาสนา) ตามต้นไม้ในหมู่บ้าน/วัด/สถานศึกษา

๑๘) ให้นักเรียนเดินรณรงค์ให้รักษาศีล ๕ ทั้งชุมชน

๑๙) จัดกิจกรรมให้ผู้เฒ่าสอนหลานเกี่ยวกับภูมิปัญญา

๒๐) จัดกิจกรรมธรรมวันละคำให้เยาวชนสืบค้นหลักคำสอนทางศาสนาและนำมาเผยแพร่ผ่านเสียงตามสายของโรงเรียน/วัด

๒๑) ให้ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระสงฆ์ ได้มีโอกาสพูดคุยถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน

๒๒) ตักเตือนและเฝ้าระวังสิ่งไม่ดีไม่งามที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชน เคารพในระบบอาวุโสในชุมชน

๒๓) จัดวันถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ของชุมชนที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ สู่เด็กและเยาวชนและประชาชนในชุมชน

๒๔) จัดกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ อาทิ ทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน/โรงเรียน

๒๕) ส่งเสริมคนในชุมชนมีจิตสาธารณะ มีความกระตือรือร้นเสียสละต่อส่วนรวม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

๒๖) ให้มีการเทศนาธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในเรื่องความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ส่งเสริมให้การสืบทอดรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม

กระบวนการทำงาน

กระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการ มีการแต่งตั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ การปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละระดับ ที่กำหนดไว้แล้ว

ก. เครือข่ายคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับในจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) อำนวยการ ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศิลป ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕) กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

ข. เครือข่ายคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) อำนวยการ ประสานงาน ดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับตำบล และหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศิลป ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

ค. เครือข่ายคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับตำบล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ประสานงานดำเนินงานตามแผนงานโครงการและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศิลป ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๔) พิจารณาดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร

ง. เครือข่ายคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระดับหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ดำเนินงานตามแผนงานโครงการ

๒) จัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ในการรักษาศิลป ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

๓) ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินผลและรายงานผล การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ให้ดำเนินการตามเกณฑ์ชี้วัดของโครงการและแบบของโครงการที่กำหนดไว้แล้ว

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงกระบวนการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นหลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากเครือข่ายคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การปฏิบัติงานเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ แนวทางการขับเคลื่อนภายใต้การผสมผสานความต้องการมีส่วนร่วมสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยเครือข่ายคณะสงฆ์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาเป็นกลไกขับเคลื่อน ในการสร้างแรงศรัทธาจูงใจให้หมู่บ้านและชุมชนเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ตามหลักการดังนี้

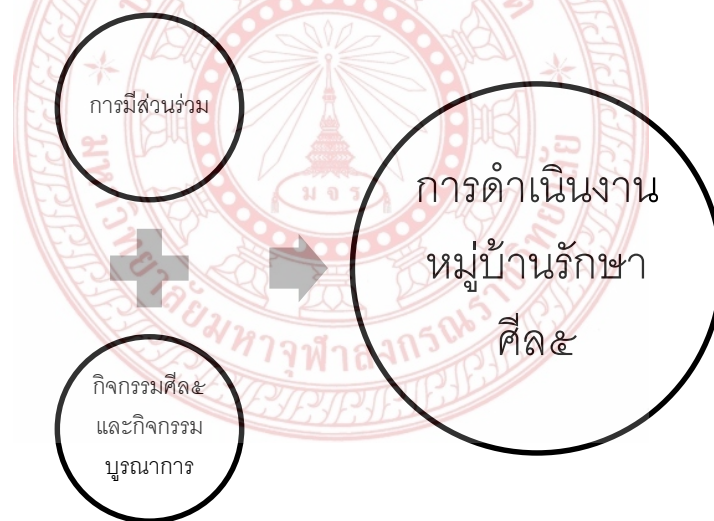
๑. หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคีเครือข่ายอื่นๆในสังคมให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมกระบวนการการพัฒนาสังคมในฐานะเจ้าของการพัฒนา และดำเนินการที่เกิดจากร่วมแรงร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะที่เป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และรับผลประโยชน์อันเกิดจากผลของโครงการนี้ โดยจะเน้นการดำเนินประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชน หมู่บ้าน สถานศึกษา และสมัครเข้าร่วมโครงการรักษาศีล ๕ และมีองค์กรเครือข่ายปกป้องพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านชุมชน ทุกภาคส่วนในประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการ

๒. หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เป็นแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการจัดกิจกรรมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะพระสงฆ์ หน่วยงาน ชุมชน ประชาชน ได้มาร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีล ๕ และการ

ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามของชาวพุทธที่ได้ประพฤติปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน และเกี่ยวเนื่องกับสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หล่อหลอมความเป็นชาวพุทธอย่างดีงาม

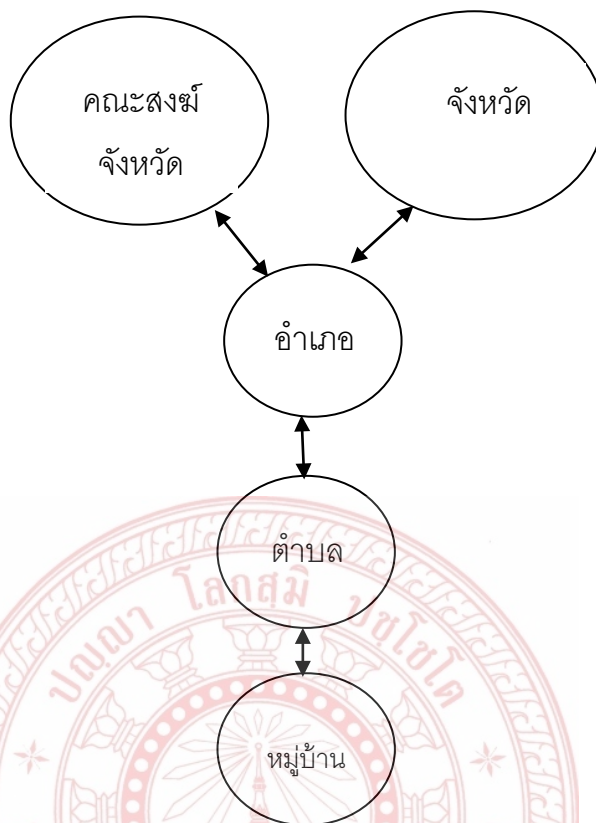
๓. **หลักการการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕** เป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้าน หน่วยงาน และสถานศึกษารักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการการรักษาความก้าวหน้าของการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสร้างความปรองดองสมานฉันท์ที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินโครงการกิจกรรมของหมู่บ้าน หน่วยงาน และสถานศึกษารักษาศีล ๕ เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อควบคุมกระบวนการดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีกลุ่มเป้าหมายในการติดตามประเมินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จำนวน ๓ กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กลุ่มที่สอง หน่วยงานรักษาศีล ๕ ได้แก่ หน่วยงานราชการ หน่วยงานทหาร ตำรวจ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และเอกชน กลุ่มสุดท้าย ได้แก่ สถานศึกษารักษาศีล ๕

แผนภาพที่ ๔.๕ แสดงหลักการดำเนินงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔.๒ วิเคราะห์วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และจัดเวทีย่อยให้ผู้มีส่วนได้เสียบอกประสบการณ์การเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ฉายภาพการดำเนินงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การเกิดขึ้นของเครือข่ายแบบจัดตั้ง รูปแบบสื่อสารมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายแบบบูรณาการภารกิจ

แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายแบบจัดตั้งเครือข่าย

เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้ง มักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะได้ไม่พื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปไปในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้เกิดความร่วมมือกันของเครือข่าย จากนโยบายของมหาเถรสมาคมภายใต้การนำของ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานโอวาท เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้าน นั้นว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ประกอบกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการ

สร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้เกิดความรักความสามัคคีกัน ศิล ๕ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เสริมสร้าง ความปรองดอง ทำให้เกิดความสามัคคี การให้อภัยซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นพื้นฐานของการสร้างคนดี จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบและมีสันติสุข

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่การปกครองที่กว้างขวาง แบ่งการปกครองออกเป็น ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากเป็นจังหวัดใหญ่จึงมีประชาชนจากภูมิภาคต่าง ๆ มาประกอบอาชีพและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกัน จังหวัดนครราชสีมามีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ ศิล ๕ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง จึงจัดทำโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” ขึ้น^{๑๖}

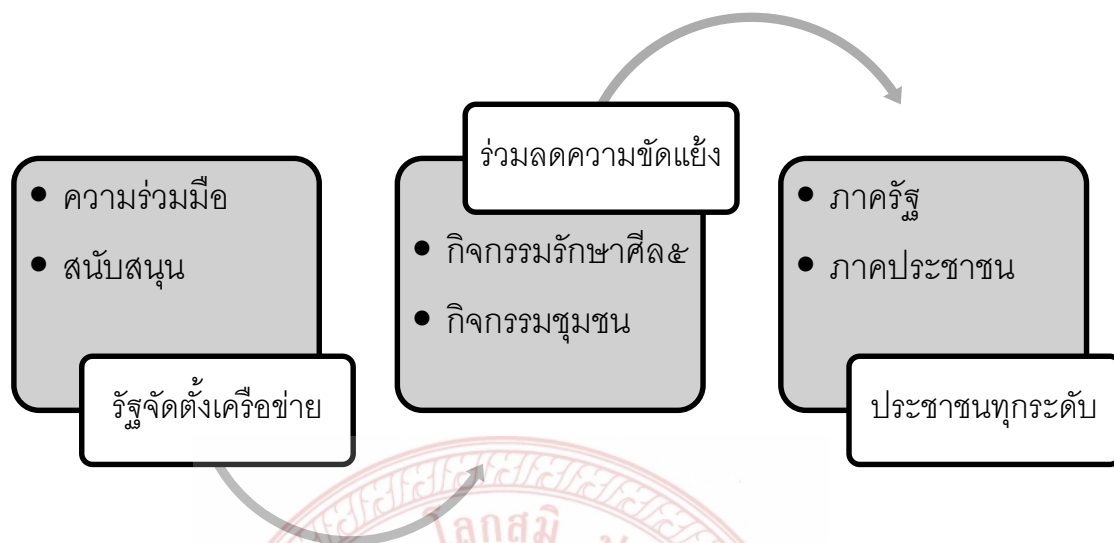
การจัดทำโครงการครั้งนี้ ได้อาศัยเครือข่ายทำงานหมู่บ้านรักษาศิล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ดำเนินการจัดตั้งขึ้นรูปลักษณะของคณะกรรมการ ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ พ.ศ.๒๕๕๗^{๑๗} ขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” ระยะที่ ๑-๓ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยึดหลักการและวิธีการดำเนินงานตามมติมหาเถรสมาคม เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธของประชาชนคนไทยอย่างยั่งยืนถาวร โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา มีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์^{๑๘} ซึ่งเป็นเป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร่วมในการนำหลักของศิล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่^{๑๙}

^{๑๖}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” ระยะที่ ๒ (กรกฎาคม – ตุลาคม ๒๕๕๗) จังหวัดนครราชสีมา, (อัตสำเนา).

^{๑๗}ส่วนการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๕๗), หน้า ๑.

^{๑๘}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” ระยะที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ จังหวัดนครราชสีมา, (อัตสำเนา).

^{๑๙}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศิล ๕”, (กรุงเทพ : ม.ป.พ., ๒๕๕๗), หน้า คำนำ.

แผนภาพที่ ๔.๗ พลวัตเครือข่ายจัดตั้งกับความขัดแย้ง

ประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านศิลป ได้ฉายภาพที่พบเห็นก่อนการดำเนินโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ คือ การละเมิดศิลป ๕ การเบียดเบียนกันและกัน โดยเฉพาะประเด็นทางการเมือง นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทย ในชุมชนระดับหมู่บ้าน ภายหลังการดำเนินโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ เกิดเป็นเครือข่ายในการจัดกิจกรรมลดความขัดแย้งในชุมชน ขยายผลเป็นเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ประชาชนทั่วไปได้นำกิจกรรมในชุมชนมาบูรณาการร่วมกับโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ เกิดเป็นพลวัตในการขับเคลื่อนหมู่บ้านศิลป ๕ ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างไปจากกิจกรรมเดิมๆ ที่ทำอยู่ภายในวัด คือ การภาวนารักษาศิลทั้ง ๕ ข้อ แต่เมื่อเครือข่ายได้ดำเนินกิจกรรม เกิดเป็นรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างไป ภายใต้ความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศิล ๕ เป็นเครือข่ายจัดตั้ง ประกอบด้วย ๑. เครือข่ายคณะสงฆ์ ๒. เครือข่ายภาครัฐ และประชาชน^{๒๐} ประกอบด้วยหน่วยงานที่เข้ามาเป็นเครือข่าย สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ศูนย์ราชการจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้ส่วนราชการจังหวัดนครราชสีมา มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา และวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา เข้ามาเชื่อมกับคณะสงฆ์เกิดการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาประสานไปยังภาคประชาชนที่รู้จักกัน กลุ่มพุทธสมาคม กลุ่มสมาคมเบรียญธรรม ลูกเสือชาวบ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมพระเครื่อง การเกิดขึ้นของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศิล ๕ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่าย ลักษณะเครือข่ายเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคมที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กร และ

^{๒๐} สัมภาษณ์ ดร.บัญชา ยุทธนาคมจุลินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

เครือข่าย เพื่อการพัฒนา การแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคม กลุ่มกับกลุ่ม คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา กับกลุ่มของสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มนี้มีหน้าที่ในการบูรณาการงาน ของคณะสงฆ์ และหน่วยงานจังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มกับเครือข่าย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ ได้เข้าร่วม กิจกรรมเครือข่ายทางการปกครองที่ประจำอยู่ในแต่ละอำเภอ โดยเข้าไปร่วมกิจกรรมกับการส่งเสริม การรักษาศีล ๕ ยกตัวอย่าง การดำเนินการเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชาวบ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเครือข่ายคณะสงฆ์วัดดอนชมพู โรงเรียน บ้านดอนชมพู โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลดอนชมพู ภาคประชาชน ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาร่วม ทำงานหลักของแต่ละองค์กร ภายใต้การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ คือ

๑) จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ จัดให้เยาวชน อุบาสก อุบาสิกา เข้ามา ปฏิบัติธรรม มีการทำวัตรเช้า-เย็น (แปล) นั่งสมาธิบำเพ็ญจิตภาวนา ฟังการบรรยายธรรม

๒) ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล ๕

๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ

๑) การทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ เช้าของวัน

๒) การไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ทุกวันพระ

๓) การจัดกิจกรรมปรีวาสนกรรม ทุกวันที่ ๕-๑๕ มกราคม ของทุกปี

รูปแบบการสื่อสารเครือข่าย

ระบบความสัมพันธ์เครือข่ายเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การสื่อสาร การร่วมมือ การ พึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีโครงสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีการ กระจายตัวไปตามหน่วยย่อยหรือปัจเจกบุคคลในสังคม โดยเครือข่ายนั้นเริ่มต้นจากการอธิบาย ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพา จนกระทั่งสามารถสร้างพลังและอำนาจต่อรอง และต่อมาก็มีการขยายความสัมพันธ์ นั้นไปสู่ระดับที่กว้างขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงกับองค์กร เครือข่ายพันธมิตรอื่น ๆ^{๒๑} ประเด็นปัญหานั้นมา ซึ่งความต้องการแก้ปัญหาาร่วมกันของเครือข่าย คือ ความขัดแย้ง ความไม่ปรองดองของสังคมใน จังหวัดนครราชสีมา การต้องการให้ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นำซึ่ง การสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย โดยบูรณาการภารกิจของเครือข่าย ภายใต้โครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างเดียวกัน

การสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ประชาชนใน พื้นที่ สมัครเข้าร่วมโครงการ การดำเนินการภายใต้หลักการศีล ๕ นำไปบูรณาการกับกิจกรรม การดำเนินการ ของหน่วยงานและการดำเนินชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านให้เกิดการรักษาศีล ๕ เกิดเป็นเครือข่ายการ ปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ และบูรณาการกิจกรรมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อาศัย

^{๒๑}พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕๕.

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัด นครราชสีมา มีความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย ประกอบด้วย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหน้าที่ ความสัมพันธ์ เชิงพื้นที่ และความสัมพันธ์เชิงประเด็น ดังนี้

๔.๒.๑ ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่

เครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา หมู่บ้าน /ชุมชน ได้เริ่มการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา ในรูปของเครือข่ายภายใต้ การออกคำสั่งและประกาศจังหวัดนครราชสีมา เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงาน และขับเคลื่อน ดังนี้

๑) ประกาศจังหวัดนครราชสีมา ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ เรื่องแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา

๒) ประกาศจังหวัดนครราชสีมา ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ เรื่องแต่งตั้ง คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา

๓) คำสั่งจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๔๕๓๑/๒๕๕๘ สั่ง ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๒)

๔) คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๒๕/๒๕๕๘ สั่ง ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๘ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๒)

๕) คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๑๓/๒๕๕๘ สั่ง ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๖) คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ รวม ๓๒ อำเภอ

ระดับจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> • มอบหมายนโยบาย • สั่งการ กำหนดแผน • ติดตาม ประเมินผล
ระดับอำเภอ	<ul style="list-style-type: none"> • อำนวยการ • ส่งเสริม สนับสนุน
ระดับตำบล	<ul style="list-style-type: none"> • ประสานงาน • ส่งเสริม สนับสนุน
ระดับหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> • ปฏิบัติตามแผน • รายงานผล

แผนภาพที่ ๔.๘ แสดงความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจและหน้าที่

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันเชื่อมโยงประสานกัน ด้วยอาศัยอำนาจการแต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อให้สมาชิกมีหน้าที่ในการปฏิบัติงาน โดยประสาน สนับสนุนช่วยเหลือกัน ถัดไปจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง กล่าวคือ จากระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้กำหนดเป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีหน้าที่เร่งรัดให้คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านได้ปฏิบัติหน้าที่ ประสาน ติดตาม เร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ได้ร้อยละ ๕๐^{๒๒} คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ทั้งฝ่ายมหานิกาย และธรรมยุตนิิกาย เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ เจ้าคณะตำบลทุกตำบล เจ้าอาวาสทุกวัด หัวหน้าที่พัทสงฆ์ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริม ช่วยเหลือให้การสนับสนุน ชี้แจง ให้ความรู้ ทำความเข้าใจแก่ประชาชนผู้ที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๒๓} จังหวัดนครราชสีมา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ประธานฝ่ายฆราวาส เป็น

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระสีหราชสมาจารมณี รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๐.

ผู้รับผิดชอบนโยบาย มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้สนองงาน เชื่อมโยงประสานคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา ประชาชน^{๒๔} ได้ดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการความร่วมมือจากคณะสงฆ์ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และประชาชน เป็นเครือข่ายในการทำงาน เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานในเครือข่ายช่วยเหลือการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็ว และส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น^{๒๕} และว่า “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการรณรงค์ให้ประชาชนได้หันมาเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ทำตามแนวทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นคนดี ไม่เบียดเบียนตน และคนอื่น ช่วยลดปัญหาสังคม กระผมยินดี นำเอานโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาเป็นนโยบายของอำเภอ^{๒๖} คณะสงฆ์ระดับอำเภอ ทุกอำเภอก็ได้พร้อมใจกันที่จะทำงาน “เมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมาแล้ว จึงได้ไปจัดประชุมให้เป็นวาระประชุมของคณะสงฆ์อำเภอ เพื่อขยายผลไปยังเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสทุกวัด^{๒๗} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในระดับจังหวัด ต้องประสานให้เกิดการขับเคลื่อน “จังหวัดนครราชสีมา มีการสร้างเครือข่าย “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยร่วมมือกันระหว่าง เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ เจ้าคณะตำบล กำนัน เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานอื่นๆ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๒๘} การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คณะกรรมการ เครือข่าย ได้ปฏิบัติหน้าที่เชื่อมโยง ประสาน ทำกิจกรรมร่วมกัน ในหลายรูปแบบ ดังนี้^{๒๙}

๑. การกำหนดหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา
๒. การเสนอขออนุมัติโครงการ
๓. จัดทำคู่มือ
๔. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน และลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU)
๕. จัดกิจกรรมเสนาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ
๖. การสรรหา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา
๗. การติดตามและประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา

^{๒๔}สัมภาษณ์ ดร.บัญชา ยุทธนาคมจุลินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๕}สัมภาษณ์ นายนฤชา โฆษาศิวิไลซ์ นายอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๖}สัมภาษณ์ นายอำนาจ ปองนาน นายอำเภอประทาย, ๘ กันยายน ๖๐.

^{๒๗}สัมภาษณ์ พระครูถาวรกิจจารักษ์, ดร. เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๘}สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๙}คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ ระยะยาว, หน้า ๑๒-๑๓

๘. การสรุปและประกาศผลการเดินหมุ่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

๙. การมอบโล่รางวัล เกียรติบัตร และป้ายหมุ่บ้าน /หน่วยงาน /สถานศึกษารักษาศีล ๕

ภาพที่ ๔.๑ กิจกรรมติดตามและประเมินผลหมุ่บ้านรักษาศีล ๕ วัดพายัพ

การขับเคลื่อนโครงการฯ มุ่งเน้นไปที่การชี้แจงแนวทางการขับเคลื่อน การประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกชนสมัครเข้าโครงการฯ และการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) มีการดำเนินการดังนี้^{๓๐}

๑) การแสดงธรรมเทศนา ขอความเมตตาจากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาในการแสดงธรรมเทศนา หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เพิ่มเรื่องการให้อภัย การสร้างความปรองดอง ความสามัคคี พร้อมทั้งใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นปริฉันท ๑

๒) การประชาสัมพันธ์โครงการ กำหนดให้วัดทุกวัด ทั้งมหานิกายและธรรมยุตประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยการติดตั้งป้ายหน้าบริเวณวัด จำนวน ๒,๗๙๘ แห่ง

๓) โครงการประชุมสัมมนาพระธรรมทูตและพระเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗ จำนวน ๓๐๐ รูป เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ วัดสะแก พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อชี้แจงแนวทางการขับเคลื่อนและการประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกชนสมัครเข้าร่วมโครงการฯ

๔) การประชุมเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครราชสีมา ให้เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการสร้างความปรองดอง สามัคคีโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕” จำนวน ๒๗๖ แห่ง เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องเอ็มซีซีฮอลล์ ชั้น ๓ ห้างเดอะมอลล์นครราชสีมา เพื่อชี้แจงแนวทางการขับเคลื่อนและการประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกชนสมัครเข้าร่วมโครงการฯ^{๓๑}

๕) พิธีเปิดโครงการสร้างความปรองดองสามัคคีโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา โดยคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาและผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา (นายธงชัย ลืออดุลย์) ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริสีมาภรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

ณ หอประชุมสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา วัดพายัพ พระอารามหลวง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยจังหวัดนครราชสีมา กำหนดให้ทุกหมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ร่วมกับ พระสงฆ์ได้แสดงธรรม ประชาสัมพันธ์มีการบอกต่อและเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล นำหลักการของศีล ๕ มาใช้ในชุมชน^{๓๒}

๖) โครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยือนวัด และประชาชนเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ประจำปี ๒๕๕๗ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา กำหนดดำเนินโครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยือนวัดและประชาชน ประจำปี ๒๕๕๗ โดยลงพื้นที่ทุกอำเภอ และได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินโครงการฯ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และมีเจตนาารมณ์ที่จะร่วมกันสร้างสังคม จังหวัดนครราชสีมา ให้เป็นสังคมที่มีศีล มีสุข ปรองดองสมานฉันท์

๗) โครงการอบรมพระวิทยากรแกนนำการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระดับจังหวัด จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา วัดนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ได้จัดโครงการอบรมพระวิทยากรแกนนำการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” วันเสาร์ที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วัดประมวลาธาราญร์ ตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานหลักในการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ ความสามารถและปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตำบลละ ๑ รูป รวม ๓๓๖ รูป^{๓๓} ได้ร่วมมือเครือข่ายระหว่างคณะสงฆ์ วัฒนธรรม ทหาร ตำรวจ เพื่อทำความเข้าใจในการอบรมพระวิทยากรแกนนำ^{๓๔} เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นวิทยากรแกนนำ ขยายผลไปสู่ทุกระดับอย่างทั่วถึง^{๓๕} ได้รับเชิญมาร่วมเป็นวิทยากรในการถวายความรู้แด่พระวิทยากรแกนนำ การสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ ในเรื่องการประสานกับหน่วยงานทหารกองทัพภาคที่ ๒ ผมคิดว่าเป็นการสร้างเครือข่ายในการทำงานที่ดี เพื่อกระจายงานนั้นๆ ไปยัง หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว^{๓๖}

๘) โครงการประชุมพระสังฆาธิการระดับวัด ประจำปี ๒๕๕๗

คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา กำหนดประชุม พระสังฆาธิการระดับวัด ประกอบด้วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหัวหน้าที่พักสงฆ์ และเลขานุการเจ้าคณะ

^{๓๒} สัมภาษณ์ พันโท ญาณกร ฉิตบุญกร อนุศาสนาจารย์ กองพลพัฒนาที่ ๒, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร. เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระปลัดสุวัฒน์ วชิโร เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พันโทญาณกร ฉิตบุญกร อนุศาสนาจารย์ กองพลพัฒนาที่ ๒, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐.

ตำบล เพื่อทบทวนนโยบายคณะสงฆ์ และขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” แบ่งออกเป็น ๕ ครั้ง ๆ ละ ๑ วัน ดังนี้^{๓๗} (๑) กลุ่ม ๕ (อำเภอคง บัวใหญ่ บ้านเหลื่อม แก้งสนามนาง ประทาย โนนแดง บัวลาย สีดา) ประชุมวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ วัดโนนประดู่ ตำบลโนนประดู่ อำเภอ สีดา จังหวัดนครราชสีมา (๒) กลุ่ม ๔ (อำเภอพิมาย ชุมพวง เฉลิมพระเกียรติ ห้วยแถลง จักราช เมืองยาง ลำทะเมนชัย) ประชุมวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วัดบ้านบุ ตำบลหนองพลวง อำเภอ จักราช จังหวัดนครราชสีมา (๓) กลุ่ม ๒ (อำเภอปักธงชัย โชคชัย ครบุรี เสิงสาง หนองบุญมาก วังน้ำ แฉิบ) ประชุมวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วัดโพธิ์นิมิต ตำบลเชียงสา อำเภอปักธงชัย จังหวัด นครราชสีมา (๔) กลุ่ม ๑ (อำเภอเมืองนครราชสีมา โนนสูง โนนไทย ขามสะแกแสง พระทองคำ) ประชุมวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วัดหนองหว้า ตำบลด่านคล้า อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (๕) กลุ่ม ๓ (อำเภอปากช่อง ด่านขุนทด สีคิ้ว สูงเนิน ขามทะเลสอ เทพารักษ์) ประชุมวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วัดพิมพาราม ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

๔) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ในฐานะหน่วยงานหลัก จึงได้ ดำเนินการออกหน่วยบริการจังหวัดเคลื่อนที่ ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เพื่อ ประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยการจัดนิทรรศการ “ศีล ๕” การรณรงค์การรับสมัคร ผู้เข้าร่วมโครงการฯ และการแจกหนังสือธรรมะ แผ่นซีดี แผ่นพับ^{๓๘} เป็นต้น

การดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนโครงการฯ ระยะที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๗ – กันยายน ๒๕๕๘) การขับเคลื่อนโครงการฯ มุ่งเน้นไปที่การประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกชน สมัครเข้าโครงการฯ โดยมีเป้าหมายให้ทุกหมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการฯ และมียอดผู้สมัครไม่น้อย กว่าร้อยละ ๕๐ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๘ ดังนี้^{๓๙}

๑) การประชุมคณะกรรมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๒) ระดับจังหวัด ในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองผู้ว่า ราชการจังหวัดนครราชสีมา (นายวินัย วิทยานุกูล) เป็นประธานการประชุม

๒) การแต่งตั้งและมอบหมายข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา เป็นผู้ประสานงานประจำอำเภอทุกอำเภอ ในจังหวัดนครราชสีมา รวม ๓๒ อำเภอ โดยให้มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

- (๑) ดำเนินงานด้านธุรการ
- (๒) จัดประชุมเสวนา สร้างความเข้าใจในพื้นที่อำเภอที่ได้รับมอบหมาย
- (๓) ประสานงานกับคณะสงฆ์อำเภอและนายอำเภอ เพื่อดำเนินงานการ ขับเคลื่อนโครงการฯ ระยะที่ ๒ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๙} คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา, (อัดสำเนา).

(๔) รวบรวมใบสมัคร บันทึกข้อมูล นำส่งใบสมัครให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ภายในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘

๓) การขับเคลื่อนโครงการฯ ระยะที่ ๒ ทุกอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา รวม ๓๒ อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ประสานงานประจำอำเภอทุกอำเภอขอความร่วมมือไปยังเจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอทุกอำเภอ จัดประชุมเครือข่ายระดับอำเภอ ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ พระวิทยากรแกนนำระดับอำเภอ นายอำเภอ เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอ วัฒนธรรมอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้แทนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เพื่อรณรงค์ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา

๔) การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา นำโดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีพระสีหราชสมาจารมุนี รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธาน และนายบัญญัติ นาคมุจลินท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่ทำความเข้าใจ ชี้แนะ แก้ไขปัญหา และเร่งให้มีการรับสมัครสมาชิกโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ โดยให้รายงานผลให้จังหวัดทราบ ภายในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘

๕) โครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชน และการติดตามโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี ๒๕๕๘ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา นำโดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา กำหนดดำเนินโครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชน และการติดตามโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของคณะสงฆ์ ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี ๒๕๕๘ โดยลงพื้นที่ทุกอำเภอร่วมกับคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาและสำนักงาน ป.ป.ช.ประจำจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ถึง ๙ ตุลาคม ๒๕๕๘ เพื่อติดตามรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๖) การตรวจเยี่ยมวัดและประชุมสงฆ์คณะธรรมยุตจังหวัดนครราชสีมา ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๘ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา นำโดยพระเทพรัตนดิลก เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา(ธ) กำหนดออกตรวจเยี่ยมวัด และประชุมสงฆ์คณะธรรมยุตจังหวัดนครราชสีมา ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๘ โดยลงพื้นที่ ๙ อำเภอ (ทุกเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะธรรมยุตจังหวัดนครราชสีมา) ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เพื่อปรึกษาหารือภาระกิจงานของคณะสงฆ์และติดตามโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระหว่างวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ถึง วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘

๗) คณะสงฆ์อำเภอเมืองนครราชสีมา ร่วมกับอำเภอเมืองนครราชสีมา เทศบาลนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา วัฒนธรรมอำเภอเมืองนครราชสีมา ได้จัดโครงการเผยแพร่ธรรมของพระธรรมทูตอำเภอเมืองนครราชสีมา เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

พระเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” มีศีล มีสุข ปรองดอง สมานฉันท์ ประจำปี ๒๕๕๘ นำโดยพระโสภณปริยัติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา ระหว่างวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘ จำนวน ๒๒ วัด ๒๒ ตำบล ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา เพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนการสมัครเข้าร่วมโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”^{๔๐}

๘) มีประชุมเตรียมการต้อนรับคณะกรรมการติดตามประเมินโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา กำหนดประชุมเตรียมการต้อนรับคณะกรรมการติดตามประเมินโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ ณ หอประชุมสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา วัดพายัพ พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดดังนี้

(๑) รายงานผลการรับสมัครสมาชิกโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของทุกอำเภอ ในจังหวัดนครราชสีมา

(๒) กำหนดแนวทาง/รณรงค์การขับเคลื่อนโครงการฯ ให้ได้ผลตามเป้าหมาย

(๓) กำหนดให้อำเภอ สรรวจรายชื่อผู้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ แยกเป็นรายอำเภอ/ตำบล/หน่วยงาน/สถานศึกษา ที่มียอดสมัครร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป เพื่อเสนอชื่อขอรับป้ายและโล่

(๔) มอบหมายภารกิจให้กับคณะสงฆ์อำเภอ หน่วยงาน สถานศึกษา เพื่อเตรียมการต้อนรับคณะกรรมการติดตามประเมินโครงการฯ

๙) ประชุมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๒ ระดับจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาจัดประชุมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๒ ระดับจังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีนายวินัย วิทยานุกูล รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธานการประชุม และหัวหน้าส่วนราชการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เขต ๑-๗ และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ เพื่อขอความร่วมมือจากส่วนราชการ สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รณรงค์/ประชาสัมพันธ์ให้ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ ทหาร ตำรวจ ประชาชน นักเรียน นักศึกษา สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ ๕๐ ภายในสิ้นเดือนกันยายน ๒๕๕๘

๑๐) การสรรหา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ ระยะที่ ๑ จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา โดยมีคณะกรรมการดำเนินโครงการฯ ของจังหวัดนครราชสีมา โดยการประสานความร่วมมือกับนายอำเภอและเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการสรรหา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ ๑) ได้หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๓๒ หมู่บ้าน ๒) ได้หน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๓๒ แห่ง ๓) ได้โรงเรียน (ระดับประถม) รักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๓๒ แห่ง^{๔๑}

๑๒) การสรรหา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ดีเด่น ระยะที่ ๓ (ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐)
จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา โดยการประสานความร่วมมือกับนายอำเภอ และเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษารักษาศีล ๕ และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ที่มีผลการดำเนินงานตามนโยบายสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ดีเด่น ระยะที่ ๓ (ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐)

๑) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ เชิญชวน ให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทั้งอำเภอ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ภายในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ โดยสมัครทางเว็บไซต์ โครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” www.sila5.com

โครงการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ จังหวัดนครราชสีมา พระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ จังหวัดนครราชสีมา (คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ที่ จจ ๐๐๗/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐) โดยให้คณะกรรมการฯ ลงพื้นที่ทุกอำเภอ เพื่อออกติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ หน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และสถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ รวม ๔๘๐ แห่ง ดังนี้

- ๑) หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑๒ หมู่บ้าน รวม ๓๘๔ หมู่บ้าน)
- ๒) หน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑ แห่ง รวม ๓๒ แห่ง)
- ๓) สถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๒ แห่ง แบ่งเป็น ระดับประถมศึกษา ๓๒ โรงเรียนและระดับมัธยมศึกษา ๓๒ โรงเรียน)

จังหวัดนครราชสีมา ได้ประชุมคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อชี้แจงแนวทางการติดตามประเมินผลฯ ในวันศุกร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ ศาลาปทุมญาณมุณี วัดบึง พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับความเมตตาจากพระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมาเป็นประธานการประชุม และพระสีหราชสมาจารมุณี รองเจ้าคณะจังหวัด

^{๔๑}คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา, (อัดสำเนา).

นครราชสีมา/ประธานคณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ดำเนินการประชุม

ผลสะท้อนบทเรียนสรุปได้ว่า การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ผลลัพธ์ที่ได้

๑. ประชาชนในหมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการฯร่วมกัน พระสงฆ์ได้แสดงธรรมเชิญชวนประชาชนนำหลักการศีล ๕ มาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการปฏิบัติตนมีศีล ๕ ช่วยลดความขัดแย้งในสังคม พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน กอปรกับคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันโดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

๒. มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์มีการบอกต่อและเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัยได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิตครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนควบคู่กับนำหลักการศีล ๕ มาใช้เป็นหลักคิดส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชน อีกทั้งกำหนดเป้าหมายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกัน เช่น ประกาศเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำระเบียบ ข้อตกลงร่วมกัน งานบุญปลอดเหล้า งดสูบบุหรี่ เป็นต้น รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายเชิงบูรณาการกิจกรรมเด่นของชุมชน เชื่อมโยงกับกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เช่น จัดโครงการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมทูตอำเภอเมืองนครราชสีมา เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” มีศีล มีสุข ปรองดอง สมานฉันท์ ประจำปี ๒๕๕๘ นำโดยพระโสภณปริยัติวิธาน เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา ระหว่างวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘ จำนวน ๒๒ วัด ๒๒ ตำบล ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา เพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนการสมัครเข้าร่วมโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๓. ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาคือทำงานเป็นเครือข่ายหมู่บ้านศีล ๕ ในรูปแบบเครือข่ายจัดตั้งสนองนโยบายคณะสงฆ์ ปัจจัยเกนนำ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐจังหวัดนครราชสีมา คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ร่วมมือกำหนดเป้าหมายใช้หลักการศีล ๕ ลดความขัดแย้ง ลดอบายมุข มีผู้นำพัฒนาระดับจังหวัดเป็นแกนนำ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาและผู้ว่าจังหวัดนครราชสีมา สามารถสร้างการมีส่วนร่วมประชาชนทุกภาคส่วนทุกระดับ ภาครัฐและภาคประชาชน เริ่มโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ใช้วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการทำงาน ประสานงาน การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ติดตามประเมินผลคณะกรรมการเครือข่ายทุกระดับ มีการติดต่อประสานงาน ประชุมปรึกษาหารือกัน ภายใต้อำนาจหน้าที่ตามระเบียบ คำสั่ง จึงกล่าวได้ว่า เป็นสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจและหน้าที่ ดำเนินการร่วมกันขับเคลื่อนให้ประชาชนนำหลักการศีล ๕ มาประยุกต์กับดำรงชีวิต ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา มีหน้าที่ร่วมกับฝ่ายปกครอง ในการประสาน หมู่บ้าน/ชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมรักษาศีล ๕ กับคณะสงฆ์ เป็นเครือข่ายการทำงานบูรณาการภารกิจที่มี

ความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ในการทำงานร่วมกัน ตามหน้าที่รับมอบหมาย เช่น เป็นคณะกรรมการดำเนินโครงการ การจัดประชุม การจัดเวทีเสวนา การติดตามวัดประเมินผล ภายใต้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔. กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑. คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ระดับอำเภอส่งเสริมสร้างให้คนในชุมชนรักษาศีล ๕ มีทัศนคติต่างๆ ที่แสดงไว้ดังนี้ การมีศรัทธาในการรักษาศีล ๕ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า, การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนรักษาศีล ๕ ด้วยการไม่ขายเครื่องดื่มสุราของมีนเมา,

๒. คณะสงฆ์ส่งเสริมการพัฒนาจิตและปัญญาของชุมชน ด้วยการศึกษอบรมและปฏิบัติสมาธิ ทั้งนี้หัวหน้าครอบครัวต้องเป็นแบบอย่าง นอกจากนี้เมื่อมีประชุมหมู่บ้านให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมเข้าประชุมรับฟังและชี้แจงปัญหาเรื่องการไม่รักษาศีล ๕ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ร่วมกัน

๓. คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐร่วมตรวจเยี่ยมประเมินผลเสริมสร้างให้ชุมชนรักษาศีล ๕ โดยทำให้เกิดในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำความเข้าใจเรื่องศีล ๕ ในหมู่เยาวชน พร้อมๆกับการประชาสัมพันธ์ให้มากและต่อเนื่อง การร่วมมือระหว่างโรงเรียน อบต. ประชาชน วัด โดยมีการร่วมทำแผนในระยะ ๑-๓ ปี พร้อมๆ กับการกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน และการชักชวนกันทำให้บรรลุผลตามเป้าหมาย กระบวนการสันติสนทนา สะท้อนความเห็นที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ส่งผลต่อการได้มาซึ่งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

๔. การสรรหา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา มีการติดตามและประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา การสรุปและประกาศผลการเฝ้าหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ การมอบโล่รางวัล เกียรติบัตร และป้ายหมู่บ้าน /หน่วยงาน /สถานศึกษารักษาศีล ๕ ซึ่งบูรณาการร่วมกับกิจกรรมภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่ภายใต้เป้าหมายขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ผลของการถอดบทเรียนทำให้สร้างสภาพแวดล้อมการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งมีคณะสงฆ์ในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญ นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของโครงการรักษาศีล ๕ ในแต่ละปี ซึ่งต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคณะสงฆ์และนโยบายของรัฐบาลต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และผลดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มาจัดทำ swot Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ต่อไป

๔.๓ เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สภาพการดำเนินกิจกรรมทั่วไป เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่าย อาศัยการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา กับจังหวัดนครราชสีมา เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน มีเป้าหมายลดความขัดแย้งในสังคม โดยอาศัยหลักการของศีล ๕ มาปรับใช้กับกิจกรรมต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการบูรณาการแผนงานต่างๆร่วมกัน การมีส่วนร่วมนับเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ และข้อสรุปจากการถอดบทเรียนนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย รองรับการวางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา พร้อมกับกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

ส่งเสริมสนับสนุนนำกิจกรรมพระพุทธศาสนา งานคณะสงฆ์ประสานงานเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มุ่งสร้างความสงบสุข สมานฉันท์ ชุมชนมั่นคง และเป็นต้นแบบแก่สังคมไทย

พันธกิจ

ส่งเสริมพระสงฆ์หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้มีบทบาทผู้นำด้านจิตใจ ส่งเสริมศาสนศึกษา เน้นความรู้คู่คุณธรรม ทำนุ บำรุง ดูแล ศาสนสถานและศาสนสมบัติ ประสานองค์กรเครือข่ายจัดกิจกรรมบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา

เป้าหมาย

การวางยุทธศาสตร์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านศีล ๕

๑. เน้นให้ประชาชนในทุกชุมชนมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างน้อยมีการปฏิบัติตนอยู่ในศีลทั้ง ๕ ข้อ เพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานการอยู่ร่วมกันของชุมชนให้เกิดความสุขสงบควบคู่กับการส่งเสริมสัมมาอาชีวะการประกอบอาชีพสุจริตเว้นจากอบายมุข

๒. วัดเป็นต้นแบบการรักษาศีล พระสงฆ์เป็นแกนนำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นโยบายคณะสงฆ์ และภารกิจ ๖ ด้านเจ้าอาวาสมาจัดกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในรูปแบบบูรณาการกับกิจกรรมของหน่วยงานเครือข่าย กิจกรรมวิถีชุมชน

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา “คณะสงฆ์เป็นแกนนำสำคัญร่วมกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกันส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล ๕ และใช้ชีวิตเว้นจากอบายมุขมีความสุขกับการประกอบสัมมาอาชีพสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนและตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ”

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ คณะสงฆ์แกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณของจำนวนสมาชิกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่เพิ่มมากขึ้น โดยคณะสงฆ์อาศัยการทำกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานเครือข่ายที่มีการ

จัดสรรงบประมาณและวางแผนการจัดกิจกรรมในพื้นที่ และนำโครงการกิจกรรมที่ทำร่วมกันให้เกิดผลผลิตที่สนองต่อความต้องการประชาชนในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

คณะสงฆ์มีแผนงานและกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือบูรณาการกับกิจกรรมของหน่วยงานตามเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของหน่วยงานภายใต้แนวคิดส่งเสริมประชาชนให้มีความสุข จากการอยู่ร่วมกันและการประกอบอาชีพมีรายได้พึ่งพาตนเองได้ตามความเหมาะสมของวิถีชุมชน

เป้าหมายเชิงปริมาณ

คณะสงฆ์ระดับอำเภอทั้ง ๓๒ อำเภอ มีเครือข่ายการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๑๐ ของเครือข่ายที่มีอยู่เดิม ในรอบปีมีแผนงานบูรณาการร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์กับเครือข่ายเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ และสมาชิกของเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรม มีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกเครือข่ายและเข้าร่วมกิจกรรมบูรณาการมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

กลยุทธ์ที่ ๑ ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยวิธีการ บูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การจัดตั้งเครือข่ายของภาครัฐ และเครือข่ายของคณะสงฆ์ สามารถบูรณาการให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน โดยนำความต้องการของประชาชนในการสร้างความสุขสงบ และพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในด้านต่างๆภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ และคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้โครงการต่างๆ เกิดความโปร่งใสและสุจริต สนองต่อความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุด และใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาอื่นๆบูรณาการให้เกิดความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ที่ครอบคลุม ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน ที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อาศัยพื้นที่ติดต่อประสานงานสะดวก เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ โดยอาศัยสภาพสถานที่ตั้งของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนตามแนวทางการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการร่วมมือจากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน องค์กรภาคี เครือข่ายพันธมิตรอื่นๆ โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์กรชุมชน และเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น มีความสะดวกในการจัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกัน โดยมีกระบวนการทำงานแนวตั้ง มีการรวมศูนย์กิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เข้าสู่ศูนย์กลาง คือ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอ ทั้ง ๓๒ อำเภอ และมีศูนย์ประสานงานย่อยในพื้นที่คือ สำนักงานเจ้าคณะตำบล และวัด เพื่อให้เกิดการสื่อสารกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกัน

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมานั้นพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และนายธงชัย ลีออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นายกเทศมนตรีนครราชสีมา พร้อมด้วย นายประสงค์ จักรคำ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ตลอดถึงภาคีเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและ

สร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สู่ชีวิตประจำวัน เพื่อขยายผลของการรักษาศีล ๕ จากระดับบุคคลและครอบครัวสู่ชุมชนระดับหมู่บ้านโดยความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ เพื่อให้เกิดกระแสแห่งการรณรงค์ชักชวนกัน สร้างความดีในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นของประเทศชาติสืบไป

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา มีเป้าหมาย ในการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พร้อมกันครอบคลุม ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน (ภายในระยะเวลา ๔ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐) ผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทำให้เกิดเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการประสานความร่วมมือ ความสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา หมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน แนวทางการปฏิบัติงานภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกันเป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีความสัมพันธ์กับงาน และสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงาน/ภารกิจ และความเป็นภาคีต่อกันนั้น

การดำเนินงานงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา มีการประสานงาน ทำความร่วมมือ แลกเปลี่ยน การติดตามและประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัดนครราชสีมา ในพื้นที่ทำงาน เครือข่ายคณะกรรมการทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้องการงานด้านปริมาณ และคุณภาพ ต้องอาศัยคนประชาชนหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนช่วยเหลือ^{๔๒} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ในฐานะผู้ดำเนินการโครงการ ได้รายงานจำนวนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และจังหวัดนครราชสีมา กำหนดดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการ ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน จากการดำเนินงานจังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกศีล ๕ ระดับ ๑ จำนวน ๑,๗๓๗,๐๓๕ คน จากประชากรทั้งหมด ๒,๖๒๘,๘๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖ ของประชากรทั้งหมด เป็นลำดับที่ ๑ ของประเทศ

เครือข่ายเชิงพื้นที่ และสมาชิกเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แบ่งตามพื้นที่การปกครองทั้ง ๓๒ อำเภอ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการจำแนกตามอำเภอต่างๆ ดังนี้

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูถาวรกิจจารักษ์,ดร. เจ้าคณะอำเภอสูงเนิน, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๔.๗ แสดงจำนวนร้อยละ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ที่	อำเภอ	จำนวน ประชากร(คน)	จำนวนสมาชิก ศีล ๕(คน)	คิดเป็นร้อยละ	หมายเหตุ
๑	อำเภอบ้านเหลื่อม	๒๑,๑๙๐	๑๙,๒๕๒	๙๑	
๒	อำเภอดง	๘๑,๕๖๙	๖๘,๑๕๗	๘๔	
๓	อำเภอขามสะแกแสง	๔๓,๓๔๘	๓๖,๕๙๓	๘๔	
๔	อำเภอพระทองคำ	๔๒,๗๖๗	๓๖,๐๕๕	๘๔	
๕	อำเภอลำทะเมนชัย	๔๔,๒๕๙	๓๖,๗๖๑	๘๓	
๖	อำเภอห้วยแถลง	๗๕,๙๑๑	๖๑,๘๕๒	๘๑	
๗	อำเภอโนนไทย	๗๒,๐๓๙	๕๘,๒๒๘	๘๑	
๘	อำเภอจักราช	๗๑,๓๐๘	๕๗,๔๑๐	๘๑	
๙	อำเภอโนนแดง	๒๕,๖๗๒	๒๐,๘๐๙	๘๑	
๑๐	อำเภอสีดา	๒๔,๓๗๒	๑๙,๔๕๓	๘๐	
๑๑	อำเภอสว่าง	๘๓,๐๑๑	๖๓,๗๓๕	๗๗	
๑๒	อำเภอแก้งสนามนาง	๓๗,๒๖๔	๒๘,๕๒๐	๗๗	
๑๓	อำเภอชุมพวง	๘๓,๑๑๓	๖๓,๑๗๒	๗๖	
๑๔	อำเภอลำทะเมนชัย	๓๒,๖๔๓	๒๓,๗๐๑	๗๓	
๑๕	อำเภอครบุรี	๙๖,๐๓๒	๖๙,๖๑๙	๗๒	
๑๖	อำเภอบัวใหญ่	๘๓,๑๐๗	๖๒,๗๘๒	๗๖	
๑๗	อำเภอเสิงสาง	๗๐,๓๖๓	๔๙,๘๗๐	๗๑	
๑๘	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๓๕,๖๘๘	๒๓,๗๕๖	๖๗	
๑๙	อำเภอบัวลาย	๒๔,๖๕๕	๑๖,๓๒๖	๖๖	
๒๐	อำเภอด่านขุนทด	๑๒๘,๕๑๓	๘๔,๑๑๗	๖๕	
๒๑	อำเภอขามทะเลสอ	๒๙,๖๗๘	๑๙,๑๑๗	๖๔	
๒๒	อำเภอพิมาย	๑๓๐,๓๓๓	๘๑,๔๙๙	๖๓	
๒๓	อำเภอโนนสูง	๑๒๗,๔๓๗	๘๒,๓๒๑	๖๕	
๒๔	อำเภอโชคชัย	๘๑,๖๓๒	๕๐,๖๘๕	๖๒	
๒๕	อำเภอสีคิ้ว	๑๒๕,๕๑๔	๗๖,๓๔๗	๖๑	

ตารางที่ ๔.๗ แสดงจำนวนร้อยละ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ (ต่อ)

ที่	อำเภอ	จำนวนประชากร(คน)	จำนวนสมาชิกศีล ๕(คน)	คิดเป็นร้อยละ	หมายเหตุ
๒๖	อำเภอหนองบุญมาก	๖๐,๕๑๒	๓๖,๖๕๖	๖๑	
๒๗	อำเภอเทพารักษ์	๒๔,๘๘๖	๑๕,๘๘๑	๖๔	
๒๘	อำเภอปากช่อง	๑๙๓,๑๙๗	๑๐๖,๖๓๖	๕๕	
๒๙	อำเภอประทาย	๗๗,๙๒๗	๔๒,๖๙๓	๕๕	
๓๐	อำเภอเมืองยาง	๒๘,๑๕๐	๑๕,๓๗๑	๕๕	
๓๑	อำเภอปักธงชัย	๑๑๗,๖๒๙	๖๕,๘๕๖	๕๖	
๓๒	อำเภอเมืองนครราชสีมา	๔๕๕,๐๙๙	๒๒๕,๘๐๖	๕๐	
	รวม	๒,๖๒๘,๘๑๘	๑,๗๓๗,๐๓๕	๖๖	

การขับเคลื่อนเครือข่ายและการติดประสานงานดำเนินการโดย เจ้าคณะอำเภอ ทั้ง ๓๒ อำเภอ ได้ร่วมมือกับนายอำเภอทั้ง ๓๒ อำเภอ โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ประสานงานระหว่างเครือข่ายในแต่ละอำเภอ อีกทั้งมีเครือข่ายระดับ อำเภอประกอบด้วย วัฒนธรรมอำเภอ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นผู้ร่วมประสานงานร่วมดำเนินงาน ภายใต้ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้กำหนดพื้นที่รับผิดชอบ และประสานงาน เครือข่าย เช่น พื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา มีเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา เป็นผู้ประสานงานเครือข่าย หมู่บ้านเครือข่ายรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ๑๒ หมู่บ้าน หน่วยงาน เครือข่ายรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ๑ หน่วย สถานศึกษาเครือข่ายรักษาศีล ๕ ๒ โรงเรียน เป็นต้น^{๔๓} โดยแบ่งเขตรับผิดชอบในการติดต่อประสานงาน ตามพื้นที่ปกครอง

การดำเนินงานของเครือข่ายมีการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีผลงาน ดำเนินงาน ดีเด่น ทั้ง ๓๒ อำเภอ ตามลักษณะของพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น ๑) หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑๒ หมู่บ้าน รวม ๓๘๔ หมู่บ้าน) ๒) หน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑ แห่ง รวม ๓๒ แห่ง) ๓) สถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๒ แห่ง แบ่งเป็น ระดับประถมศึกษา ๓๒ โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ๓๒ โรงเรียน รวม ๖๔ แห่ง)

จากการคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน่วยงาน และสถานศึกษา ต้นแบบ จำนวน ๔๘๐ แห่ง จาก ๓๒ อำเภอ คณะกรรมการระดับจังหวัดนครราชสีมา โดยคณะสงฆ์ และสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ได้ลงพื้นที่ติดตามประเมินผล คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน่วยงานรักษาศีล ๕ และสถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ ดีเด่น จังหวัดนครราชสีมา พบว่าได้ผล การดำเนินการ จำแนกตามพื้นที่ ดังนี้

^{๔๓} สัมภาษณ์ นางปิยาภรณ์ เอื้องคำประเสริฐ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๐.

ตารางที่ ๔.๘ แสดงรายชื่อเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

ที่	อำเภอ	ชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ	ตำบล	หมายเหตุ
๑	เมืองนครราชสีมา	บ้านระกาย	จอหอ	
๒	โนนสูง	บ้านดอนชมพู	ดอนชมพู	
๓	โนนไทย	บ้านสายออ	โนนไทย	
๔	ขามสะแกแสง	บ้านหนองหัวฟาน	หนองหัวฟาน	
๕	พระทองคำ	บ้านห้วยน้อย	หนองหอย	ที่ ๑ ของกลุ่ม
๖	ปักธงชัย	บ้านพรหมราช	ตุม	ที่ ๑ ของกลุ่ม
๗	โชคชัย	บ้านด่านเกวียน	ด่านเกวียน	
๘	ครบุรี	บ้านจระเข้หิน	จระเข้หิน	
๙	เสิงสาง	บ้านดอนแขวน	สุขไพบูลย์	
๑๐	หนองบุญมาก	บ้านโนนสุวรรณ	ไทยเจริญ	
๑๑	วังน้ำเขียว	บ้านคลองกุ่ม	ระเรียง	
๑๒	ปากช่อง	บ้านหนองไทร	คลองม่วง	
๑๓	ด่านขุนทด	บ้านวังโป่ง	บ้านเก่า	ที่ ๑ ของกลุ่ม
๑๔	สีคิ้ว	บ้านบุงลำไย	สีคิ้ว	
๑๕	สูงเนิน	บ้านนาใหญ่	นากลาง	
๑๖	ขามทะเลสอ	บ้านหนองขุ่น	ขามทะเลสอ	
๑๗	เทพารักษ์	บ้านสำนักตะคร้อ	สำนักตะคร้อ	
๑๘	พิมาย	โรงเรียนบ้านพุทรา	รังกาใหญ่	
๑๙	ชุมพวง	โรงเรียนโชติการาม	ประสุข	
๒๐	เฉลิมพระเกียรติ	บ้านโนนกรด	หนองงูเห่าล้อม	
๒๑	ห้วยแถลง	บ้านเพชรมงคล	ห้วยแถลง	
๒๒	จักราช	โรงเรียนชุมชนสว่างวิทยา	สีสุก	ที่ ๑ ของกลุ่ม
๒๓	เมืองยาง	บ้านโนนอุดม	โนนอุดม	
๒๔	ลำทะเมนชัย	บ้านสี่เหลี่ยม	ช่องแมว	
๒๕	คง	บ้านหนองบัวทุ่ง	ตาจั่น	ที่ ๑ ของกลุ่ม
๒๖	บัวใหญ่	บ้านไร่	โนนทองกลาง	
๒๗	บ้านเหลื่อม	บ้านม่วง	ช่อระกา	
๒๘	แก้งสนามนาง	บ้านศาลาหนองขอน	บึงพะไล	
๒๙	ประทาย	บ้านวันชาติ	หนองพลวง	
๓๐	โนนแดง	บ้านดอนยาวน้อย	วังหิน	
๓๑	บัวลาย	บ้านเพ็ดน้อย	เมืองพะไล	
๓๒	สีดา	บ้านโนนประดู่	โนนประดู่	

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์ พระสงฆ์แสดงบทบาทแกนนำ พร้อมมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จัดทำแผนงานโครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา และนำโครงการกิจกรรมที่ทำร่วมกันให้เกิดผลผลิตที่สนองต่อความต้องการประชาชนในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างการยอมรับ การอยู่ร่วมในชุมชน

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

คณะสงฆ์ศึกษาแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา จัดทำแผนงาน นำพระสงฆ์และประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือภายใต้แนวคิดส่งเสริมประชาชนให้มีความสุข จากการอยู่ร่วมกันและการประกอบอาชีพมีรายได้พึ่งพาตนเองได้ตามความเหมาะสมของวิถีชุมชน ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เชื่อมโยงหมู่บ้านรักษาศีล ๕

เป้าหมายเชิงปริมาณ

คณะสงฆ์ระดับอำเภอทั้ง ๓๒ อำเภอ มีแผนงาน นำพระสงฆ์และประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา และพระ.ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกเครือข่ายและเข้าร่วมกิจกรรมบูรณาการมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ โครงการส่งเสริมการพัฒนาชีวิตประชาชนตามหลักศีล ๕ ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

กลยุทธ์ที่ ๒ การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การบูรณาการกิจกรรมและโครงการที่ชุมชนเริ่มอยู่ก่อนแล้วโดยคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโดยใช้แนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนาร่วมกับหลักการศีล ๕ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและโครงการจากแผนงานของจังหวัด จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ได้ง่าย ทั้งนี้เพราะประชาชนภายใต้สังคมไทยอยู่ในรูปแบบของสังคมอุปถัมภ์ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน และสร้างความมั่นใจภายใต้การนำพระสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านและประชาชนทั่วไปให้ความศรัทธา การบูรณาการกับกิจกรรมชุมชนกับคณะสงฆ์มีความเหมาะสม ดำเนินการ ดังนี้

การดำเนินการร่วมกัน โดยติดต่อประสานทำกิจกรรม โครงการชุมชนร่วมกันภายใต้ประเด็นที่ คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชนเครือข่าย ได้กำหนดประเด็นร่วมกัน ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เชื่อมโยงหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ คือ กิจกรรมที่ได้จัดเพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ทำงานร่วมกัน ประสานแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ในการปฏิบัติตน ตามหลักศีล ๕ เชื่อมโยงในแต่ละข้อเพื่อเป็นหลักประกันอันเกิดก่อให้เกิดความสงบ ความร่มเย็นเป็นสุข ความปรองดองสมานฉันท์ และความปลอดภัยในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ว่า

“ ศีลข้อที่ ๑ เป็นหลักประกันชีวิต

ศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สิน

ศีลข้อที่ ๓ เป็นหลักประกันครอบครัว

ศีลข้อที่ ๔ เป็นหลักประกันสังคม

ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันสุขภาพ”

มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามหลักศีล ๕ ได้แก่

๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาชีวิตตามหลักศีลข้อที่ ๑ เช่น กิจกรรมคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี เกิดจากการทารุณกรรม ทำร้าย ข่มขืน ฆ่าฟัน กิจกรรมปล่อยนกปล่อยปลา ไล่ชีวิตโคกระบือ ติดตั้งเขตอภัยทาน กิจกรรมรณรงค์คุณธรรม ๔ ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กิจกรรมรณรงค์ค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ ของ คสช. กิจกรรมการกำหนดพื้นที่เป็นเขตอภัยทาน เป็นต้น

๒) กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีลข้อที่ ๒ เช่น ๑) กิจกรรมการติดตั้งตำรวจบ้านดูแลทรัพย์สินและป้องกันโจรภัย ๒) กิจกรรมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ๒) กิจกรรมอบรมการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายบัญชีครอบครัว ๓) กิจกรรมสวัสดิการชุมชนมาปนกิจสงเคราะห์ การสหกรณ์กองทุนสัจจะออมทรัพย์กิจกรรมยกย่องสรรเสริญคนดี

๓) การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาชีวิตตามหลักศีลข้อที่ ๓ เช่น กิจกรรมคุ้มครองสถาบันครอบครัว กิจกรรมการอบรมเยาวชนวัยเจริญพันธุ์ กิจกรรมสุขอนามัยของเยาวชน ชุมชน กิจกรรมให้ความรู้เรื่องเอดส์ กิจกรรมปฏิบัติตามห้วงเวลา

๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีลข้อ ๔ เช่น กิจกรรมการอบรมเรื่องเคารพต่อระเบียบของชุมชนเช่นกฎจราจร กิจกรรมปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม กิจกรรมรักษามารยาทในที่ชุมชนเช่นการพูดการบรรยาย เป็นต้น กิจกรรมปฏิบัติธรรมตามห้วงเวลา กิจกรรมอบรมสนับสนุนส่งเสริมประกวดแข่งขันทักษะการพูดเช่นการกล่าวสุนทรพจน์การอภิปราย การโต้วาทีการยอวาที่การบรรยายการไป คาถาการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ การร้องเพลงพม่าการร้องเพลงปลุกใจรักชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

๕) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีลข้อที่ ๕ กิจกรรมการเดินวิ่งปั่นจักรยานเฉลิมพระเกียรติ กิจกรรมลดละเลิกอบายมุข ยาเสพติด กิจกรรมการอบรมการเงิน ลงต่อสิ่งเสพติดให้โทษ จัดกิจกรรมตั้งกลุ่มออกกำลังกายและการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาประเภทต่างๆ กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมเลิกบุหรี่เพื่อภรรยาเลิกสุราเพื่อลูกรัก

กิจกรรมที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจนเป็นต้นแบบ เชื่อมโยงเครือข่ายที่สนใจประเด็นเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนในกลุ่มข้อมูลระหว่างสมาชิกทุก ๑ เดือน ณ วัดพ่ายพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ เพื่อสร้างหลักประกันให้บังเกิดความสงบสุข และความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตยิ่งขึ้นนั้น หากทุกภาคส่วนได้มีการร่วมทำกิจกรรม และการมีส่วนร่วมด้วยกันก็จะยิ่งทำให้การพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น หมู่บ้านที่จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้หลักการศีล ๕ มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ดังเช่น เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา ได้มาเป็นตัวอย่าง จำนวน ๕ หมู่บ้าน ดังนี้^{๔๔}

(๑) บ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ มีสมาชิกเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนชมพู มาร่วมกิจกรรม และเป็นกลไกสำคัญในการประสานเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล ๕ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ

(๒) บ้านด่านเกวียน หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน ด้านการผลิตภัณฑิในท้องถิ่น (OTOP) มีชื่อเสียงของบ้านด่านเกวียน รู้จักกันดีในนาม เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นเครือข่ายการรวมกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่ใช้หลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในการประกอบกิจกรรมซื้อขายและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้บริโภค โดยพื้นที่วัดบ้านด่านเกวียนเป็นศูนย์รวมในการเรียนรู้ประยุกต์หลักศีล ๕ ร่วมกัน

(๓) บ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน ด้านพลังสามัคคีของชาวบ้าน โดยมีวังวัดโป่ง เป็นศูนย์รวมและเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ซึ่งยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหลักศีล ๕ เข้ามาใช้ ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ความเข้าใจและหวังดีต่อกัน ส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง เกิดความสงบสุข อย่างยั่งยืน และไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

(๔) บ้านโนนกราด หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองสูงเหลื่อม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีศีลธรรม เอาใจใส่ช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีปัญหาใด ๆ และไม่มีคดีความเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านแต่อย่างใด

(๕) บ้านหนองบัวหุ้ง หมู่ที่ ๕ ตำบลตาจั่น อำเภอคง ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน เป็นหมู่บ้านที่ประยุกต์ใช้หลักศีล ๕ เป็นเหตุให้ชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ

^{๔๔}สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๒. ประเด็นการจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยเนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมไทย และศีลธรรม ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ จึงเป็นกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ได้แก่

๑) กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาวันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ

๒) กิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษ วันสงกรานต์ วันครอบครัว วันผู้สูงอายุ วันสารท วันลอยกระทง การสวดมนต์ข้ามปี

๓) กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร วันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันจักรี วันฉัตรมงคล วันปิยมหาราช

๔) การจัดกิจกรรมส่งเสริม และทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้แก่ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเนกขัมมะ การบรรพชาอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร

๕) กิจกรรมรณรงค์การลดละเลิกอบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษได้แก่การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่การอบรมการเดินรณรงค์มาตรการการป้องกันและปราบปราม

๖) การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวันวันธรรมะสวณะทำบุญกลางบ้านได้แก่การเชิญชวนประชาสัมพันธ์รณรงค์การบันทึกสถิติการเข้าร่วมกิจกรรม

๗) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ ได้แก่การจัดนิทรรศการการเผยแพร่การอบรม การรณรงค์

๘) การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ (๑) รักษาศาสนา พระมหากษัตริย์ (๒) ซื่อสัตย์เสียสละอดทน (๓) กตัญญูต่อพ่อแม่ผู้ปกครองครูบาอาจารย์ (๔) หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียน (๕) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย (๖) มีศีลธรรมมีน้ำใจและแบ่งปัน (๗) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (๘) มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมายเคารพผู้ใหญ่ (๙) มีสติรู้ตัวรู้คิดรู้ธรรม (๑๐) รู้จักการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (๑๑) เข้มแข็งทั้งกายและใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ (๑๒) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

๙) กิจกรรมวันเสาร์วันอาทิตย์ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ได้แก่การไหว้พระรับศีลการฟังธรรมการปฏิบัติธรรมการสวดมนต์การพัฒนาศาสนสถาน

๑๐) การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้แก่ การอบรมแนะนำชี้แจงทำความเข้าใจให้เห็นความสำคัญในงานศิลปขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น การรณรงค์และเชิญชวนให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม การประกวดแข่งขัน

และมอบรางวัลให้แก่สมาชิกที่มีผลการอนุรักษ์ศิลปะชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมชัดเจนทำการยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏชัดและกว้างขวาง การจัดแสดงและเผยแพร่ศิลปะชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๑๑) การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนของหมู่บ้าน (OTOP)

๑๒) กิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑๓) กิจกรรมมัคคุเทศก์ทางวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน และกิจกรรมส่งเสริมมัคทายก

น้อย

๑๔) กิจกรรมประกวดบ้านครอบครัวดีเด่นประจำหมู่บ้าน

๑๕) กิจกรรมพัฒนาวัดบ้านโรงเรียนและสถานที่สำคัญตามวงรอบ

จากการที่เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับประเด็นกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ ยกตัวอย่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ หมู่บ้าน ดังนี้^{๔๕}

(๑) บ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน เน้นกิจกรรมปฏิบัติธรรมในกลุ่มผู้สูงอายุ การเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมปริวาสกรรม ปฏิบัติธรรมประจำปี

(๒) บ้านด่านเกวียน หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน มีการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง วัดเชื่อมโยงกับแกนนำชุมชนและคณะสงฆ์ในตำบลด่านเกวียน ตำบลท่าอ่าง ตำบลละลม เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาเน้นกิจกรรม ประจำวัดแต่มีบ้างครั้งสนับสนุนบุคลากรในการแสดงธรรม และนำประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเครือข่าย

(๓) บ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน ได้จัดกิจกรรมนำนักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา จัดกิจกรรมสวดมนต์ทุกวันศุกร์ จัดสวดมนต์ข้ามปี

(๔) บ้านโนนกราด หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองสูงเหลื่อม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน ได้จัดแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นประจำทุกปี มีเครือข่ายประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากมาย

(๕) บ้านหนองบัวทุ่ง หมู่ที่ ๕ ตำบลตาจั่น อำเภอคง ประเด็นเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน การทำกิจกรรมร่วมกันในทางพระพุทธศาสนาของวัดตามวิถีชาวพุทธด้วยความร่วมมือจากบ้าน วัด โรงเรียน เช่น การพัฒนาวัดให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ภายใต้การสนับสนุนของวัด ชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับโรงเรียน เป็นต้น

๓. กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นหน่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาตัวอย่างในระดับตำบลของสังคมไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม มติมหาเถรสมาคมให้ขับเคลื่อน

^{๔๕}สัมภาษณ์ นางปิยรัตน์ เอื้องคำประเสริฐ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, ๑ กันยายน ๒๕๖๑

โครงการความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน ๘ ชื่อ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษาองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายครอบคลุมทุกหมู่บ้านทุกตำบลทั่วประเทศ พร้อมทั้งตั้งตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรมภายใน ๔ ปี (๒๕๕๗-๒๕๖๐) งานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มี ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ศีลธรรมและวัฒนธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ โครงการลานบุญลานปัญญา โครงการค่ายคุณธรรมสัญจร พิธีกร พิธีกรรม แก่ชาวพุทธ จัดห้องสมุดธรรมะ การประกวดสวดมนต์และการบรรยายธรรม

๒) ด้านสุขภาพอนามัย จัดสถานที่ออกกำลังกายเพื่อชุมชน โรงเรียนรู้สมุนไพร ธนาคารชยะ การพัฒนาทำความสะอาด วัด บ้าน โรงเรียน ร่วมกับชุมชน กิจกรรมหอกระจายข่าว เพื่อประชาสัมพันธ์สุขภาพประชาชน จัดตั้งศูนย์สามัญประจำวัด

๓) ด้านสัมมาชีพ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อบรมประกอบอาชีพที่สุจริต จัดตั้งกองทุนส่งเสริมอาชีพในชุมชน จัดสถานที่ให้ประชาชนมาจำหน่ายสินค้า OTOP อบรมประชาชนเพื่อเป็นแนวทางประกอบสัมมาชีพในการดำเนินชีวิต

๔) ด้านสันติสุข จัดทำข้อคิดคติธรรมสอนใจ จัดทำศูนย์ประสานงานแก้ไข ปัญหาข้อยุติข้อร้องเรียนต่างๆในชุมชน โครงการสรรหาคนดีศรีพระพุทธศาสนา

๕) ศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนและมอบทุนส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมให้มีพระครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่งเสริมให้วัดใช้สถานที่จัดกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนสงเคราะห์แก่ชุมชน

๖) สาธารณสงเคราะห์ จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในวัด จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ผู้ยากไร้ จัดตั้งกองทุนการศึกษา

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม จัดกิจกรรมยกย่องลูกกตัญญู จัดตั้งกลุ่มจิตอาสา จัดกิจกรรมมุทิตาปราษฎ์ชาวบ้านผู้ทรงคุณค่าในท้องถิ่น

๘) สามัคคีธรรม จัดกิจกรรมเสวนาธรรม บวชป่าชุมชน ส่งเสริมการสืบสาน ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว อื่นๆ

เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ส่งเสริมกิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการพัฒนาชีวิตของประชาชนประสบความสำเร็จ ดังเช่นกรณีของบ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ชาวบ้านวังโป่งเป็นสมาชิกเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ยึดหลักศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในชีวิต เป็นเหตุให้บ้านมีความสมัครสมานสามัคคีร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยมีวัดวังโป่ง เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการจัดกิจกรรม ได้มุ่งเน้นที่จะทำให้ชุมชนนั้นอยู่ได้ โดยอาศัยความมีจิตสำนึกในการสนับสนุนงานต่างๆ โดยเฉพาะเพิ่มภาวะ

กิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เกี่ยวกับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อให้สังคมนั้นเกิดความสงบสุข และมีส่วนร่วมช่วยกันในการพัฒนาองค์กร ทั้งฝ่ายภาครัฐ เอกชน ตลอดถึงชาวบ้านด้วย เชื่อมโยง ส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ทั้ง ๘ ด้าน^{๔๖}

๑) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม วัดและชุมชนให้การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติธรรมซึ่งวัดที่วัดไป่งทุกปี

๒) ด้านสุขภาพอนามัย วัดและชุมชนได้ร่วมมือจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมสุขภาพทางกายและทางจิตใจ

๓) ด้านสัมมาชีพ วัดและชุมชนได้ร่วมมือกันส่งเสริมให้ใช้วัสดุที่มีทางธรรมชาติ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอเพียง

๔) ด้านสันติสุข วัดและชุมชน มีส่วนร่วม ความสามัคคี สันติสุขในชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์ วัดและชุมชนร่วมกันดำเนินการมอบทุนการศึกษา เพื่อสร้างกำลังใจในการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนวังไป่งทุกปีการศึกษา

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดและชุมชนได้ร่วมมือช่วยเหลือกันภายในชุมชน

๗) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม วัดและชุมชนได้ให้ความร่วมมือจัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ทุกปี ครั้ง ๑๕ วัน

๘) ด้านสามัคคีธรรม วัดและชุมชน ได้ดำเนินกิจกรรม รวบรวมพลังสามัคคี เพื่อให้การจัดกิจกรรมสำเร็จลุล่วงโดยการเฉลี่ยความรู้ ความสามารถ ลงไปสู่การปฏิบัติงานให้เป็นรูปธรรม

สรุป กลยุทธ์ดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ใช้วิธีการขับเคลื่อนลง ไปสู่พื้นที่การทำงานระดับหมู่บ้าน วัด ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา เพื่อบูรณาการกิจกรรม ชุมชนตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ สร้างความตระหนัก และรวมตัวเป็นเครือข่าย สร้างพันธกรณี และการบริหารเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ รักษาความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ด้วยกิจกรรมชุมชนเชิงบูรณาการ

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระมหาสิงขร ปริยตติเมธี, ดร. เจ้าอาวาสวัดวังไป่ง เจ้าคณะตำบลตะเคียน เขต ๑, ๕ กันยายน ๒๕๖๐.

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และประชาชนในฐานะสมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดทำแผนบูรณาการกับแผนงานของคณะสงฆ์ พร้อมมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ตระหนักเกิดผลผลิตจากกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามารถสนองตอบความต้องการประชาชนในรูปแบบ โครงการภาครัฐ โครงการคณะสงฆ์มีส่วนพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

คณะสงฆ์สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน รวมตัวเป็นเครือข่ายประสานงานภายในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน

เป้าหมายเชิงปริมาณ

คณะสงฆ์ระดับอำเภอ ๓๒ มีเครือข่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ และคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกันเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ และแผนงาน,โครงการส่งเสริมการพัฒนาชีวิตประชาชนตามหลักศีล ๕ ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

กลยุทธ์ที่ ๓ สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

โครงการหมู่บ้านศีล ๕ และกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยให้ขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านศีล ๕ สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

๑) **หลักการสร้างความตระหนัก** และรวมตัวเป็นเครือข่าย ประสานงานภายในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน จะเห็นได้จากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนี้ การจัดประชุมเพื่อชี้แจงให้ทราบนโยบายของมหาเถรสมาคม การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำเป็นประกาศจังหวัดนครราชสีมา ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอทุก ๓๒ อำเภอ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับตำบล ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ในระยะเวลาการทำงานขับเคลื่อน ๔ ปีที่ผ่านมา การบรรจุโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา การจัดประชุมตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัดและประชาชน ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๐ เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อสร้างความเข้าใจ ตระหนัก และร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน

๒) **หลักการสร้างพันธกรณี** และการบริหารเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความรู้ ขยายเครือข่าย สร้างสังคมสงบสุขร่วมกัน คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการการสร้างพันธกรณี และการบริหารเครือข่าย หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความรู้ ขยายเครือข่ายสร้างสังคมสงบสุขร่วมกัน ดังนี้ การจัดประชุมลง บันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ(MOU) ระดับจังหวัด ระหว่างเจ้าคณะจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด การจัดประชุมลงบันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับ อำเภอ ระหว่างเจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด การจัดประชุมลง บันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับตำบลระหว่างเจ้าคณะตำบล กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดประชุมลงบันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับหมู่บ้าน ระหว่าง เจ้าอาวาส และผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การแบ่งงาน แจกงานกันทำ ประสานงาน ติดตามการดำเนินการ การกำหนดให้วัดและที่ทำงานผู้ใหญ่บ้านเป็นจุดรับใบสมัครสมาชิกโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓) **หลักการพัฒนาความสัมพันธ์**ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการใช้ ประโยชน์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จาก หลักการการทำงานของเครือข่าย คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และหมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้ การใช้เวทีเสวนา ในการทำโครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชนเพื่อสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” การแสดงธรรมเทศนาขอ ความเมตตาจากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมาในการแสดงธรรมเทศนา หลักการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา ให้เพิ่มเรื่องการให้อภัย การสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ พร้อมทั้งใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นปริจเฉท ๑ และให้วัดทุกวัดได้แสดงพระ ธรรมเทศนาเรื่อง ศีล ๕ ทั้ง ๙ กัณฑ์ ซึ่งได้รับมาจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โครงการแผ่ เเผยธรรมของพระธรรมทูตจังหวัดนครราชสีมา และพระธรรมทูตอำเภอทุกอำเภอ การอบรมพระ วิทยากรแกนนำการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้าน รักษา ศีล ๕” ระดับจังหวัดนครราชสีมา เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔) **หลักการรักษาความสัมพันธ์**และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษา ศีล ๕ นวัตกรรมในการพัฒนา คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และ หมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษา ศีล ๕ นวัตกรรมในการพัฒนา ดังนี้ การมอบป้ายการประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การคัดเลือกหมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงาน ผ่านเกณฑ์การสมัคร ร้อยละ ๕๐ และร้อยละ ๘๐ การ มอบป้ายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แก่หมู่บ้าน สถานศึกษา หน่วยงาน ที่ผ่านเกณฑ์การสมัครร้อย ละ ๕๐ ร้อยละ ๘๐ การคัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ การคัดเลือกสถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ การคัดเลือกหน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ การมอบเกียรติบัตรแก่หมู่บ้าน หน่วยงาน

สถานศึกษาต้นแบบ การติดตามวัดผล และประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน่วยงานรักษาศีล ๕ และสถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ การจัดงานประกวดนิทรรศการกิจกรรมการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การมอบโล่และเกียรติบัตรหมู่บ้านต้นแบบ และหน่วยงาน สถานศึกษาต้น จำนวน ๙๖ หมู่บ้าน/แห่ง การมอบโล่เกียรติบัตรหมู่บ้านต้นแบบ ดีเด่น จำนวน ๓๒ แห่ง

๔ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัด นครราชสีมา การดำเนินงานเชิงบูรณาการหลักศีล ๕ กับการดำเนินชีวิตของประชาชน มีลักษณะ การดำเนินงานภายใต้การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านร่างกาย ๒. ด้านจิตใจ ๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ๔. ด้านสิ่งแวดล้อม

๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านดอนชมพู ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ และให้หลักศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

กิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๑. จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์
  ๒. ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล ๕
  ๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ
๑. การทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ เช้าของวัน
  ๒. การไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ทุกวันพระ
  ๓. การจัดกิจกรรมปรีวาสรกรรม ทุกวันที่ ๕-๑๕ มกราคม ของทุกปี

จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านดอนชมพูมีความสำรวม กาย วาจาและใจ มีการสร้างสามัคคี ด้วยการไปทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม และถือศีล ๕ เป็นปกตินิสัย มีศูนย์รวมจิตใจ คือ หลวงพ่อใหญ่ (พระพุทธศิลบัญญัติ) และพระอุโบสถ ทำให้สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) บ้านดอนชมพู มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คือ การทำปลาสามปลาตะเพียนไร่ก้าง โดยมีการรวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อจัดทำและจัดจำหน่าย รวมทั้งมีการจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย และแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕

ชาวบ้านดอนชมพูมีการพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ ด้วยความสังวรระวังทางกาย วาจา ใจ เช่น เป็นผู้มีน้ำใจ เมตตาเอื้อเฟื้อต่อกัน ให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน ใช้ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปนิสัยในการทำงานอาชีพนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนา กับผู้มีสมาจาร

บริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ที่เหมาะต่อการแก้ไขปัญหาละเว้นการประพตติผิด ในกามสำหรับผู้มีคู่ครอง และละเว้นการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้อื่น ทั้งชาย และหญิงด้วยการใช้กำลัง หรือการบีบบังคับไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดๆ ละเว้นการพูดเท็จ การกล่าวโกหกเพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นเชื่อ ควรกล่าวคำสัตย์ที่เป็นจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น และตนเอง ละเว้นการพูดส่อเสียด การพูดให้ร้ายแก่ผู้อื่น รวมถึงละเว้นการพูดยุยงให้ผู้อื่นเกิดความบาดหมางกัน ละเว้นการพูดคำหยาบ คำไม่สุภาพที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดโทสะ เกิดความไม่สบาย ควรพูดแต่คำที่สุภาพนุ่มนวลที่ทำให้คนฟังเกิดความรู้จักดีหรือสบายใจละเว้นการพูดโอ้อวด พูดเกินความเป็นจริง พูดเหลวไหลเพื่อเจ้อเพื่อให้อื่นหลงเชื่อหรือชื่นชอบในตัวตน หมู่บ้านดอนชมพูจะร่วมกันงดเว้นการเลี้ยงเหล้า เลี้ยงสุราในงานบุญ เน้นให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านปลอดเหล้า และการพนัน

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจตามหลักศีล ๕

หมู่บ้านดอนชมพูมีการนำหลักศีล ๕ มาจัดกิจกรรมงานเลี้ยงปลอดเหล้า งานบุญปลอดเหล้า เป็นต้น การจัดกิจกรรมดังกล่าวอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของสมาชิกของชุมชนทุกคนให้ห่างไกลอบายมุขตามหลักศีล ๕ นำไปสู่รายได้ที่เกิดจากการลดรายจ่าย จากการไม่ใช้จ่ายในการดื่มสุรา จิตใจที่พร้อมเพรียง ใส่ใจที่พัฒนาตนด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงานได้สำเร็จ โดยเฉพาะจิตใจที่เข้มแข็งจากความหมั่นเพียรนำมาตนเองห่างไกลจากอบายมุข จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านดอนชมพูมีความสำรวม กาย วาจาและใจ มีการสร้างความคิดดี ด้วยการไปทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม และถือศีล ๕ เป็นปกตินิสัย มีศูนย์รวมจิตใจ คือ หลวงพ่อใหญ่ (พระพุทธศีลปัญชร) และพระอุโบสถ ทำให้สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) บ้านดอนชมพู มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คือ การทำปลาสามปลาตะเพียนไร่กำง โดยมีการรวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อจัดทำและจัดจำหน่าย รวมทั้งมีการจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย และแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกด้วย

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมหลักศีล ๕

หมู่บ้านดอนชมพูมีการจัดประชุมโครงการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่องการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ โดยการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล ๕ ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการตามรอยวิถีชาวพุทธ เช่น การทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ เช้าของวัน การไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ทุกวันพระ การจัดกิจกรรมปรีวาสนกรรม ทุกวันที่ ๕-๑๕ มกราคม ของทุกปี เป็นต้น คุณภาพชีวิตที่เกิดจากความผูกพันและการร่วมกิจกรรมกันในทางสังคมตามหลักการศีล ๕ การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ความสัมพันธ์ของสังคมในลักษณะการช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมของชาวพุทธแสดงออกถึงความ เป็นกัลยาณมิตรในสังคมบ้านดอนชมพู หมั่นประกอบการทำงานร่วมกัน สามารถทำให้เกิดความร่วมมือสมาชิกในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ก่อให้เกิดการระดมเงินทุน ระดมสมาชิกใหม่เข้าร่วมโครงการรักษาศีล ๕ พัฒนาสังคมร่วมกัน

๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักศีล ๕

หมู่บ้านดอนชมพูมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมสร้างคนดีในสังคมของหมู่บ้านผสมผสานกับการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่ส่งเสริมการ

มีรายได้และจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนผู้สูงอายุ เป็นต้น ร่วมรักษาโคกพระยี่สิบสองไร่ที่เกิดในครอบครัว ชุมชน ซึ่งหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรของสมาชิก ไปใช้โดยชอบธรรม และสมาชิกร่วมเป็นส่วนหนึ่งรักษาคุ้มครองโคกพระยี่สิบสองไร่ และสมาชิกในชุมชนยังแสดงออกตามหลักการของศีล ๕ ไม่เบียดเบียนกัน เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน ได้รับผลการเปลี่ยนแปลงหลังร่วมมือกับสมาชิกท่านอื่น ๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันตนา แก้ไขปัญหาและร่วมกันพัฒนาบทบาทสตรีในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านด่านเกวียน หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านด่านเกวียน หมู่ที่ ๑ ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมในด้านการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านด่านเกวียน รักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ทั้ง ๘ ด้าน จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ ความสามัคคี ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ทำให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และโรงเรียน เป็นต้น ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ รวมทั้งสถิติคดีที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านลดลง และไม่มีคดีที่ร้ายแรง ส่งผลให้เกิดความสุขสงบ และความเจริญรุ่งเรืองในหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว ผลผลิตในท้องถิ่น (OTOP) บ้านด่านเกวียน มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คืองานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน ซึ่งทำจากดินด่านเกวียนในพื้นที่ เป็นดินเหนียวเนื้อละเอียดที่ขุดขึ้นมาจากริมฝั่งแม่น้ำมูล ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ง่ายต่อการขึ้นรูป ทนทานต่อการเผา ไม่บิดเบี้ยวหรือแตกหักง่าย และที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือดินชนิดนี้เมื่อถูกเผาจะให้สีโดยธรรมชาติเป็นสีแดง จึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน โดยมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทั้งตำบล เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน อีกด้วย ปัจจุบันมีเครื่องปั้นดินเผา ๒ แบบ ดังนี้

๑. แบบโบราณ เช่น ครกดินเผา และโอ่งดินเผา ฯลฯ
๒. แบบสมัยใหม่ประยุกต์ เช่น ของตกแต่งบ้าน ตกแต่งสวน อาทิ นกฮูก และตุ๊กตาดินเผา

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕

ชาวบ้านด่านเกวียนมีการพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ มีการประกอบอาชีพสุจริตเน้นกิจกรรมค้าขาย พัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ผสมผสานกับการจัดกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยว ชุมชนมีความประพฤติที่ดี ต้อนรับผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ ต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ คุณภาพชีวิตที่เกิดจากการประกอบอาชีพสุจริตตามหลักการของศีล ๕ ด้วยความสังวรระวังทางกาย วาจา ใจ เช่น เป็นผู้ที่มีน้ำใจ เมตตาเอื้อเฟื้อต่อกัน ให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน ใช้ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานอาชีพนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ รักษาคุ้มครองโคกพระยี่สิบสองไร่

ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ คบคนดี ไม่คบคบชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนากับผู้ที่มีสมาจาร
บริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ที่เหมาะต่อการแก้ไข้ปัญหา

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจตามหลักศีล ๕

หมู่บ้านด่านเกวียนมีการนำหลักศีล ๕ มาปรับใช้กับชุมชนได้เพียงบางส่วนทั้งนี้
เพราะชุมชนเป็นเส้นทางผ่านการเดินทางของประชาชนทั่วไป ร้านค้าจำนวนหนึ่งยังคงมีการจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ที่ขัดกับหลักศีล ๕ แต่ชุมชนที่ปฏิบัติตามหลักของศีล ๕ โดยวัดและโรงเรียนเป็นแกนนำ
สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ให้มีจิตใจที่เข้มแข็งต่อต้านอบายมุข จัดให้มีศูนย์เรียนรู้
และทำกิจกรรมร่วมกันในวัดด่านเกวียน โรงเรียนบ้านด่านเกวียน โดยเฉพาะมีการจัดให้วัดงด
กิจกรรมที่เกี่ยวกับเหล้า ได้แก่ วัดปลอดเหล้า จัดกิจกรรมงานเลี้ยงปลอดเหล้า งานบุญปลอดเหล้า
เป็นต้น ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ความเข้มแข็งทางด้านจิตใจเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ด้านจิตใจให้เกิดการต่อต้านอบายมุข ส่งเสริมให้จิตใจตนเองมีสติและสมาธิ ใส่ใจที่พัฒนาตนด้วย
ความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงานได้สำเร็จ โดยเฉพาะจิตใจที่
เข้มแข็งจากความหมั่นเพียรนำมาตนเองห่างไกลจากอบายมุข และเข้าร่วมกิจกรรมที่วัดด่านเกวียนจัด
ขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมหลักศีล ๕

หมู่บ้านด่านเกวียนมีความสัมพันธ์ทางสังคม ทางเครือญาติและสังคมทางการ
ประกอบอาชีพของคนต่างพื้นที่ที่หลากหลายนเข้ามาอยู่ในตำบลด่านเกวียน คุณภาพชีวิตที่ปรับเปลี่ยน
ไปในเชิงอุตสาหกรรมได้รับความยากลำบากในการแข่งขัน แต่คุณภาพชีวิตความสัมพันธ์ในชุมชนดีขึ้น
ผ่านความร่วมมือร่วมใจตามหลักของศีล ๕ การมีเมตตาต่อกันสนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกัน
สามารถสังเกตเห็นได้จากการเป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ บ้าน วัด โรงเรียน โดยเฉพาะ
โรงเรียนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะมีจิตอาสา ร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วัดบ้านด่าน
เกวียนประชาชนจะเสียสละเวลาและสนับสนุนกิจกรรมที่วัดจัดขึ้นเป็นศูนย์ร่วมสร้างความสัมพันธ์ใน
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม

๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักศีล ๕

หมู่บ้านด่านเกวียนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมสร้าง
คนดีในสังคมของหมู่บ้านผสมผสานกับการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่เป็น
แหล่งท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริมการมีรายได้และจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพชุมชนด่านเกวียน
ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นชุมชนที่น่าอยู่ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายใน
หมู่บ้านให้มีความสวยงามรองรับการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ปรับแต่งร้านให้มีความสวยงาม งดเว้น
การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ขัดกับหลักการของศีล ๕ และมีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เช่น
กองทุนหมู่บ้าน กองทุนผู้สูงอายุ เป็นต้น ร่วมรักษาโภคทรัพย์สิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดในครอบครัว
ชุมชน ซึ่งหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรของสมาชิก ไปใช้โดยชอบธรรม และสมาชิกร่วมเป็น
ส่วนหนึ่งรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้น และสมาชิกในชุมชนยังแสดงออกตามหลักการของศีล ๕
ไม่เบียดเบียนกัน เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันได้รับผลการเปลี่ยนแปลงหลังร่วมมือกับสมาชิกท่าน
อื่น ๆ คบคนดี ไม่คบคบชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนาแก้ไข้ปัญหาและร่วมกันพัฒนาบทบาทสตรีใน
การรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๔.๒.๔.๓ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ได้รับความร่วมมือจากบ้านวังโป่งเหนือ และบ้านวังโป่งบูรพา เป็นอย่างดี เนื่องจากพื้นเพวัฒนธรรม ความผูกพันและความสามัคคีของชาวบ้าน ทั้ง ๓ หมู่บ้าน โดยมีวัดวังโป่งเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๑. การจัดโครงการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ สุขทั้งปี เน้นความสุขทางจิต อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตัวตามครรลองครองธรรมของคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒. การจัดกิจกรรมทำบุญหมู่บ้าน เพื่อเป็นโอกาสในการสอนและให้กำลังใจต่อเกษตรกรที่จะทำเพาะปลูกพืชในแต่ละปี

๓. กิจกรรมประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว ให้ประชาชนระมัดระวังในการใช้ชีวิต

๔. กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อส่งเสริมให้รู้จักความกตัญญู บาป บุญ

๕. การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนสมาทานศีล ๕

๖. การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักรักษาสุขภาพและการเก็บออมทรัพย์ โดยเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ

๑. การทำบุญตามประเพณี เทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา ความเชื่อของชาวพุทธ

๒. การจัดสถานที่ให้เยาวชนได้ใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน

๓. การส่งเสริมการจัดทำระบบเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือน

๔. การจัดส่งเสริมในคณะแม่บ้าน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนความสุขในชุมชน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

๑. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม – ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม

๒. ด้านสุขภาพอนามัย ทำป้ายประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสุขภาพทางกายและทางจิตใจ

๓. ด้านสัมมาชีพ ส่งเสริมให้ใช้วัสดุที่มีทางธรรมชาติ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอเพียง

๔. ด้านสันติสุข มีส่วนร่วม ความสามัคคี สันติสุขในชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

๕. ด้านศึกษาสงเคราะห์ – มอบทุนการศึกษา เพื่อสร้างกำลังใจในการศึกษา

๖. ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ – ช่วยเหลือกันภายในชุมชน

๗. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม – จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๘. ด้านสามัคคีธรรม – ดำเนินกิจกรรม รวมพลังสามัคคี เพื่อให้การจัดกิจกรรม

สำเร็จลุล่วง โดยการเฉลี่ยความรู้ ความสามารถ ลงไปสู่การปฏิบัติงานให้เป็นเป็นรูปธรรมจุดเด่นของหมู่บ้าน คือ พลังสามัคคีของชาวบ้าน ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ บ้านวังโป่งบูรพา หมู่ที่ ๑๓ บ้านวังโป่งเหนือ หมู่ที่ ๑๑ และโรงเรียนในพื้นที่ โดยมีวัดวังโป่ง เป็นศูนย์รวมและเป็น

ศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ซึ่งยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหลักศีล ๕ เข้ามาใช้ ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ความเข้าใจและหวังดีต่อกัน ส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง เกิดความสงบสุข อย่างยั่งยืน และไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) ชาวบ้านวังโป่ง ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความพอเพียง ตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของรัชกาลที่ ๙ ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น มีดังนี้

๑. การทอผ้าซิ่น (ผ้าถุง) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อดี ปลูกเองในชุมชน นำมาย้อม มากอด้าย ทอเป็นผ้าซิ่น โดยใช้เครื่องมือแบบโบราณ

๒. การปลูกผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล เช่น ผักชี ต้นหอม หัวหอมแดง พริก แพง กลั้ว เป็นต้น

๓. การจักสานตะกร้าจากไม้ไผ่

๔. การแปรรูปปลาร้า/ปลาร้าบอง

๕. การทอเสื่อจากต้นกก/ต้นไหล

๖. การผลิตหมอน เพื่อใช้ในเทศกาลงานบวช หรือแต่งงาน

๗. การทำพรมเช็ดเท้า

๘. การทำขนมแป้งจี๊ (พิชซ่าอีสาน)

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕

บ้านวังโป่งมีการพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ มีการประกอบอาชีพสุจริตใช้ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานอาชีพนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนากับผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ที่เหมาะต่อการแก้ไขปัญหามีการทอผ้าซิ่น (ผ้าถุง) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อดี ปลูกเองในชุมชน นำมาย้อม มากอด้าย ทอเป็นผ้าซิ่น โดยใช้เครื่องมือแบบโบราณ การปลูกผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล เช่น ผักชี ต้นหอม หัวหอมแดง พริก แพง กลั้ว เป็นต้น การจักสานตะกร้าจากไม้ไผ่ แปรรูปปลาร้า/ปลาร้าบอง การทอเสื่อจากต้นกก/ต้นไหล ผลิตหมอน เพื่อใช้ในเทศกาลงานบวช หรือแต่งงาน การทำพรมเช็ดเท้า และการทำขนมแป้งจี๊ (พิชซ่าอีสาน) เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕ ประชาชนมีอาชีพสุจริตมีงานทำอย่างต่อเนื่อง

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจตามหลักศีล ๕

บ้านวังโป่งมีการนำหลักศีล ๕ มาพัฒนาคุณภาพชีวิตสะท้อนจากการประกอบอาชีพสุจริตตามหลักการของศีล ๕ มีกิจกรรมดังนี้ การจัดโครงการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ สุขทั้งปี เน้นความสุขทางจิต อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตัวตามครรลองครองธรรมของคำสอนของพระพุทธเจ้า การจัดกิจกรรมทำบุญหมู่บ้าน เพื่อเป็นโอกาสในการสอนและให้กำลังใจต่อเกษตรกรที่จะทำเพาะปลูกพืชในแต่ละปี กิจกรรมประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว ให้ประชาชนระมัดระวังในการใช้ชีวิต กิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อส่งเสริมให้รู้จักความกตัญญู บาบ บุญ การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนสมาทานศีล ๕ การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักรักษาสุขภาพและการเก็บออมทรัพย์ โดยเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การปฏิบัติตามกิจกรรมดังกล่าวทำให้ชุมชนมีการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตจากการมีจิตใจที่ตื่นทางไกลอบายมุข งานบุญปลอดเหล้า ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน ความเข้มแข็งทางด้านจิตใจเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้เกิดการต่อต้านอบายมุข ส่งเสริมให้จิตใจตนเองมีสติและสมาธิ ใสใจที่พัฒนาตนด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงานได้สำเร็จ โดยเฉพาะจิตใจที่เข้มแข็งจากความหมั่นเพียรนำมาตนเองห่างไกลจากอบายมุข และเข้าร่วมกิจกรรมที่วัดด้านเจริญจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมหลักศีล ๕

บ้านวังโป่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูง คนในชุมชนมีการนำหลักการของศีล ๕ มาปฏิบัติ ทำให้สังคมอยู่อย่างปกติสุขมีรายได้จากการทำกิจกรรม มีอาชีพในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม – ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ทำป้ายประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสุขภาพทางกายและทางจิตใจ ด้านสมาธิ ส่งเสริมให้ใช้วัสดุที่มีทางธรรมชาติ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอเพียง ด้านสันติสุข มีส่วนร่วม ความสามัคคี สันติสุขในชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านศึกษาสงเคราะห์ – มอบทุนการศึกษา เพื่อสร้างกำลังใจในการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ – ช่วยเหลือกันภายในชุมชน ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม – จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ด้านสามัคคีธรรม – ดำเนินกิจกรรมรวมพลังสามัคคี คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นผ่านความร่วมมือร่วมใจตามหลักของศีล ๕ การมีเมตตาต่อกันสนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกัน

๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักศีล ๕

บ้านวังโป่ง มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมสร้างคนดีในสังคมของหมู่บ้านผสมผสานกับการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริมการมีรายได้และจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพชุมชนบ้านวังโป่ง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสมาชิกในชุมชน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นชุมชนที่น่าอยู่ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้มีความสวยงามรองรับการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน งดเว้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ขัดกับหลักการของศีล ๕ และมีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนผู้สูงอายุ เป็นต้น ร่วมรักษาโรคทรัพย์สินสิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดในครอบครัวชุมชน ซึ่งหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรของสมาชิก ไปใช้โดยชอบธรรม และสมาชิกร่วมเป็นส่วนหนึ่งรักษาคุ้มครองโรคทรัพย์สินเหล่านั้น และสมาชิกในชุมชนยังแสดงออกตามหลักการของศีล ๕ ไม่เบียดเบียนกัน เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันได้รับผลการเปลี่ยนแปลงหลังร่วมมือกับสมาชิกท่านอื่น ๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนาแก้ไขปัญหาและร่วมกันพัฒนาบาทาตริในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๔ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านโนนград หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูเห่า อำเภอนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านโนนград หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองงูเห่า อำเภอนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดังนี้

๑. การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทุกวันพระ

๒. การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังธรรมและเวียนเทียน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓. การจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษาในวันเข้าพรรษา

๔. การอบรมความรู้ทางพระพุทธศาสนา แก่นักเรียน ภายในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งภายในอำเภอและต่างอำเภอ

จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านโนนกราด มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีศีลธรรม เอาใจใส่ช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีปัญหาใด ๆ และไม่มีคดีความเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านแต่อย่างใด

ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) บ้านโนนกราด มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คือการจัดทำสมุนไพรอบผิวหลานยาโม มีการรวมกลุ่มสมาชิก ผลิตและแปรรูปสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ใช้สำหรับอบผิว อบตัว แทนการอยู่ไฟหลังคลอดบุตร นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕

บ้านโนนกราดนำหลักการของศีล ๕ มาพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของประชาชน เน้นการสร้างงานในชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชน ของสมาชิกนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจกันอย่างต่อเนื่องโดยมีการหมั่นประชุมสมาชิกกลุ่มพบปะปรึกษาหารือกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จับต้องได้ โดยหาข้อยุติความขัดแย้งโดยใช้วิธีการอภิปรายภายใต้ระเบียบของกลุ่ม ควรส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงกันไว้ในการร่วมมือกันทำกิจการต่างๆ เมื่อทำการใดก็ช่วยกันและทำพร้อมกัน เลิกพร้อมกัน ไม่อึดออดล่าช้า หรือถ่วงเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและในสังคม ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้ ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคม ถือว่าเป็นกฎหมายที่สมาชิกส่วนใหญ่ได้ให้การยอมรับ และสามารถผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ สักการะเคารพนับถือ ให้ความสำคัญต่อสมาชิก โดยการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของสมาชิก ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความเสมอภาค ปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรีไม่ให้ถูกข่มเหงน้ำใจ จะต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของสมาชิก เคารพสักการบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ บำรุงรักษาผู้มีธรรมทั้งหลายที่เป็นที่พึ่งของสมาชิก

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจตามหลักศีล ๕

บ้านโนนกราดนำหลักการของศีล ๕ มาพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของประชาชน การมีจิตใจที่ดีงาม การให้ความสำคัญของกันและกันก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน เน้นการสร้างงานในชุมชน การใส่ใจของสมาชิกนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจกันอย่างต่อเนื่องโดยมีการหมั่นประชุมสมาชิกกลุ่มพบปะปรึกษาหารือกัน การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จับต้องได้ ที่มีรากฐานจากการพัฒนาจิตใจ ความเมตตาต่อกันโดยหาข้อยุติความขัดแย้งโดยใช้วิธีการอภิปรายภายใต้ระเบียบของกลุ่ม ควรส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงกันไว้ในการร่วมมือกันทำกิจการต่างๆ เมื่อทำการใดก็ช่วยกันและทำพร้อมกัน เลิกพร้อมกันไม่อึดออดล่าช้า หรือถ่วงเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและในสังคม ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้ ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคม ถือว่า

เป็นกฎหมายที่สมาชิกส่วนใหญ่ได้ให้การยอมรับ จิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรมของสมาชิกในชุมชน และสามารถผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ สักการะเคารพนับถือ ให้ความสำคัญต่อสมาชิก โดยการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของสมาชิก ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความเสมอภาค และเมตตาธรรมตามหลักเบญจธรรมนำมาใช้ปกป้องคุ้มครองเด็กและสตรีไม่ให้ถูกข่มเหง น้ำใจ จะต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของสมาชิก เคารพสักการบูชาปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ บำรุงรักษาผู้มีธรรมทั้งหลายที่เป็นที่พึ่งของสมาชิก

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมหลักศีล ๕

ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านโนนградในการนำหลักการของศีล ๕ มีการจัดการประชุมกันอย่างต่อเนื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการดำเนินกิจกรรมร่วมกันทางสังคม การให้ความสำคัญของกันและกันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในชุมชนนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจ ทำกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทุกวันพระ การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังธรรมและเวียนเทียน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษาในวันเข้าพรรษา การอบรมความรู้ทางพระพุทธศาสนา แก่นักเรียน ภายในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งภายในอำเภอและต่างอำเภอ เป็นต้น

๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักศีล ๕

การจัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านโนนградตามกิจกรรมสำคัญของหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักศีล ๕ ให้ห่างจากอบายมุขโดยดำเนินการ มีการหมั่นประชุมเนื่องนิตยในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน พร้อมเพรียงกันจัดกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ไม่บัญญัติสิ่งที่จะเมิดกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคม ให้เกิดการรักษาสีลสิ่งแวดล้อมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางด้านสุขภาพของชุมชน ให้การยอมรับในสิ่งที่สมาชิกในชุมชนทำร่วมกัน และปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของชุมชนส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง อีกทั้งงดเว้นการข่มเหงเด็กและสตรี รักษาวัด โรงเรียนสิ่งเคารพของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดั่งามเหมาะแก่การสักการบูชา บำรุงรักษาผู้มีธรรม มีการรักษาศีล ๕ ให้เกิดการพัฒนาด้านแบบ สภาพแวดล้อมทางบุคคลของชุมชน

๕ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ บ้านหนองบัวทุ่ง หมู่ที่ ๕ ตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านหนองบัวทุ่ง หมู่ที่ ๕ ตำบลตาจั่น อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา เน้นการจัดกิจกรรม ตามแนวทางการดำเนินงานของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งได้รับความร่วมมือ ความสามัคคีและความเสียสละจากชาวบ้าน ชุมชน โรงเรียน หน่วยงานราชการ โดยมีวัดหนองบัวทุ่งเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรม ดังนี้

การจัดการกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๑. กิจกรรมปล่อยปลา ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ณ สระวัดหนองบัวทุ่ง
๒. กิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และการฝึกอาชีพ
๓. กิจกรรมการถือศีลอุโบสถ ในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๔. กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม

๕. กิจกรรมการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา

การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ มีการทำบุญตักบาตร ฟังธรรม และเวียนเทียน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

๑. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม – การปฏิบัติธรรม เยี่ยมเยียนผู้รักษาอุโบสถศีล การอบรมนักเรียน และการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๒. ด้านสุขภาพอนามัย – ส่งเสริมการออกกำลังกาย โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ฝึกรำและ เล่นดนตรี อังกะลุง และส่งเสริมการทำสวนสมุนไพร

๓. ด้านสัมมาชีพ – ส่งเสริมการฝึกอาชีพเป็นรายได้เสริม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๔. ด้านสันติสุข-การอบรมธรรมะจัดโครงการครอบครัวคุณธรรม ห้างไกลยาเสพติด

๕. ด้านศึกษาสงเคราะห์ – มอบทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน มอบรางวัลให้แก่คณะครู นักเรียน ที่สอบผ่านธรรมศึกษา

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์ – พัฒนาหมู่บ้าน ตามโอกาสต่าง

๗. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม – จัดงานวันพ่อ วันแม่ แห่งชาติทุกปี

๘. ด้านสามัคคีธรรม – เล่นกีฬาพื้นบ้าน เพื่อสร้างความสามัคคี

จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ บ้านหนองบัวทุ่ง เป็นหมู่บ้านที่มีความสงบสุข ชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นอย่างดี และที่สำคัญประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน จะมีศีล มีธรรม นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศีล ๕ มาใช้ในชีวิตรประจำวัน ทำให้ไม่มีคดีใด ๆ เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ในรอบ ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) ของบ้านหนองบัวทุ่ง มีดังนี้

๑. การทำขนมกระหึ่มพิพ

๒. การทำขนมทองม้วน

๓. การส่งเสริมการต่อกิ่งชวนชม

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักศีล ๕

บ้านหนองบัวทุ่ง มีการพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ มีการประกอบอาชีพสุจริตใช้ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานอาชีพนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนา กับผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ที่เหมาะต่อการแก้ไขปัญหามีการทำขนมกระหึ่มพิพ การทำขนมทองม้วน การส่งเสริมการต่อกิ่งชวนชม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายตามหลักการศีล ๕ ประชาชนมีอาชีพสุจริตมีงานทำอย่างต่อเนื่อง

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจตามหลักศีล ๕

บ้านหนองบัวทุ่ง การนำหลักศีล ๕ มาพัฒนาคุณภาพชีวิตสะท้อนจากการประกอบอาชีพสุจริตตามหลักการของศีล ๕ มีกิจกรรมดังนี้ มีการจัดโครงการปล่อยปลาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ณ สระวัดหนองบัวทุ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต สมาชิกในชุมชน

โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างวัดและโรงเรียนในการขัดเกลาจิตใจของเยาวชน โครงการจัดตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์และการฝึกอาชีพ โครงการถือศีลอุโบสถ ในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา โครงการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม โครงการ ธรรมรงค์ดล้าเข้าพรรษา การพัฒนาจิตใจตามหลักการของศีล ๕ พระสงฆ์จะเป็นแกนนำสำคัญใน การส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรม รักษาศีล ๕ พัฒนาจิตใจ

๓. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมหลักศีล ๕

บ้านหนองบัวหุ้งมีความสัมพันธ์ทางสังคม บ้าน วัด โรงเรียน โดยวัดบ้านหนอง บัวหุ้งจะเป็นแกนนำของชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์ไปยังโรงเรียน บ้านหนองบัวหุ้ง และสมาชิก ในชุมชน มีการนำหลักการของศีล ๕ มาปฏิบัติ ทำให้สังคมอยู่อย่างปกติสุขมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เชื่อมโยงกับชุมชน ทางด้านศีลธรรมและ วัฒนธรรม - การปฏิบัติธรรม เยี่ยมเยียนผู้รักษาอุโบสถศีล การอบรมนักเรียน และการจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางด้านสุขภาพอนามัย - ส่งเสริมการออกกำลังกาย โครงการโรงเรียน ผู้สูงอายุ ฝึกรำและ เล่นดนตรี อังกะลุง และส่งเสริมการทำสวนสมุนไพร ทางด้านสัมมาชีพ - ส่งเสริมการฝึกอาชีพเป็นรายได้เสริม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทางด้านสันติสุข-การอบรม ธรรมะจัดโครงการครอบครัวคุณธรรม ห้างไกลยาเสพติด ทางด้านศึกษาสงเคราะห์ - มอบ ทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน มอบรางวัลให้แก่คณะครู นักเรียน ที่สอบผ่านธรรมศึกษา ทางด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ - พัฒนาหมู่บ้าน ตามโอกาสต่าง ทางด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม - จัด งานวันพ่อ วันแม่ แห่งชาติทุกปี ทางด้านสามัคคีธรรม - เล่นกีฬาพื้นบ้าน เพื่อสร้างความสามัคคี คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นผ่านความร่วมมือร่วมใจตามหลักของศีล ๕ การมีเมตตาต่อกัน สนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกัน

๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักศีล ๕

บ้านหนองบัวหุ้งมีวัดบ้านหนองบัวหุ้งและโรงเรียนหนองบัวหุ้งเป็นแกนนำเน้น พัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาดและสวยงามได้รับการยอมรับจากภายนอกชุมชนนำไปสู่ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม สร้างคนดีในสังคมของหมู่บ้านผสมผสานกับการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่เป็น แหล่งท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริมการมีรายได้และจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพชุมชนบ้านหนองบัวหุ้ง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสมาชิกในชุมชน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็น ชุมชนที่น่าอยู่ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้มีความสวยงามรองรับการเข้ามาท่องเที่ยวใน ชุมชน งดเว้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ขัดกับหลักการของศีล ๕ และมีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของ ชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนผู้สูงอายุ เป็นต้น ร่วมรักษาโภคทรัพย์สิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดใน ครอบครัว ชุมชน ซึ่งหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรของสมาชิก ไปใช้โดยชอบธรรม และสมาชิก ร่วมเป็นส่วนหนึ่งรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้น และสมาชิกในชุมชนยังแสดงออกตามหลักการของ ศีล ๕ ไม่เบียดเบียนกัน เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันได้รับผลการเปลี่ยนแปลงหลังร่วมมือกับ สมาชิกท่านอื่น ๆ คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ดำรงตน เจริญ สันทนาแก้ไข้ปัญหาและร่วมกันพัฒนา บทบาทสตรีในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

การดำเนินการของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากกรณีตัวอย่างจากหมู่บ้านต้นแบบ ทั้ง ๕ หมู่บ้าน จะเห็นถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล ๕ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง ๔ ด้าน พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ทำให้ทำคนมีปกติสุขจาก กาย วาจา ใจ ส่งผลให้ครอบครัว หมู่บ้าน สังคม อยู่ได้อย่างปกติสุข สุขกาย สุขใจ มีสภาพแวดล้อม สังคมดี ประชาชนที่เข้าร่วมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีวิถีชีวิตและกิจกรรมดำเนินการชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว การดำเนินชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข หรือสมาชิกในชุมชนเกี่ยวข้องกับอบายมุขส่งผลให้การดำเนินชีวิตตกต่ำ การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ในรูปแบบบูรณาการ หรือปฏิบัติได้บางข้อ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ดังนี้

คุณภาพชีวิตบ้านดอนชมพู มีความสำรวม กาย วาจาและใจ มีการสร้างความคิดด้วยการไปทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม และถือศีล ๕ เป็นปกตินิสัย มีศรัทธารวมจิตใจ คือ หลวงพ่อใหญ่ (พระพุทธรูปศิลาบิษุข) และพระอุโบสถ ทำให้สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คือการทำปลาสามปลาตะเพียนไร่ก้าง โดยมีการรวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อจัดทำและจัดจำหน่าย รวมทั้งมีการจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย และแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกด้วย

คุณภาพชีวิตบ้านด่านเกวียนความสามัคคี ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ทำให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และโรงเรียน เป็นต้น ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ รวมทั้งสถิติคดีที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านลดลง และไม่มีคดีที่ร้ายแรง ส่งผลให้เกิดความสุขสงบ และความเจริญรุ่งเรืองในหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว มีผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น คืองานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ซึ่งทำจากดินด่านเกวียนในพื้นที่ เป็นดินเหนียวเนื้อละเอียดที่ขุดขึ้นมาจากริมฝั่งแม่น้ำมูล ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ง่ายต่อการขึ้นรูป ทนทานต่อการเผา ไม่บิดเบี้ยวหรือแตกหักง่าย และที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือดินชนิดนี้เมื่อถูกเผาจะให้สีโดยธรรมชาติเป็นสีแดง จึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ทั้งตำบล เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อีกด้วย ปัจจุบันมีเครื่องปั้นดินเผา ๒ แบบ ดังนี้

๑. แบบโบราณ เช่น ครกดินเผา และโถ่งดินเผา ฯลฯ
๒. แบบสมัยใหม่ประยุกต์ เช่น ของตกแต่งบ้าน ตกแต่งสวน อาทิ นกฮูก และตุ๊กตาดินเผา

ภาพที่ ๔.๒ ภาพตุ๊กตาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

คุณภาพชีวิต บ้านวังโป่ง คือ พลังสามัคคีของชาวบ้าน ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านวังโป่ง หมู่ที่ ๖ บ้านวังโป่งบูรพา หมู่ที่ ๑๓ บ้านวังโป่งเหนือ หมู่ที่ ๑๑ และโรงเรียนในพื้นที่ โดยมีวัดโป่ง เป็นศูนย์รวมและเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ซึ่งยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหลักศีล ๕ เข้ามาใช้ ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ความเข้าใจและหวังดีต่อกัน ส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง เกิดความสงบสุข อย่างยั่งยืน และไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความพอเพียง ตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของรัชกาลที่ ๙ ผลลัพธ์ที่ในท้องถิ่น มีดังนี้

๑. การทอผ้าซิ่น (ผ้าถุง) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อดี ปลูกเองในชุมชน นำมาย้อม มากอ ด้าย ทอเป็นผ้าซิ่น โดยใช้เครื่องมือแบบโบราณ
๒. การปลูกผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล เช่น ผักชี ต้นหอม หัวหอมแดง พริก พ่าง กล้าย เป็นต้น
๓. การจักสานตะกร้าจากไม้ไผ่
๔. การแปรรูปปลาร้า/ปลาร้าบอง
๕. การทอเสื่อจากต้นกก/ต้นไหล
๖. การผลิตหมอน เพื่อใช้ในเทศกาลงานบวช หรือแต่งงาน
๗. การทำพรมเช็ดเท้า
๘. การทำขนมแป้งจี๋ (พิชซ่าอีสาน)

คุณภาพชีวิตโนนกราด มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีศีลธรรม เอาใจใส่ช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีปัญหาใด ๆ และไม่มีคดีความเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านแต่อย่างใด มีผลลัพธ์ที่ในท้องถิ่น คือการจัดทำสมุนไพรรอบผิวหลานย่าโม มีการรวมกลุ่มสมาชิก ผลิตและแปรรูปสมุนไพรรชนิดต่าง ๆ ใช้สำหรับอบผิว อบตัว แทนการอยู่ไฟหลังคลอดบุตร

คุณภาพชีวิตบ้านหนองบัวหุ้ง เป็นหมู่บ้านที่มีความสงบสุข ชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันปฏิบัติงานภายในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นอย่างดี และที่สำคัญประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน จะมีศีล มีธรรม นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่มีคดีใด ๆ เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ในรอบ ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา มีผลลัพธ์ที่ในท้องถิ่น (OTOP) ของบ้านหนองบัวหุ้ง มีดังนี้

๑. การทำขนมกระหรี่ปั๊พ
๒. การทำขนมทองม้วน
๓. การส่งเสริมการต่อกิ่งชวนชม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การดำเนินการร่วมกับของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ซึ่งบูรณาการภารกิจหลักของหน่วยงานเข้าด้วยกัน เช่น การจัดโครงการอบรมเยาวชน กับพัฒนาสัมมาอาชีพเยาวชนให้มีรายได้ระหว่างเรียน เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านวังโป่ง เป็นต้น

สรุปประเด็นสำคัญจากการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ที่คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น โดยมีการบูรณาการกับวิถีดั้งเดิมของชุมชนกับวิถีชาวพุทธ นำไปสู่ประเด็นที่น่าสนใจในการดำเนินโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ประสบความสำเร็จ ดังนี้

ประเด็นกิจกรรมส่งเสริมวิถีชาวพุทธ เป็นกิจกรรมที่เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้รับความสนใจประยุกต์เอาหลักธรรมศีล ๕ ประยุกต์ใช้ตามวิถีชีวิตความเป็นคนไทย ความเป็นชาวพุทธ และความรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตัวอย่าง กิจกรรมส่งเสริมตามวิถีชาวพุทธ ตัวอย่าง กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ กิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษ วันสงกรานต์ วันครอบครัว วันผู้สูงอายุ วันสารท วันลอยกระทง การสวดมนต์ข้ามปี กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร วันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันจักรี วันปิยมหาราช เป็นต้น

ประเด็นกิจกรรมส่งเสริมงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นการประสานความร่วมมือ ในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกันอันจะส่งเสริมให้หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษารักษาศีล ๕ และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ในระดับตำบลและหมู่บ้าน ได้จัดกิจกรรมบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยมีกิจกรรมเชิงประเด็น ๘ อย่างดังนี้ ๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม ๒) สุขภาพอนามัย ๓) สัมมาชีพ ๔) สันติสุข ๕) ศึกษาสงเคราะห์ ๖) สาธารณสงเคราะห์ ๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม ๘) สามัคคีธรรม

การดำเนินงานเชิงบูรณาการหลักศีล ๕ กับการดำเนินชีวิตของประชาชน มีลักษณะการดำเนินงานภายใต้การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และเครือข่ายมีรูปแบบการดำเนินงานเป็นเครือข่ายที่จัดตั้งโดยภาครัฐเป็นแกนกลางประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา เป็นแกนกลางเชื่อมเครือข่าย ภายใต้สายงานบังคับบัญชาของจังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายคณะสงฆ์ มีคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ทั้งสองนิกาย เป็นแกนกลางเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายองค์กรทั้งภาครัฐแลเอกชนไปยังพื้นที่ มีการขับเคลื่อนโครงการและเชื่อมโครงการ ลักษณะการออกคำสั่ง การขอความร่วมมือสนับสนุนให้เกิดการใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนา หลักศีล ๕ กิจกรรมการดำเนินชีวิตบูรณาการให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตบูรณาการกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อรายได้ รายจ่ายสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการดำเนินงาน จุดเด่นของหมู่บ้านและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP)หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ เช่น บ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านดอนชมพู ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ และให้หลักศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

กิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ชาวบ้านดอนชมพูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล ๕ ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ การทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ เช้า การไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ทุกวันพระ การจัดกิจกรรมปฐมาภิเษกกรรม ทุกวันที่ ๕-๑๕ มกราคม ของทุกปี จัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษา การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาทุกปี จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านดอนชมพูมีความสามัคคี กาย วาจาและใจ มีการสร้างสามัคคี ด้วยการไปทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม และถือศีล ๕ เป็นปกตินิสัย มีศรัทธารวมจิตใจ คือ หลวงพ่อใหญ่ (พระพุทธศีลปัญญา) และพระอุโบสถ ทำให้สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์ แสดงออกความกตัญญู กิจกรรมทำความสะอาดหมู่บ้าน ทั้งนี้ ชาวบ้านดอนชมพูยังสามารถรวมกลุ่มกันสร้างผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP) ที่มีชื่อเสียง คือการทำปลาสามปลาตะเพียนไร่ก้าง โดยมีการรวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อจัดทำและจัดจำหน่าย รวมทั้งมีการจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย และแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกด้วย

การสร้างเครือข่าย ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพบนพื้นฐานความสามัคคีสามัคคี การทำงานกิจกรรมร่วมกัน เน้นการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน เช่น เครือข่ายของวัดวังโป่ง ประกอบด้วย หมู่บ้าน ๓ หมู่บ้าน ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเดียวกัน ประเด็นในการเชื่อมโยง ต้องการสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้เกิดในชุมชน การจัดตั้งการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วัดวังโป่ง เป็นศูนย์รวมและเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ซึ่งยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหลักศีล ๕ เข้ามาใช้ ทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ความเข้าใจและหวังดีต่อกัน ส่งผลให้สังคมมีความมั่นคง เกิดความสงบสุข อย่างยั่งยืน และไม่มีคดีความใด ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความพอเพียง ตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของรัชกาลที่ ๙ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน คณะสงฆ์ ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยพลังของประชาชน โดยสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ดังนี้ ๑. การทอผ้าชิ้น (ผ้าถุง) เป็นผ้าฝ้ายเนื้อดี ปลูกเองในชุมชน นำมาย้อม มากอด้าย ทอเป็นผ้าชิ้น โดยใช้เครื่องมือแบบโบราณ ๒. การปลูกผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล เช่น ผักชี ต้นหอม หัวหอมแดง ฟัก แฟง ถั่ว เป็นต้น ๓. การจักสานตะกร้าจากไม้ไผ่ ๔. การแปรรูปปลาร้า/ปลาร้าบอง ๕. การทอเสื่อจากต้นกก/ต้นไผ่ ๖. การผลิตหมอน เพื่อใช้ในเทศกาลงานบวชหรือแต่งงาน ๗. การทำพรมเช็ดเท้า ๘. การทำขนมแป้งจี (พิซซ้อฮีสาน) ซึ่งรูปแบบการนำโครงการมาปฏิบัติให้เกิดการประสานเครือข่ายขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีลักษณะของการทำกิจกรรมทางอาชีพ และการดำรงชีวิต และพึ่งพาตนเอง

การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการสนทนากลุ่มเรื่องรูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เวลา ๑๓.๐๐ น. จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้แก่

๑. พระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
๒. พระเมธีสุตภรณ์, ผศ.,ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตนครราชสีมา
๓. พระครูสังวรภิกษุ, ผศ.ดร.รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์, เจ้าอาวาสวัดหลักร้อย

๔. พระครูศรีภาวนาวิกรม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพายัพ, พระวิปัสณาจารย์วัดพายัพ
๕. พระปลัดสุวัฒน์ วชิโร ดร. เลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา
๖. พระครูสุตกิจวารคุณ, ดร. เจ้าคณะตำบลท่ง เขต ๒
๗. ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
๘. ดร.พิชิต ปริมาตร อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
๙. พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทฺโท ผศ., ดร.อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา
๑๐. ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตนครราชสีมา

การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำการศึกษาวิจัย การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา” พร้อมกับนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการวิจัยแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ สนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา พร้อมยืนยันความถูกต้องของข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการนำเสนอออกเป็น ๓ ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๓ เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการหาความร่วมมือระหว่างสมาชิกในเครือข่ายซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดนครราชสีมาเอง โดยเฉพาะหน่วยงานตามสายบังคับบัญชาตั้งแต่จังหวัดไปจนถึงระดับหมู่บ้าน สำหรับเครือข่ายของคณะสงฆ์ก็จะอาศัยความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์^{๔๗} ตามสายงานการบังคับบัญชาการขอความร่วมมือกับญาติโยมหน่วยงานภาครัฐที่คุ้นเคยเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล ๕ และขอความร่วมมือ รวมถึงการจัดทำโครงการร่วมกันในรูปแบบของการบูรณาการบ้างไม่บูรณาการบ้าง นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ต้องการให้ประชาชนมีความสุขจากการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านศีล ๕ สำหรับรูปแบบในการสร้างเครือข่ายนั้น ก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของการทำงานโดยความร่วมมือกันระหว่าง คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หมู่บ้าน/ชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา^{๔๘} ได้รูปแบบสร้างการมีส่วนร่วมเชิงเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ในลักษณะ ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบสร้างการมีส่วนร่วมเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงอำนาจหน้าที่ รูปแบบเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีลเชิงอำนาจหน้าที่ เป็นรูปแบบเครือข่ายประสานความร่วมมือ โดยการจัดตั้งเครือข่าย โดยมีผู้นำเป็นผู้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล

^{๔๗}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระราชสีมาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๔๘}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระเมธีสุตาภรณ์, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๕ การสร้างเครือข่ายในเชิงอำนาจหน้าที่ เป็นลักษณะของการดำเนินการภายใต้การรับมอบหมาย การแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชา และประสานไปยังหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องตามสายงานการบังคับบัญชา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่ง^{๔๙} ในรูปแบบนี้มีก็อยู่ในรูปแบบของการสร้างเครือข่ายตามคำสั่งแต่งตั้งตามแผนงานและโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ที่จัดขึ้นรวมถึงหน่วยงานอื่นที่บูรณาการโครงการและกิจกรรมของตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านศีล ๕ แต่อาศัยอำนาจในการตัดสินใจในบางประเด็นเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีสมาชิก องค์กรเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยกันประสานปฏิบัติงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๕๐}

รูปแบบเครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่ มีลักษณะการบูรณาการความร่วมมือจากคณะสงฆ์ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กร สมาคม มูลนิธิ และประชาชน รวมทั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ รู้รักสามัคคี และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แต่ไม่ใช่เครือข่ายที่แสดงถึงอำนาจในการบังคับให้ประชาชนหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการรักษาศีล ๕ เครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายภายใต้การอาศัยอำนาจเฉพาะตน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะอาศัยอำนาจ ขององค์กร จัดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ผู้นำชุมชนเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านศีล ๕^{๕๑} คณะสงฆ์อำนาจในการสั่งการนั้นมีน้อยจะอาศัยอำนาจที่เกิดจากแรงศรัทธาของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอำนาจในการสั่งการให้คณะสงฆ์ระดับต่างๆได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือ และขอบเขตอำนาจหน้าที่ กำหนดไว้ให้สามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ประชาชนได้รักษาศีล ๕^{๕๒}

๖) รูปแบบบูรณาการกิจกรรมชุมชนกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงประเด็นประสานความร่วมมือ ในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกันอันจะส่งเสริมให้หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษารักษาศีล ๕ และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ในระดับตำบล หมู่บ้าน ได้จัดกิจกรรมบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๕๓} ส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ เช่น การปล่อยนก ปล่อยปลา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ส่งเสริมกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ การบรรพชาสามเณรหมู่ภาคฤดูร้อน เจริญพระเกียรติ เป็นต้น และส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) โดยมี

^{๔๙}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระครูสังวรวิรักษ์, ผศ.ดร. รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์, เจ้าอาวาสวัดหลักร้อย, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๐}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทฺโธ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๑}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระครูศรีภาวนาวิกรม พระวิปัสสนาจารย์, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๒}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระปลัดสุวัฒน์ วิชิโร, ดร. เลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๓}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทฺโธ, ผศ.ดร.อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

กิจกรรมเชิงประเด็น ๘ ดังนี้ และประเด็นศีลธรรมและวัฒนธรรม ประเด็นสุขภาพอนามัย ประเด็นสัมมาชีพ ประเด็นสันติสุข ประเด็น ศึกษาสงเคราะห์ ประเด็นสาธารณสงเคราะห์ ประเด็นกตัญญู กตเวทิตาธรรม ประเด็นสามัคคีธรรม^{๕๔}

รูปแบบสมาชิกในเครือข่ายประกอบด้วย หมู่บ้านสมาชิกในหมู่บ้านองค์การบริหารส่วนตำบล ที่สนใจประเด็นเดียวกัน และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายจัดทำกิจกรรมขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล ๕ ตามประเด็นที่สนใจ และประเด็นที่เชื่อมโยงในลักษณะของการบูรณาการ และแกนนำเครือข่ายคณะสงฆ์ และเครือข่ายภาครัฐรวมถึงเครือข่ายภาคประชาชน^{๕๕} สนใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่งร่วมกันจะนำมาซึ่งการจัดกิจกรรมร่วมกันให้เกิดเป็นกิจกรรมหมู่บ้านศีล ๕ จากนั้นมีการดำเนินการประสานความร่วมมือจากสมาชิกเครือข่ายให้เกิดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นคุณลักษณะเด่นของหมู่บ้านนำไปสู่ การรองรับ เป็นหมู่บ้านศีล ๕ ดีเด่น เช่น หมู่บ้าน ด่านเกวียนเน้นกิจกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นสัมมาอาชีพการค้าขายที่ ซื่อสัตย์ มีความจริงใจและรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และสินค้า การดำเนินชีวิตในลักษณะที่สอดคล้องกับประเด็นสัมมาอาชีพทำให้เกิดเครือข่ายการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างบ้านวัดโรงเรียนจนได้รับการยอมรับว่าเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น^{๕๖} การดำเนินงานเชิงบูรณาการหลักศีล ๕ กับการดำเนินชีวิตของประชาชน มีลักษณะการดำเนินงานภายใต้การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และเครือข่ายมีรูปแบบการดำเนินงานเป็นเครือข่ายที่จัดตั้งโดยภาครัฐเป็นแกนกลางประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา

สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตบูรณาการกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อรายได้ รายจ่ายสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการดำเนินงาน จุดเด่นของหมู่บ้านและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP)หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ เช่น บ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของบ้านดอนชมพู หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านดอนชมพู ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ และให้หลักศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวัน^{๕๗}

การดำเนินงานของเครือข่ายอาศัยกิจกรรมหลักชุมชน กิจกรรมของวัดมาบูรณาการกับการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ ชาวบ้านดอนชมพูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์ ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนถือศีล ๕ ส่งเสริมและสนับสนุนการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ การทำบุญตักบาตรของพุทธศาสนิกชนในทุก ๆ เช้า การไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ทุกวันพระ การจัดกิจกรรมปวีราสกรรม ทุกวันที่ ๕-๑๕ มกราคม ของทุกปี จัดให้มี

^{๕๔}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๕}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทโธ, ผศ.ดร.อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๖}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๗}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), ดร.พิชิต ปุริมาตโร อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

การเรียนการสอนธรรมศึกษา การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่สอบผ่านธรรมศึกษาทุกปี กำไรให้กับสมาชิกด้วย^{๕๘}

การสร้างเครือข่าย ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพบนพื้นฐานความสมัครสมานสามัคคี การทำงานกิจกรรมร่วมกัน เน้นการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน ซึ่งรูปแบบการนำโครงการมาปฏิบัติให้เกิดการประสานเครือข่ายขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีลักษณะของการทำกิจกรรมทางอาชีพ และการดำรงชีวิต และพึ่งพาตนเอง^{๕๙}

๓) รูปแบบขยายเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ให้เกิดการประสานความร่วมมือ ระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ ประชาชน ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา โดยกำหนดพื้นที่โครงการและคณะกรรมการทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ในฐานะผู้ดำเนินการโครงการ ได้รายงานจำนวนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีพื้นที่เป้าหมายเชิงปริมาณในการดำเนินการ จนได้หมู่บ้านต้นแบบของเครือข่าย ๑) หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๓๘๔ หมู่บ้าน (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑๒ หมู่บ้าน รวม ๓๘๔ หมู่บ้าน) ๒) หน่วยงานรักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๓๒ แห่ง (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๑ แห่ง รวม ๓๒ แห่ง) ๓) สถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ จำนวน ๖๔ แห่ง (๓๒ อำเภอ ๆ ละ ๒ แห่ง แบ่งเป็น ระดับประถมศึกษา ๓๒ โรงเรียนและระดับมัธยมศึกษา ๓๒ โรงเรียน รวม ๖๔ แห่ง) และกำหนดหมู่บ้านเครือข่ายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ติดตามการทำงาน และประเมินผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หน่วยงานรักษาศีล ๕ และสถานศึกษารักษาศีล ๕ ต้นแบบ ดีเด่น จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๒ หมู่บ้าน/แห่ง^{๖๐} เครือข่ายสมาชิกหมู่บ้านรักษาศีล ได้คัดเลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ^{๖๑} รายงานผลการจัดกิจกรรม ตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกำหนด มีการลงพื้นที่ติดตามประเมินผล จนได้พิจารณาเลือกให้เป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น ที่ส่งเสริมกิจกรรมรักษาศีล ๕ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษาศีล ๕ และหน่วยงานรักษา ดีเด่น เป็นต้นแบบของหมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา^{๖๒}

^{๕๘}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), พระปลัดสุวัฒน์ วชิโร, ดร. เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๕๙}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), ดร.พิชิต ปริมาตร อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๐}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), ผศ.ดร.วินัย ภูมิสุข อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๑}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), พระครูสุตกิจวรคุณ, ดร. เจ้าคณะตำบลทับรัง เขต ๒, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๖๒}การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group), พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทโธ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทางเศรษฐกิจและสังคม การปฏิบัติตน ต้องมาจากรากฐาน ศิล ๕ เป็นธรรมะพื้นฐานของมนุษย์ ไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติศาสนา มีสาระเดียวกัน หากแต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น เรียกว่านิจศีล สังคมย่อมสงบสุข ชาวโลกย่อมร่มเย็นกันถ้วนหน้า หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ศิล ๕ เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับความประพฤติดีงาม และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ได้แก่ศีลมุ่งเน้นที่ประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคม ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติโดยตรงแก่บุคคลและสังคม บุคคลต้องการรักษาศีลให้ดียิ่งขึ้นไปในวันอุโบสถก็สามารถรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถศีลได้ ดังนั้น คฤหัสถ์ผู้รักษาศีล สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ศิล ๕ เป็นสิกขาบทที่คฤหัสถ์รักษาอยู่เป็นประจำ เรียกว่า นิจศีล มีสิกขาบทไว้สำหรับเป็นข้อฝึกความประพฤติกายวาจาให้เรียบร้อย ๕ ประการ ได้แก่

- ๑) เว้นจากปลงชีวิตของสัตว์ที่มีชีวิต (ปาณาติปาตา เวรมณี)
- ๒) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ (อทินนาทานา เวรมณี)
- ๓) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม (กาเมสุมิจฉารา เวรมณี)
- ๔) เว้นจากการพูดเท็จ (มุสาวาทา เวรมณี)
- ๕) เว้นจากการดื่มของมึนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี)

หลักของความประพฤติพื้นฐานของชุมชนในหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีจุดหมายที่เหมือนกัน คือ การมีชีวิตที่ไม่มิโทษภัยอยู่ในสังคมที่เป็นปกติสุข จึงสร้างกฎระเบียบขึ้นในสังคม ศิล ๕ จึงปรากฏชัดเจนในสังคม เป็นระเบียบปฏิบัติของสังคม ได้ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นที่ยอมรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และมีอานิสงส์อย่างต่อเนื่อง ปณจสีล สัพพกาลิก หมายความว่า ศิล ๕ เป็นของมีอยู่ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัยตรงกันข้ามหมู่บ้านที่ไม่รักษาศีล ๕ จะมีความประพฤติพื้นฐานของสังคม ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การประทุษร้ายซึ่งกันละกัน มีความไม่สงบสุข เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม ชุมชน

ศิล ๕ จึงเป็นหลักการสำหรับประพฤติขึ้นพื้นฐานของคนในสังคม สถานศึกษา วัด หน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ควรสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัยรักษาศีล ๕ มีการประพฤติตนให้มีเบญจธรรมทั้ง ๕ อันได้แก่ เมตตา กรุณา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น สัมมาอาชีวะ คือการประกอบสัมมาอาชีวะ กามสังวร คือการสำรวมในกาม สัจจะ คือการพูดความจริง สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว เป็นเครื่องส่งเสริมคุณธรรมความดี มีจรรยา มารยาทที่เรียบร้อย เป็นหลักความประพฤติตามหลักสากล ไม่เกี่ยวกับสมัยนิยมของยุคหรือท้องถิ่นหรือข้อห้ามต่าง ๆ ของชนบทรอบเนินมประเพณี จึงถือได้ว่าหลักความประพฤติที่เรียกว่า ศิล ๕ นี้เป็นมาตรฐานวัดความเจริญและเสื่อมโทรมของสังคมได้เป็นอย่างดี หลักการของศิล ๕ ยังสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การพัฒนาบุคคลต้นแบบในชุมชน โดยจากการมีเพียงศิล ๕ พัฒนาสู่การมีศีล ๘ ต่อไป

การประพฤติตนของบุคคลต้นแบบ ยังคงดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ได้ตามปกติ เหมือนบุคคลที่รักษาศีล ๕ สำหรับกลุ่มบุคคลที่มีได้รักษาศีล ๕ ไม่สามารถเข้าร่วมดำเนิน

กิจกรรมต่างๆ ร่วมกันได้ ทั้งนี้ เพราะวิถีแห่งความเป็นคนต้นแบบที่ดีงาม จะแตกต่างจากวิถีการใช้ชีวิตอยู่กับอบายมุข

การดำเนินงานเชิงบูรณาการหลักศีล ๕ กับการดำเนินชีวิตของประชาชน มีลักษณะการดำเนินงานภายใต้การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และเครือข่ายมีรูปแบบการดำเนินงานเป็นเครือข่ายที่จัดตั้งโดยภาครัฐเป็นแกนกลางประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา เป็นแกนกลางเชื่อมเครือข่าย ภายใต้สายงานบังคับบัญชาของจังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายคณะสงฆ์ มีคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ทั้งสองนิกาย เป็นแกนกลางเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนไปยังพื้นที่ มีการขับเคลื่อนโครงการและเชื่อมโครงการ ลักษณะการออกคำสั่ง การขอความร่วมมือสนับสนุนให้เกิดการใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนา หลักศีล ๕ กิจกรรมการดำเนินชีวิตบูรณาการให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

กลุ่มผู้ดำเนินการให้ประชาชนนำหลักการศีล ๕ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เกิดจากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา และหน่วยงาน โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สร้างเครือข่าย ภาครัฐ ภาคประชาชน เกิดจากรูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงอำนาจและหน้าที่ รูปแบบเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงอำนาจและหน้าที่ เป็นรูปแบบเครือข่ายประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยน เชื่อมโยง ปฏิบัติงาน ติดตามผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน ด้วยวิธีการจัดตั้งเครือข่าย โดยมีผู้นำเป็นผู้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามบทบาทหน้าที่ ภายใต้การได้รับมอบหมายการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชา และประสานไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามสายงานการบังคับบัญชาเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ตามคำสั่ง ตามประกาศ นอกจากนี้เครือข่ายยังมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และเครือข่ายยังมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ รวมถึงหน่วยงานอื่นที่บูรณาการโครงการและกิจกรรมของตนเองเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

สำหรับเครือข่ายภาคประชาชนจะแสดงบทบาทหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน และชักชวนสมาชิกอื่นๆ เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในฐานะหน้าที่ชาวพุทธที่ดี ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ได้ตามเกณฑ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการทำารณรงค์ให้ประชาชนได้หันมานำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ทำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นคนดี ไม่เบียดเบียนตน และคนอื่น ลดปัญหาสังคม ตามความสมัครใจ และแรงศรัทธาเลื่อมใสที่มีอยู่ภายในตน

๒) รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงประเด็น เป็นการประสานความร่วมมือในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษารักษาศีล ๕ และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ได้จัดกิจกรรมบูรณาการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในประเด็นกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ เช่น กิจกรรมปล่อยนก ปล่อยปลา ถวายชีวิตโคกระบือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กิจกรรมส่งเสริมตามวิถีชาวพุทธ เช่น การทำกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และกิจกรรมส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เช่น การให้ความรู้เรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย

สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม เช่น สมาชิกในเครือข่ายประกอบด้วย หมู่บ้านสมาชิกในหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ที่สนใจ ประเด็นเดียวกัน และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำกิจกรรมขับเคลื่อน หมู่บ้านศีล ๕ ดำเนินการประสานความร่วมมือจากสมาชิกเครือข่ายให้เกิดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นคุณลักษณะเด่นของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ และพัฒนาเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ (ดีเด่น)

๓) รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงพื้นที่ รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงพื้นที่ เป็นการประสานความร่วมมือ ระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ ประชาชน ในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา โดยกำหนดพื้นที่โครงการ กำหนดกิจกรรม และกำหนดแนวร่วมในการทำงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วยพื้นที่ เป้าหมายครอบคลุม ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน กิจกรรม แนวร่วมผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา ในฐานะผู้ดำเนินการโครงการ จนได้หมู่บ้านต้นแบบของเครือข่ายจำนวน ๔๘๐ หมู่บ้าน และได้หมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษา ต้นแบบ (ดีเด่น) จำนวน ๓๒ หมู่บ้าน/แห่ง เป็นต้น

สรุป ได้ว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เห็นด้วยกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายทั้ง ๓ รูปแบบทั้งนี้เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ต่างรับรู้เกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์ และสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา เป็นเครือข่ายและเข้าร่วมกิจกรรมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์ และรับรู้ถึงรูปแบบ การเกิดขึ้นของเครือข่ายภายใต้การเชื่อมโยงขององค์กรจัดตั้งของภาครัฐเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายไปยังภาคประชาชนจนเกิดการดำเนินโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ การจัดทำกิจกรรม ร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

แผนภาพที่ ๔.๙ โมเดลกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัยได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) ในประเด็นกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาและการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา สรุปตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๑. กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นหมู่บ้านที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำเอาหลักการศีล ๕ ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพจน์เพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคมชุมชน สนองนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์ การดำเนินงานมีลักษณะการร่วมมือเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล ๕ ผลการดำเนินงานมีความแตกต่าง และรูปแบบซึ่งนำหลักการของศีล ๕ ไปปรับใช้และจัดกิจกรรม ตามความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีผลการดำเนินการ ดังนี้

ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ รองลงมาได้แก่ ด้านยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และกระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อาศัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว การดำเนินโครงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จึงเป็นกลไกหลัก และเมื่อเกิดแนวร่วมโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการวางแผนยุทธศาสตร์ให้เกิดการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำไปสู่การติดตามและประเมินผลแต่กลไกข้อหลังสุด ขับเคลื่อนได้ไม่มากทั้งนี้

เพราะสมาชิกในชุมชนคิดว่าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นโครงการและกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น รวบ
 ทั้งขีดต่อความรู้สึกความอยากกิเลสของประชาชน และอาชีพที่เกี่ยวข้องไม่เหมาะต่อการรักษาศีล ๕

จากผลการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทำให้เกิดเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕
 ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการประสานความร่วมมือ ความสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของ
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา หมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงาน
 พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน แนวทางการปฏิบัติงานภายใต้โครงหมู่บ้าน
 รักษาศีล ๕ ร่วมกันเป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มี
 ความสัมพันธ์กับงาน และสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงาน/ภารกิจ และความเป็นภาคีต่อกันนั้น
 มีหลักการทำงานร่วมกันของเครือข่ายใน ๔ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕
๒. หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕
๓. หลักการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล

๕.๒ วิเคราะห์วิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด นครราชสีมา

เครือข่ายคณะสงฆ์ เป็นกลไกกระบวนการประสานความมือ เชื่อมโยง ร่วมใจของคณะสงฆ์
 จังหวัดนครราชสีมาทุกระดับ ทั้งนี้ได้ยึดหลักการ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ ในการทำงานตาม
 ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗ แบ่งตาม
 ระดับการปกครองประกอบด้วย ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับวัด โดย เจ้าคณะ
 จังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เป็นที่ปรึกษาโครงการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑) ช่วยอำนวยความสะดวก ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน เร่งรัดติดตาม
 ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
 เครือข่ายคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา นำโดยพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และ
 พระเทพรัตนดิลก เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (ธ) พร้อมด้วยรองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
 ในฐานะเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของโครงการ ถึงอย่างนั้นยังได้เป็นผู้นำของคณะสงฆ์และ
 ประชาชนในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย โดยอำนวยความสะดวก
 ประสานงาน กำหนดยุทธศาสตร์ ทำงานแผนงาน เพื่อเร่งรัดติดตามประเมินผล รายงานผลการ
 ดำเนินการโครงการ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปของกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัด
 ประชุมชี้แจงนโยบาย การประชุมตรวจการของคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชน
 เพื่อขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ประจำปี ๒๕๕๗ กำหนดลงพื้นที่ทุกอำเภอ จำนวน ๓๒ อำเภอ การลงนาม
 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดย
 ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะดำเนินโครงการฯ
 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
 พระบรมราชินีนาถ และมีเจตนาที่ร่วมกันสร้างสังคม ให้เป็นสังคมที่มีศีล มีสุข ปรองดอง
 สมานฉันท์ โดยใช้แนวทางตามหลักของศีล ๕

๒) ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การปฏิบัติงาน บรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย คณะสงฆ์ระดับจังหวัดนครราชสีมา ได้เริ่มการขับเคลื่อนโครงการ สร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” จังหวัด นครราชสีมา ในรูปของเครือข่ายภายใต้การออกคำสั่ง และประกาศจังหวัดนครราชสีมา เพื่อแต่งตั้ง คณะกรรมการ ดำเนินงาน และขับเคลื่อน ดังนี้ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘ พระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๑๓/๒๕๕๘ เรื่องแต่งตั้ง คณะกรรมการตรวจประเมินและติดตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับอำเภอ รวม ๓๒ อำเภอ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ นายธงชัย ลืออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ เร่งรัดให้คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และ หมู่บ้านได้รับประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ได้ร้อยละ ๕๐ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการรณรงค์ให้ประชาชนได้หันมานำเอาหลักธรรมมาประพฤติ ปฏิบัติ ทำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นคนดี ไม่เบียดเบียนตน และคนอื่น ลดปัญหาสังคม ได้นำเอา นโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของอำเภอ ได้รับเอานโยบายจากเจ้าคณะจังหวัด นครราชสีมา แล้วไปจัดประชุมเป็นวาระของคณะสงฆ์อำเภอ เพื่อขยายผลไประดับตำบล ระดับวัด จังหวัดนครราชสีมา มีการสร้างเครือข่าย “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์จังหวัด คณะสงฆ์อำเภอ ตำบล วัด ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่ และหน่วยงานอื่นๆ มีการ กำหนดวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างชัดเจน ทำให้การ ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก่ คณะกรรมการระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ ผู้ว่าราชการ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ได้จัดกิจกรรมแถลงข่าว และลง นามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการให้มีการลงนามบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ภายใต้นโยบายของจังหวัดนครราชสีมา บันทึกข้อตกลงความ ร่วมมือ (MOU) ระยะที่ ๑ ระดับจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา กับเจ้า คณะจังหวัดนครราชสีมา (มหานิกายและธรรมยุต) ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๗ การลงนามบันทึก ข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) ทำให้เกิดเครือข่ายการทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกัน ระหว่าง จังหวัดนครราชสีมา และคณะสงฆ์ ขยายเครือข่ายไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ภายใต้การทำงานตาม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๘- ๒๕๖๐) ระดับจังหวัด ระหว่างเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (มหานิกายและธรรมยุต) ผู้ว่าราชการ จังหวัดนครราชสีมา กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๑-๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำจังหวัดนครราชสีมา สำนักงาน

พระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา ถือว่าเป็นการลงนามครั้งใหญ่อีกครั้ง การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้องอาศัยการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทำให้เกิดมีการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีเครือข่ายช่วยกันคิด ช่วยกันทำงาน มีผู้ร่วมรับรู้รับผิดชอบ ต่างได้ทำหน้าที่ของตนเอง การมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน ให้การดำเนินงานบรรลุสำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เพราะเป็นการแบ่งเบาภาระในการทำงาน

๔) ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ประชาชนได้เข้าใจ รวมถึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ พร้อมทั้งสมัครเข้าร่วมโครงการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๕) กำหนดแนวทาง วิธีการให้ส่วนราชการต่างรัฐวิสาหกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ

๕.๓ เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

๑. การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สภาพการดำเนินกิจกรรมทั่วไป เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่าย อาศัยการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา กับจังหวัดนครราชสีมา เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน มีเป้าหมายลดความขัดแย้งในสังคม โดยอาศัยหลักการของศีล ๕ มาปรับใช้กับกิจกรรมต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการบูรณาการแผนงานต่างๆร่วมกัน การมีส่วนร่วมนับเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปจากการถอดบทเรียนนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยวิธีการ บูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การจัดตั้งเครือข่ายของภาครัฐ และเครือข่ายของคณะสงฆ์ สามารถบูรณาการให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน โดยนำความต้องการของประชาชนในการสร้างความสุขสงบ และพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในด้านต่างๆภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ ๒ การบูรณาการแผนงานของคณะสงฆ์กับกิจกรรมชุมชนภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การบูรณาการกิจกรรมและโครงการที่ชุมชนเริ่มอยู่ก่อนแล้วโดยคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโดยใช้แนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับหลักการศีล ๕ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและโครงการจากแผนงานของจังหวัด จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ได้ง่าย ทั้งนี้เพราะประชาชนภายใต้สังคมไทยอยู่ในรูปแบบของสังคมอุปถัมภ์ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน และสร้างความมั่นใจภายใต้การนำพระสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านและประชาชนทั่วไปให้ความศรัทธา การบูรณาการกับกิจกรรมชุมชนกับคณะสงฆ์มีความเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ ๓ สร้างการมีส่วนร่วมเชิงตระหนักกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและหน่วยงาน

ที่เข้ามาสนับสนุน เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยให้ขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านศีล ๕ สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา อภิปรายผลตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นหมู่บ้านที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำเอาหลักการศีล ๕ ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพฤติเพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคม ชุมชน สนองนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์ การดำเนินงานมีลักษณะการร่วมมือเชิงปฏิบัติการทำงานในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล ๕ ผลการดำเนินงานมีความแตกต่าง และรูปแบบซึ่งนำหลักการของศีล ๕ ไปปรับใช้และจัดกิจกรรม โดยมีการดำเนินการที่สำคัญต่อกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคีเครือข่ายอื่นๆในสังคมให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมกระบวนการการพัฒนาสังคมในฐานะเจ้าของการพัฒนา และดำเนินการที่เกิดจากร่วมแรงร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะที่เป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และรับผลประโยชน์อันเกิดจากผลของโครงการนี้ โดยจะเน้นการดำเนินประชาสัมพันธ์ณรงค์เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชน หมู่บ้าน สถานศึกษา และสมัครเข้าร่วมโครงการรักษาศีล ๕ และมีองค์กรเครือข่ายปกป้องพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านชุมชน ทุกภาคส่วนในประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการ ทั้งนี้ หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการทำงานร่วมกัน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นโครงการที่จะนำพาให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุข มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้รากฐานความสุขสงบ การรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จะมีความตระหนักและเข้าไปร่วมกิจกรรมให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ นำไปสู่การพัฒนาและการประสานงานร่วมกัน กับสมาชิกในฐานะเจ้าภาพร่วม สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ^๑ ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวคิดในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยตรงได้กำหนดไว้ ๒ ประการคือ ๑) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อชวนเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานความเคารพสิทธิเชื่อถือเพื่ออาทรซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการเกื้อกูลพึ่งพากัน ๒) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี

^๑พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

สอดคล้องกับ แพรภัทร ยอดแก้ว^๒ ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม พบว่า ๑) ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานได้แนวปฏิบัติที่ดี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทั้งฝ่ายสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี โดยใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ด้านการจัดกิจกรรมที่ดีซึ่งอาศัยทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นและด้านการส่งเสริมสนับสนุนที่ดี จากวัดซึ่งนำโดยพระสงฆ์และจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ๒) มีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน ๓ ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เป็นแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการจัดกิจกรรมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะพระสงฆ์ หน่วยงาน ชุมชน ประชาชน ได้มาร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีล ๕ และการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันติงามของชาวพุทธที่ได้ประพฤติกปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน และเกี่ยวเนื่องกับสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หล่อหลอมความเป็นชาวพุทธอย่างดีงาม ทั้งนี้ หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะ พระสงฆ์ หน่วยงาน ชุมชน ประชาชน นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม ควบคู่กับการยอมรับ การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคม การนำหลักการศีล ๕ มาใช้ในการพัฒนาสังคม การจัดกิจกรรมรณรงค์ลดละเลิกอบายมุข เพื่อลดรายจ่าย และช่วยให้สุขภาพกาย สุขภาพจิต ของประชาชนดี อยู่อย่างสงบ และปลอดภัย สอดคล้องกับ มัลลิกา ผลอนันต์^๓ ได้วิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษามีหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม

๓) การติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษารักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการรักษาความก้าวหน้าของการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินโครงการกิจกรรมของหมู่บ้าน หน่วยงาน และสถานศึกษารักษาศีล ๕ เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ^๔ ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

^๒ แพรภัทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศีล ๕ ของจังหวัดนครปฐม”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

^๓ มัลลิกา ผลอนันต์, “การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน”, รายงานวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๔ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

ของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๑) ชุมชนจะต้องสร้างเองชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล ๕ ๒) การมีกฎกติกาและวิธีการเคารพกฎกติกา ๓) การอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ๔) ไม่ตามกระแสวัตถุนิยมคือมีความพอเพียงความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ๕) มีความพร้อมมีความสามัคคีของหมู่คณะ

๕.๒.๒ บทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่การปกครองที่กว้างขวาง แบ่งการปกครองออกเป็น ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากเป็นจังหวัดใหญ่จึงมีประชาชนจากภูมิภาคต่าง ๆ มาประกอบอาชีพและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกัน จังหวัดนครราชสีมา มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ ศีล ๕ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง จึงจัดทำโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้น การจัดทำโครงการครั้งนี้ ได้อาศัยเครือข่ายการทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ดำเนินการจัดตั้งขึ้นรูปลักษณะของคณะกรรมการ ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ.๒๕๕๗ ขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๑-๓ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งยึดหลักการและวิธีการดำเนินงานตามมติมหาเถรสมาคม เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธของประชาชนคนไทยอย่างยั่งยืนถาวร โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกหมู่บ้านในจังหวัดนครราชสีมา มีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร่วมในการนำหลักของศีล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่

๑) ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่ จากการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านศีล ๕ ตั้งแต่เริ่มโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อาศัยการแต่งตั้งคณะกรรมการ การติดตามการทำงานประสานงาน การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ติดตามประเมินผล คณะกรรมการเครือข่ายทุกระดับ มีการติดต่อประสานงาน ประชุมปรึกษาหารือกัน ภายใต้อำนาจหน้าที่ตามระเบียบ คำสั่ง จึงกล่าวได้ว่า เป็นสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจและหน้าที่ ดำเนินการร่วมกันขับเคลื่อนให้ประชาชนนำหลักการศีล ๕ มาประยุกต์กับดำรงชีวิต ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา มีหน้าที่ร่วมกับฝ่ายปกครอง ในการประสาน หมู่บ้าน/ชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมรักษาศีล ๕ กับคณะสงฆ์ เป็นเครือข่ายการทำงานบูรณาการภารกิจที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ในการทำงานร่วมกัน ตามหน้าที่รับมอบหมาย เช่น เป็นคณะกรรมการดำเนินโครงการ การจัดประชุม การจัดเวทีเสวนา การติดตามวัดประเมินผล ภายใต้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการสั่งการบนพื้นฐานการขอความร่วมมือให้เกิดการปฏิบัติงานตามกฎกติกา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วิถีชีวิตของความเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้การดำเนินการเชิงอำนาจแบบพึ่งพา

พัฒนาชุมชนศีล ๕ สอดคล้องกับ พิสิฐ เทพไกรวัล^๕ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ๑) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินภารกิจของเครือข่าย ๒) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา ๓) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๔) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย ๕) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และ ๖) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล

กลไกเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา นำไปสู่การดำเนินการปฏิบัติงานตามแนวทางการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีขั้นตอนดังนี้

๑) หลักการสร้างความตระหนัก และรวมตัวเป็นเครือข่าย ประสานงานภายในชุมชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน จะเห็นได้จากคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนี้ การจัดประชุมเพื่อชี้แจงให้ทราบนโยบายของมหาเถรสมาคม การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จัดทำเป็นประกาศจังหวัดนครราชสีมา ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอทุก ๓๒ อำเภอ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับระดับตำบล ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ในระยะเวลาการทำงานขับเคลื่อน ๔ ปีที่ผ่านมา การบรรจุโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของจังหวัดนครราชสีมา การจัดประชุมตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัดและประชาชน ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๐ เพื่อขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อสร้างความเข้าใจ ตระหนัก และร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน เป็นการพัฒนาสังคมโดยอาศัยการสร้างพลังของเครือข่ายรวมตัวกันให้เกิดการขับเคลื่อนหมู่บ้านศีล ๕ ภายใต้วีจักษณ์ความร่วมมือสนับสนุนเชิงบูรณาการงานประจำ สอดคล้องกับ พิสิฐ เทพไกรวัล^๖ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย กระบวนการสร้างเครือข่าย ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ๒) ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย ๓) ขึ้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน ๔) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่าย ๕) ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ ๖) ขึ้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

๒) หลักการสร้างพันธกรณี และการบริหารเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความรู้ ขยายเครือข่าย สร้างสังคมสงบสุขร่วมกัน คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการสร้างพันธกรณี และการบริหารเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความรู้ ขยายเครือข่ายสร้างสังคมสงบสุขร่วมกัน ดังนี้ การจัดประชุมลงบันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับจังหวัด ระหว่างเจ้าคณะจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด การจัดประชุมลงบันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ

^๕ พิสิฐ เทพไกรวัล, “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^๖ พิสิฐ เทพไกรวัล, “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

(MOU) ระดับอำเภอ ระหว่างเจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด การจัดประชุมลง บันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับตำบลระหว่างเจ้าคณะตำบล กำนัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล การจัดประชุมลงบันทึกข้อตกลงทำความร่วมมือ (MOU) ระดับหมู่บ้าน ระหว่าง เจ้าอาวาส และผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การแบ่งงาน แจกงานกัน ทำ ประสานงาน ติดตามการดำเนินการ การกำหนดให้วัดและที่ทำงานผู้ใหญ่บ้านเป็นจุดรับใบสมัคร สมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการนำโครงการกิจกรรมมาวางแผนงานร่วมกันให้เกิดการเชื่อมโยงงานประจำของหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายขับเคลื่อนกิจกรรมหมู่บ้านศีล ๕ ให้เกิดการพัฒนาลังคมภายในหมู่บ้าน สอดคล้องกับ สมศักดิ์ เอี่ยมดี^๗ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย ๑) องค์การของเครือข่าย ๒) การจัดการเครือข่าย ๓) การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ๔) การธำรงรักษาเครือข่าย

๓) หลักการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากหลักการการทำงานของเครือข่าย คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และหมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการใช้ประโยชน์ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดังนี้ การใช้เวทีเสวนาในการทำโครงการตรวจการคณะสงฆ์ เยี่ยมเยียนวัด และประชาชนเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” การแสดงธรรมเทศนา ให้วัดทุกวัดได้แสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง ศีล ๕ ทั้ง ๙ กัณฑ์ ซึ่งได้รับมาจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โครงการแผ่เผยธรรมของพระธรรมทูตจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับ มัลลิกา ผลอนันต์^๘ ได้วิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน พบว่า บทบาทของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณชนในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น

๔) หลักการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นวัตกรรมในการพัฒนา คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และหมู่บ้าน/ชุมชน มีแนวทางการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

^๗สมศักดิ์ เอี่ยมดี, “การพัฒนากระบวนการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๘มัลลิกา ผลอนันต์, “การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน”, รายงานวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๖)

ศิลป์ ๕ เป็นการนำความสัมพันธ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดการทำกิจกรรมต่อเนื่องที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมอย่างเป็นพลวัต ผลการพัฒนาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความต้องการ ปรับประยุกต์ใช้หลักการศิลป์ ๕ สอดคล้องกับ แพรภัทร ยอดแก้ว^๔ ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียน การดำเนินงานหมู่บ้านศิลป์ ๕ ของจังหวัดนครปฐม พบว่า การดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศิลป์ ๕ จังหวัดนครปฐม มีรูปแบบการทำงานแบบเน้นการร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงระดับหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน ๓ ระยะตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว มีแนวทางการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการทุกระดับและมีกิจกรรม ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมเสริม ได้แก่ กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศิลป์ ๕ และการรณรงค์การรักษาศิลป์ ๕ กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมีหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น ได้แก่ วัดวังตะกุ่ม อำเภอเมือง และวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป์ ๕ จังหวัดนครราชสีมา สรุปตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ มหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรอนุมัติโครงการต่างๆ ที่ สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในทางที่ดีโครงการหมู่บ้านศิลป์

๕.๓.๑.๒ หน่วยงานภาครัฐมหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปี และแผนพัฒนาระยะยาว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๓.๒.๑ ส่งเสริมแกนนำคฤหัสถ์รักษาศิลป์ ๕ ให้เกิดกลุ่มจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร)

๕.๓.๒.๒ สนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนร่วมกำกับติดตามและประเมินผลรายงานผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในการรักษาศิลป์ ๕ ของหมู่บ้านเครือข่ายให้สามารถนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ การสร้างนวัตกรรมชุมชนหมู่บ้านโดยใช้หลักศิลป์ ๕ เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติแก้ปัญหาชุมชน

๕.๓.๓.๒ ศึกษาการสร้างระบบขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป์ ๕ ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดเครือข่ายและเกิดความยั่งยืน

^๔ แพรภัทร ยอดแก้ว, “การถอดบทเรียนการดำเนินงานหมู่บ้านศิลป์ ๕ ของจังหวัดนครปฐม”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๗).

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๔.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา. **หลักการวิธีการจัดการศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒.
- กาญจนา แก้วเทพ. **จิตสำนึกของชาวนา:ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง.**
กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๕๗.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- โกวิท พวงงาม. “การขับเคลื่อนการเมืองภาคพลเมืองของคณะทำงานเครือข่าย ภาคประชาสังคมจังหวัด”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.** ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘ : ๑-๓๐.
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. **แนวทางการเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก.** นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ. **จิตวิทยาทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- เจมส์ แอล เครย์ตัน. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน.** แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๒ นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.
- ญาเรศ อัครพัฒนานุกุล. “การกระจายอำนาจกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ การเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดอุบลราชธานี”. **รายงานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว, ๒๕๕๖.
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. **การเมืองภาคพลเมือง บทวิเคราะห์แนวคิดและปฏิบัติการทำทนายอำนาจการเมืองในระบบตัวแทน.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. **Journal of Humanities and Social Sciences. Vol. ๖. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๒. หน้า ๑๒๒**
- ถวิลวดี บุรีกุล. “การมีส่วนร่วม : แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ.” ใน **เอกสารประกอบการ ศึกษา ฐานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา.** นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑.
- ถวิลวดี บุรีกุล. **การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.

- ทวี บุญยุค. **พ่อสอนลูก**. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญเกษร, ๒๕๔๒.
- ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์. **จิตสำนึกคุณภาพสร้างได้จริงใน ๑๒๐ วัน**. กรุงเทพมหานคร : Think Beyond. ๒๕๕๒.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. **พลเมืองกับท้องถิ่นเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร : คบไฟ, ๒๕๔๙.
- นรรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ประชาธิปไตย : องค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๑.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. **การสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยม เพื่อการต่อต้านป้องกันการทุจริต คอร์รัปชั่น. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗ : ๒๔๘-๒๖๔.**
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุขภาพการพิมพ์ ๒๕๔๒.**
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. **“การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความ เป็นประชาธิปไตยทางตรง.” วารสารกฎหมายปกครอง. ๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ : ๖๙.**
- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.๒๕๓๐. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๓๑.
- พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.**
- _____. **ธรรมนูญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.**
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.**
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **รัฐศาสตร์และจริยธรรมนักรการเมืองแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๔๘.**
- พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิกมลคีเมทอง, ๒๕๒๖.**
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา. ๒๕๕๖.**
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคคส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.**
- วิศาล ศรีมหาวโร. **“การเมืองไทยระบบหรือคน : การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปี ๒๕๕๔ เล่มที่ ๓ : ๑๖-๒๖.**
- วุฒิสาร ตันไชย. **การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.**
- ศศิณา ภารา. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ส.เอเซียเพรส ๑๙๘๙, ๒๕๕๐.**
- ศึกษานิตะทัก หน่วยกรมสามัญศึกษา. **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร : มิตรภาพการพิมพ์, ๒๕๕๔.**

- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗.
- สมพร เทพสิทธิ์า. **จิตสำนึกของชาวพุทธต่อพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสมพร เทพสิทธิ์า เพื่อศาสนาและพัฒนาสังคม, ๒๕๔๐.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเชิงพุทธ**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. **จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๙.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. **สารานุกรมรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.
- สุวรีย์ ศิริโกภาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- อริสา สุขสม. **การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : บรรณสาร, ๒๕๕๒.
- อาภัสรา เทพจำนง. “การใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์ลงคะแนน: ศึกษาแนวทางเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์ลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๕๕.
- ๒. ภาษาอังกฤษ :**
- Lee J. Cronbach. **Essentials of psychological testing**. ๔th ed.. New York : Harper & Row, 1971.
- Myron Weiner. **Political Participation: Crisis of The Political Process Princeton**: Princeton University Press, 1985.
- Norman H. Nie and Sidney verba. **Political Participation Readings**. Mass: Addison Wesley, 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความวิจัย

กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

The Tactics Actuation of The five precepts village in Nakhon Ratchasima

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อวิเคราะห์นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย (๒) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน และ(๓) เพื่อเสนอแนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน ผลวิจัยพบว่า (๑) นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย พบว่า การพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตสู่สังคมไทย มีพระราชบัญญัติขับเคลื่อนความสุจริตและรัฐบาลส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ เชื่อมโยงภารกิจสร้างความยุติธรรมสู่สังคมไทย (๒) กระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเมืองสุจริตสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เกิดกิจกรรมสุจริตแก่สมาชิกได้ต้นแบบที่แตกต่างกันตามบริบท สำหรับหลักการปฏิบัติต้นแบบสร้างค่านิยมสุจริตการเมืองภาคประชาชน มีลักษณะเหมือนกันนำไปสู่กิจกรรมทางการเมืองชุมชนเข้มแข็ง คือ การนำที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตนิคเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้สะท้อนผลประพฤติความสุจริต และโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน หลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตนิคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสุจริตทางการเมือง และ (๓) แนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชนควรใช้หลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตนิคปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย

ABSTRACT

This research has the objectives as follows; (1) to analyzed strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society (2) to studied the strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics and (3) to presented the integration method of dhamma for strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics

The research results found that (1) strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society is found that Thailand emphasized to develop anti-corruption, the government has strengthening policy and good sense cultivating and honest values in Thai society, The Act to drive good faith and the government strengthening good governance and prevent corruption and misconduct in the government and it is associate the task of justice mission to Thai society (2) process of strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics is found that the good faith of political could strengthening the community, create activity of good faith for the members has the different prototypes in context. the particle of prototype of strengthening create the values of good faith in citizen politics with the same characteristics. It is lead the community into political activity and bring Thitthathammikatthasangwattanika as dhamma virtues conducive to benefits in the present, it affected economic security and earn more wealth, Self-reliance. These are affected good faith conduct and model of confirmatory elements. Principle of Thitthathammikatthasangwattanika correlated strengthening behavior for the political and (3) integrating model the dhamma principle to strengthening and good sense cultivating and honest values in citizen politics is found that strengthening policy and good sense cultivating and honest values in citizen politics should follow the dhamma principle of Thitthathammikatthasangwattanika to cultivating good sense in Thai society

บทนำ

การรักษาศีล ๕ หรือ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นโครงการที่เกิดจากดำริของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ แม่กองบาลีสนามหลวง ที่ได้กล่าวให้โอวาทเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่า “อันว่าศีล ๕ เป็น การสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบ สุขร่มเย็น ดังที่บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นเหตุให้พ้นจากความทุจริต จิตจะร่าเริงแจ่มใสและเป็นทางหยั่งลงมหาสมุทร คือ พระนิพพาน”

ในเรื่องดังกล่าวได้รับเมตตาให้การชี้แนะถึงเรื่องดังกล่าวนี้ จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ประสงค์จะให้สังคมไทยได้มีการรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกันสังคมได้เป็นอย่างดี โดยหากหมู่บ้านใดนำไปปฏิบัติได้ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดความสงบสุข และจะส่งผลให้ประเทศเกิดความสงบสุข ไม่ต้องทุกข์ ไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน อันเป็นการพัฒนาจิตใจของประชาชน ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ดังนั้น เพื่อน้อมนำดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มาปฏิบัติ

กรมการศาสนาจึงได้จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข เพื่อส่งเสริม ให้พุทธศาสนิกชนได้รับการ ส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ให้รู้จักใช้หลักธรรมมาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปันและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป โครงการนี้ นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล ๕ นั้นเอง^๑

ศีล แปลว่า ปกติผู้ที่มีศีลจึงหมายถึงผู้ที่เป็นคนปกติเป็นมนุษย์ที่ปกติความปกตินั้นเป็นพื้นฐานของความสงบเรียบร้อยของทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต แต่เมื่อใดเกิดความไม่ปกติขึ้น ความยุ่งยาก ความเดือดร้อนหรือเสียหายย่อมเกิดขึ้นตามมา ถ้ามีความเป็นปกติการดำเนินชีวิตก็มีแต่ความสงบสุขสังคมก็อยู่อย่างปกติเรียบร้อย แต่วันใดที่คนปกติกลายเป็นคนไม่ปกติไป เมื่อนั้นความทุกข์ ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้างศีล ๕ คือ ปกติของความ เป็นมนุษย์ หรือมนุษยธรรม คือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ผู้ที่มีศีลก็ถือว่าเป็นคนที่ผิดปกติไป

ศีล ๕ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็ จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายเกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม

แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข แม้ศีลจะมีหลายความหมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือเจตนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีลคือความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริตสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ

การรักษาศีล จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญมहाทาน และบุญจากการรักษาศีล เพราะทุกครั้งที่เรที่ตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดีเกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศีลยังเป็นคุณธรรมอันงามด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการคือ เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่ กุศลธรรมเบื้องสูง คือสมาธิ(Meditation) และปัญญาต่อไปหากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

ชาวพุทธในประเทศไทยส่วนใหญ่แม้จะไม่ออกมาประกาศตนว่าเป็นพุทธมามกะทั้งหมด แต่ด้วยความ เป็นชาวพุทธเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องร่วมกันสมาทานศีล ๕

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ในตำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒ - ๔.

หรือ ศิล ๘ ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือสมาทานศีล ๕ และร่วมกันบำเพ็ญศีล ภาวนาตลอดงานจนจบ การที่ทางศาสนาจักรนำโดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และทางอาณาจักรนำโดยรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่างต้องการให้บ้านเมือง สงบสุขและมีความมั่นคงยั่งยืนในหลายๆ ปัญหาที่ผ่านมา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นเหมือนการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยได้ตระหนักรู้ว่าตัวหลักศีล ๕ นี้ถือเป็นกฎกติกาสังคมเชิงพุทธ ที่ต้องร่วมกันรักษาอย่างเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป แต่ปัญหาการวิจัยที่ต้องการดำเนินการให้ได้มาซึ่งคำตอบคือโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ ในความเป็นจริงแล้วมีรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล ๕ อย่างไร ที่จะส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเงื่อนไข กฎกติกาอะไรที่ยังรอการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้เป็นไปตามนโยบายของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอย่างมีประสิทธิภาพได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษานี้ใช้เป็นแนวทางในสร้างการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาและสถานศึกษา,หน่วยงานภาครัฐ,ภาคเอกชนนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาแบบมีส่วนร่วมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
๓. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเชิงและคุณภาพ ที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการ และประชาชน ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๕๓๒,๐๖๔ คน (ข้อมูลจากประชากร ทั้งหมดที่นับถือศาสนาพุทธในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒,๕๙๔,๓๑๐ คน)^๒

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการ และประชาชน ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๔๐๐ คน โดยแยกตามอำเภอต่าง ๆ

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา, เอกสาร , ๒๕๕๘ , หน้า ๒๐.

จำนวน ๓๒ อำเภอ โดยใช้วิธีการสุ่มจากตารางสุ่มของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๓ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากตัวแทนฝ่ายส่งเสริมระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ตำบล เจ้าอาวาส ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๒๕ รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และเครือข่ายหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๑๐ รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการทำงาน ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก เพื่อค้นหาหลักการทำงาน และความสัมพันธ์เชิงบูรณาการภารกิจของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ และการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแบบสอบถามตอนที่ ๒ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ^๔

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ การปฏิบัติตนของผู้สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในสถานศึกษา หน่วยงานราชการ หมู่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมาและหาแนวทาง และการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมาให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

^๓ยูกุท โทยวรณณ์, **วิจัยการตลาด**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๒.

^๔ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, **วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิเศษซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๕), หน้า ๘๖-๘๗.

ผลการวิจัยพบว่า

(๑) นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย พบว่า การพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตสู่สังคมไทย มีพระราชบัญญัติขับเคลื่อนความสุจริตและรัฐบาลส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ เชื่อมโยงภารกิจสร้างความยุติธรรมสู่สังคมไทย

(๒) กระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเมืองสุจริตสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เกิดกิจกรรมสุจริตแก่สมาชิกได้ต้นแบบที่แตกต่างกันตามบริบท สำหรับหลักการปฏิบัติต้นแบบสร้างค่านิยมสุจริตการเมืองภาคประชาชน มีลักษณะเหมือนกันนำไปสู่กิจกรรมทางการเมืองชุมชนเข้มแข็ง คือ การนำที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตินิกเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง ฟังตนเองได้สะท้อนผลประพฤติกความสุจริต และโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน หลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตินิกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสุจริตทางการเมือง และ

(๓) แนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชนควรใช้หลักธรรมที่ภูธธัมมิกัตถสังวัตตินิกปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย

อภิปรายผล

กระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นหมู่บ้านที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นำเอาหลักการศีล ๕ ตามหลักปฏิบัติของชาวพุทธ มาประพจน์เพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคมชุมชน สอนนโยบายรัฐบาล และนโยบายคณะสงฆ์ การดำเนินงานมีลักษณะการร่วมมือเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันในรูปแบบของเครือข่าย สนับสนุนการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีการปฏิบัติหลักการของศีล ๕ ผลการดำเนินงานมีความแตกต่าง และรูปแบบซึ่งนำหลักการของศีล ๕ ไปปรับใช้และจัดกิจกรรม โดยมีการดำเนินการที่สำคัญต่อกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคีเครือข่ายอื่นๆในสังคมให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะเจ้าของการพัฒนา และดำเนินการที่เกิดจากร่วมแรงร่วมใจในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะที่เป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และรับผลประโยชน์อันเกิดจากผลของโครงการนี้ โดยจะเน้นการดำเนินประชาสัมพันธ์ณรงค์เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนหมู่บ้าน สถานศึกษา และสมัครเข้าร่วมโครงการรักษาศีล ๕ และเมืองศีลเครือข่ายปกป้องพุทธศาสนา เกิดขึ้นทุกหมู่บ้านชุมชน ทุกภาคส่วนในประเทศไทย มีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการ ทั้งนี้ หลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จำเป็นต่อการเชื่อมโยง ให้เกิดการทำงานร่วมกัน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นโครงการที่จะนำพาให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุข มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้รากฐานความสุขสงบ การรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จะมีความตระหนักและเข้าไปร่วมกิจกรรมให้เกิดการ

ขับเคลื่อนโครงการ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ นำไปสู่การพัฒนาและการประสานงานร่วมกัน กับสมาชิกในฐานะเจ้าภาพร่วม สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ^๕ ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวคิดในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยตรงได้กำหนดไว้ ๒ ประการคือ ๑) การสร้างเครือข่าย คือการดำเนินการเพื่อชวนเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล ๕ ภายใต้พื้นฐานความเคารพสิทธิ เชื่อถือเพื่ออาหารซึ่งกันและกัน โดยมีหลักการคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นโดยสมัครใจมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการเกื้อกูลพึ่งพากัน ๒) การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี

๒) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ เป็นแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการจัดกิจกรรมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะ พระสงฆ์ หน่วยงาน ชุมชน ประชาชน ได้มาร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีล ๕ และการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามของชาวพุทธที่ได้ประพฤติกปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน และเกี่ยวเนื่องกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หล่อหลอมความเป็นชาวพุทธอย่างดีงาม ทั้งนี้ หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะ พระสงฆ์ หน่วยงาน ชุมชน ประชาชน นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม ควบคู่กับการยอมรับ การสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคม การนำหลักการศีล ๕ มาใช้ในการพัฒนาสังคม การจัดกิจกรรมรณรงค์ ลดละเลิกอบายมุข เพื่อลดรายจ่าย และช่วยให้สุขภาพกาย สุขภาพจิต ของประชนดี อยู่อย่างสงบและปลอดภัย สอดคล้องกับ มัลลิกา ผลอนันต์^๖ ได้วิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษามีหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม

๓) การติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษารักษาศีล ๕ เป็นกระบวนการการรักษาความก้าวหน้าของการดำเนินการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินโครงการกิจกรรมของหมู่บ้าน หน่วยงาน และสถานศึกษารักษาศีล ๕ เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในช่วงเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ^๗ ได้วิจัยเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการ

^๕พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๖มัลลิกา ผลอนันต์, “การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าวอย่างแห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน”, รายงานวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^๗พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

เสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย พบว่า แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๑) ชุมชนจะต้องสร้างเองชุมชนต้องมีผู้นำที่ตั้งตนอยู่ในศีล ๕ ๒) การมีกฎกติกาและวิธีการเคารพกฎกติกา ๓) การอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักความเมตตา ๔) ไม่ตามกระแสวัตถุนิยมคือมีความพอเพียงความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ๕) มีความพร้อมมีความสามัคคีของหมู่คณะ

บทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีพื้นที่การปกครองที่กว้างขวาง แบ่งการปกครองออกเป็น ๓๒ อำเภอ ๒๘๗ ตำบล ๓,๗๔๓ หมู่บ้าน ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากเป็นจังหวัดใหญ่จึงมีประชาชนจากภูมิภาคต่าง ๆ มาประกอบอาชีพและอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกัน จังหวัดนครราชสีมามีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ ศีล ๕ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง จึงจัดทำโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้น

๑) ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่ จากการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตั้งแต่เริ่มโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อาศัยการแต่งตั้งคณะกรรมการ การติดตามการทำงาน ประสานงาน การสรรหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ติดตามประเมินผล คณะกรรมการเครือข่ายทุกระดับ มีการติดต่อประสานงาน ประชุมปรึกษาหารือกัน ภายใต้อำนาจหน้าที่ตามระเบียบ คำสั่ง จึงกล่าวได้ว่า เป็นสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจและหน้าที่ ดำเนินการร่วมกันขับเคลื่อนให้ประชาชนนำหลักการศีล ๕ มาประยุกต์กับดำรงชีวิต ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา มีหน้าที่ร่วมกับฝ่ายปกครอง ในการประสาน หมู่บ้าน/ชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมรักษาศีล ๕ กับคณะสงฆ์ เป็นเครือข่ายการทำงานบูรณาการภารกิจที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ในการทำงานร่วมกัน ตามหน้าที่รับมอบหมาย เช่น เป็นคณะกรรมการดำเนินโครงการ การจัดประชุม การจัดเวทีเสวนา การติดตามวัดประเมินผล ภายใต้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการสั่งการบนพื้นฐานการขอความร่วมมือให้เกิดการปฏิบัติงานตามกฎกติกา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วิถีชีวิตของความเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้การดำเนินการเชิงอำนาจแบบพึ่งพาพัฒนาชุมชนศีล ๕ สอดคล้องกับ พิสิฐ เทพไกรวัล^๑ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ ๑) ลักษณะหรือกิจกรรมสำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการดำเนินภารกิจของเครือข่าย ๒) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา ๓) เทคนิค/วิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ๔) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่าย ๕) คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเครือข่าย และ ๖) การปฏิบัติงานของเครือข่ายและการสะท้อนผล

^๑ พิสิฐ เทพไกรวัล, “การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔, หน้า บทคัดย่อ.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรอนุมัติโครงการต่างๆ ที่ สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในทางที่ดีโครงการหมู่บ้านศีล

๒. หน่วยงานภาครัฐมหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปี และแผนพัฒนาระยะยาว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ส่งเสริมแกนนำคฤหัสถ์รักษาศีล ๕ ให้เกิดกลุ่มจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร)

๒. สนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนร่วมกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพในการรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านเครือข่ายให้สามารถนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. สร้างนวัตกรรมชุมชนหมู่บ้านโดยใช้หลักศีล ๕ เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติแก้ปัญหาชุมชน

๒. ศึกษาการสร้างระบบขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดเครือข่ายและเกิดความยั่งยืน

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาว
 ประชาเป็นสุข ในตำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุม
 สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๗.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓.
 กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๕.

พระมหาบุญเลิศ อินทปัญญา, และคณะ, “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้าง
 วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย”. รายงานวิจัย.สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พิสิฐ เทพไกรวัล, “การพัฒนาแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียน
 ประถมศึกษาขนาดเล็ก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
 บริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

ยุทธ ไถยวรรณ. วิจัยการตลาด. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘.

มัลลิกา ผลอนันต์, “การสร้างเครือข่ายภาคีพันธมิตรระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น : ก้าว่าง
 แห่งจุดเริ่มต้นเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน”. รายงานวิจัย. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,
 ๒๕๕๖.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา. สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการสร้างความ
 โปร่งใสตามฉันทาโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัด
 นครราชสีมา, เอกสาร , ๒๕๕๘.

ภาคผนวก ข
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยเพื่อจัดการ และประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับรายวิชา
- สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประกอบงานประกันคุณภาพการให้บริการวิชาการแก่สังคม

๒. กิจกรรมด้านการพัฒนากิจกรรมวัดและชุมชน

- ให้นิสิตคฤหัสถ์และนิสิตบรรพชิต นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาตามบริบทของชุมชนที่สอดคล้องกับผลการวิจัย
- นำผลการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยของแต่ละสาขา และจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

๓. กิจกรรมด้านการพัฒนากิจกรรมมหาวิทยาลัยและชุมชน

- มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาตามอิสระแก่นิสิตและโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔. ผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จัดให้มีการนำข้อมูลจากการทำวิจัยมาประกอบการเรียนการสอนระเบียบวิธีวิจัย การจัดการองค์กร การพัฒนาองค์กร
- อาจารย์ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินการต่อยอดผลการดำเนินการวิจัยสู่การค้นหากลไกที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาต่อไป
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงวิชาการโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ภาคผนวก ค
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับของโครงการ
เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- สํารวจข้อมูลพื้นฐาน	- ศึกษาวิเคราะห์เอกสารการดำเนินโครงการ เพื่อสังเคราะห์ข้อมูล	- ได้ข้อมูลกระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- ได้ข้อมูลยืนยันการถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- วิเคราะห์กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา	- ผลการกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมานำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ มุ่งวิเคราะห์กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ความสัมพันธ์บูรณาการภารกิจกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อทุกตอน แบบสัมภาษณ์จึงจะสมบูรณ์ และใช้ประโยชน์ในการวิจัยได้ คำตอบทุกข้อและความคิดเห็นต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและจะไม่เกิดผลเสียต่อท่านแต่อย่างใด

๒. แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน

๒.๑ สถานภาพส่วนบุคคล

๒.๒ ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการทำงานเชิงกลยุทธ์ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา

๒.๓ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

พระครูวิริยธรรมานุศาสตร์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา

ตอนที่ ๑ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

๑. เพศ

- ชาย หญิง

๒. อายุ

- น้อยกว่า ๒๐ ปี ๒๑-๔๐ ปี
 ๔๑-๖๐ ปี ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. สถานภาพการสมรส

- โสด สมรส
 หม้าย หย่าร้าง

๔. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

๕. อาชีพ

- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท
 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย รับจ้างทั่วไป
 เกษตรกร อื่น ๆ ระบุ.....

๖. ตำแหน่ง

- คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ โปรดระบุ ตำแหน่งของท่าน.....
 คณะกรรมการฝ่ายฆราวาส โปรดระบุ ตำแหน่งของท่าน.....
 คณะกรรมการจากภายนอก เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
โปรดระบุ ตำแหน่งของท่าน.....

๗. ท่านได้รับรู้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- พระสงฆ์ เทศบาล หรือ อบต.
 กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๘. ท่านระบุการเป็นสมาชิก กลุ่ม ชมรม องค์กร ในชุมชน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- กลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการศึกษา
 กลุ่ม อสม. กองทุนหมู่บ้าน
 กลุ่ม อพปร. ตำรวจอาสา
 องค์กรสาธารณประโยชน์ เอกชน กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน
 อื่น โปรดระบุ.....

ตอนที่ ๒ ระดับการปฏิบัติงานที่มีต่อหลักการดำเนินงานของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติของท่าน

โดยมีค่าน้ำหนักคะแนน คือ

- ๕ หมายถึง ระดับปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ระดับปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับไม่มีปฏิบัติ

ข้อ	กลยุทธ์หลัก การทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
ด้านยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕						
๑	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๒	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมประชุมกำหนดนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กับหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด					
๓	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา จัดประชุมเกี่ยวกับนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของจังหวัด					
๔	ท่านและหน่วยงานของท่านวางแผนการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๕	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว					
๖	ท่านและหน่วยงานของท่านออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๗	ท่านและหน่วยงานของท่านมีการจัดทำโครงการ คู่มือ และสรรหาหมู่บ้านต้นแบบ ในการรักษาศีล ๕					
การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕						
๘	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมมือกับเครือข่ายเป็นกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๙	ท่านและหน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๑๐	ท่านและหน่วยงานของท่านประชาสัมพันธ์เชิญชวนเครือข่ายการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕					

ข้อ	กลยุทธ์หลัก การทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑๑	ท่านและหน่วยงานของท่านเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๑๒	ท่านและหน่วยงานของท่านร่วมประชุมให้คำปรึกษา และร่วมมือกับคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๑๓	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๑๔	ท่านและหน่วยงานของท่านใช้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชน					
๑๕	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดทำสื่อรักษาศีล ๕ ประสานเครือข่าย(สถานีวิทยุ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์) ให้ชุมชนรับทราบกิจกรรมรักษาศีล ๕					
การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕						
๑๖	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๑๗	ท่านและหน่วยงานของท่านใช้ประเพณีและวัฒนธรรมวันสำคัญส่งเสริมการรักษาศีล ๕					
๑๘	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติมาสนับสนุนการรักษาศีล ๕					
๑๙	ท่านและหน่วยงานของท่านนำศีลธรรมและวัฒนธรรมมาจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ แก่ประชาชน					
๒๐	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดสถานที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕					
๒๑	ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพแก่ประชาชน โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕					
๒๒	ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมการสร้างสันติสุข เช่น จัดทำคติธรรมสอนใจ โดยอาศัยแนวคิดการรักษาศีล ๕					
๒๓	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดการศึกษาสงเคราะห์หมอบรางวัลแก่ผู้รักษาศีล ๕ และเป็นต้นแบบ					
๒๔	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ เชื่อมกิจกรรมการรักษาศีล ๕					
๒๕	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมตั้งกลุ่มจิตอาสา เชื่อมกิจกรรมกตัญญูกตเวทิตา ในกลุ่มผู้รักษาศีล ๕					

ข้อ	กลยุทธ์หลัก การทำงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๒๖	ท่านและหน่วยงานของท่านส่งเสริมความสามัคคีธรรม ของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการรักษาศีล ๕					
๒๗	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕					
๒๘	ท่านและหน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ตามแนวคิดของหลักศีล ๕					
๒๙	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี					
๓๐	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมยกย่องสรรเสริญคนดี					
๓๑	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมอบรมคุ้มครองสถาบันครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อสมาชิกในครอบครัว					
๓๒	ท่านและหน่วยงานของท่านสนับสนุนการปฏิญาณตนเป็นคนดีของสังคม					
๓๓	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดกิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข และยาเสพติด					
การติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕						
๓๔	ท่านและหน่วยงานของท่านเป็นผู้รวบรวมผลการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๓๕	ท่านและหน่วยงานของท่านนำปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปปรับปรุงการดำเนินงาน					
๓๖	ท่านและหน่วยงานของท่านจัดทำข้อมูลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงาน กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๓๗	ท่านและหน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ					
๓๘	ท่านและหน่วยงานของท่านมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕					
๓๙	ท่านและหน่วยงานของท่านมีการมอบรางวัล หรือเกียรติบัตร แก่หมู่บ้าน ศีล ๕ ต้นแบบ					
๔๐	ท่านเป็นคณะกรรมการติดตาม ประเมิน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และในการใช้กลยุทธ์ดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๑. ด้านยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล ๕

.....

.....

.....

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕

.....

.....

.....

๓. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕

.....

.....

.....

๔. ด้านการติดตามและประเมินผลหมู่บ้านรักษาศีล ๕

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษา “กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑. วิเคราะห์หลักการทำงานของกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ๒. วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดนครราชสีมา และนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความเมตตาและคำแนะนำจากท่านในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

*****

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ฉายา/นามสกุล.....

ที่อยู่.....

ตำแหน่งบทบาทหน้าที่.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

หมายเหตุ ขออนุญาตบันทึกเสียง บันทึกภาพ ขณะสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ คำถามในการสัมภาษณ์

๑) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับวิธีการและกลยุทธ์ระหว่างหน่วยงานการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓) ท่านคิดว่าทำอย่างไรกลยุทธ์ วิธีการทำงานให้หมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกิดความเข้มแข็ง

๔) ท่านคิดว่ากลยุทธ์ วิธีการอย่างไรให้เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกหน่วยงานร่วมกันได้

๕) ท่านคิดว่ากลยุทธ์ วิธีการทำอย่างไรให้ได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชน

๖) ท่านคิดว่า จะสร้างความตระหนักสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างไร

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสรุปโครงการวิจัย

เรื่อง

กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา

The Tactics Actuation of The five precepts village
in Nakhon Ratchasima

โดย

พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761033

แบบสรุปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่	MCU RS 610759217
ชื่อโครงการ	กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา
หัวหน้าโครงการ	พระครูวิริยธรรมานุศาสน์, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โทรศัพท์ ๐๘๓-๖๘๑๙๕๓๓ E-mail : pichitpuril๒@hotmail.com
ความเป็นมาและความสำคัญ	
<p>แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข แม้ศีลจะมีหลายความหมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือเจตนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีลคือความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริตสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ การรักษาศีล จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญมหาทาน และบุญจากการรักษาศีล เพราะทุกครั้งที่เราตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดีเกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศีลยังเป็นคุณธรรมอันงามด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการคือ เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่' กุศลธรรมเบื้องสูง คือ สมาธิ(Meditation) และปัญญาต่อไปหากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ชาวพุทธในประเทศไทยส่วนใหญ่แม้จะไม่ออกมาประกาศตนว่าเป็นพุทธมามกะทั้งหมด แต่ด้วยความเป็นชาวพุทธเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องร่วมกันสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือสมาทานศีล ๕ และร่วมกันบำเพ็ญศีล ภาวนาตลอดงานจนจบ การที่ทางศาสนจักรนำโดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และทางอาณาจักรนำโดยรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่างต้องการให้บ้านเมือง สงบสุขและมีความมั่นคงยั่งยืนในหลายๆ ปัญหาที่ผ่านมา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นเหมือนการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยได้ตระหนักรู้ว่าตัวหลักศีล ๕ นี้ถือเป็นกฎกติกาสังคมเชิงพุทธ ที่ต้องร่วมกันรักษาอย่างเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป แต่ปัญหาการวิจัยที่ต้องการดำเนินการให้ได้มาซึ่งคำตอบคือโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ ในความเป็นจริงแล้วมีรูปแบบและกระบวนการรักษาศีล ๕ อย่างไร ที่จะส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเงื่อนไข กฎกติกาอะไรที่ยังรอการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้เป็นไปตามนโยบายของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอย่างมีประสิทธิภาพได้จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษารั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในสร้างการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาและสถานศึกษา,หน่วยงานภาครัฐ,ภาคเอกชนนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมาแบบมีส่วนร่วมต่อไป</p>	
วัตถุประสงค์ของโครงการ	
<ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา ๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และถอดบทเรียนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา 	

<p>๓. เพื่อนำเสนอกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดนครราชสีมา</p>
<p>ผลการวิจัย</p> <p>(๑) นโยบายการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย พบว่า การพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตสู่สังคมไทย มีพระราชบัญญัติขับเคลื่อนความสุจริตและรัฐบาลส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ เชื่อมโยงภารกิจสร้างความยุติธรรมสู่สังคมไทย</p> <p>(๒) กระบวนการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเมืองสุจริตสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เกิดกิจกรรมสุจริตแก่สมาชิกได้ ต้นแบบที่แตกต่างกันตามบริบท สำหรับหลักการปฏิบัติต้นแบบสร้างค่านิยมสุจริตการเมืองภาคประชาชน มีลักษณะเหมือนกันนำไปสู่กิจกรรมทางการเมืองชุมชนเข้มแข็ง คือ การนำทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกเป็นธรรมเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้สะท้อนผลประพาสสุจริต และโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างสุจริตทางการเมือง</p> <p>(๓) แนวทางบูรณาการหลักธรรมในการเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชน พบว่า การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในการเมืองภาคประชาชนควรใช้หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตินิกปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมสุจริตในสังคมไทย</p>
<p>การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์</p> <p>๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาอื่น ๆ ได้ - สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปประกอบงานประกันคุณภาพการให้บริการวิชาการแก่สังคม <p>๒. กิจกรรมด้านการพัฒนากิจกรรมวัดและชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถให้ความรู้กับนิสิตและพระสงฆ์ได้ <p>๓. กิจกรรมด้านการพัฒนากิจกรรมมหาวิทยาลัยและชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปเผยแพร่และนำไปใช้กับชุมชนต่อไป <p>๔. ผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จัดให้มีการนำข้อมูลจากการทำวิจัยมาประกอบการเรียนการสอนระเบียบวิธีวิจัย การจัดการองค์กร การพัฒนาองค์กร - อาจารย์ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินการต่อยอดผลการดำเนินการวิจัยสู่การค้นหากลไกที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาต่อไป - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงวิชาการโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
<p>การประชาสัมพันธ์</p> <p>มีการประชาสัมพันธ์โดยการนำเสนอบทความวิจัย</p>

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระครูวิริยธรรมมานุศาสตร์, ดร.
(ภาษาอังกฤษ) PHRAKHRUVIRIYADHAMANUSAT
๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน
๓. ตำแหน่งปัจจุบันอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา อ.เมือง จ. นครราชสีมา ๓๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๕-๗๕๓๒๕๗๘ E-mail : somchitkorat@hotmail.co.th
๕. ประวัติการศึกษา
พธ.บ. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ค.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ศษ.ด. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
ภาษาบาลี
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ
สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ ร่วมวิจัยใน
แต่ละผลงานวิจัย
  - ๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : (ไม่มี)
  - ๗.๒ หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย (ไม่มี)
  - ๗.๓ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจ
มากกว่า ๑ เรื่อง) (ไม่มี)